

RAADSINFORMATIEBRIEF
16R.00258

Van : college van burgemeester en wethouders

Datum : 24 mei 2016

Portefeuillehouder(s) : wethouder Koster

16R.00258

Portefeuille(s) : Sociaal domein

Contactpersoon : M. Egberts

Tel.nr. : 0644510662

E-mailadres : egberts.m@woerden.nl

Onderwerp:

Procesagenda sociaal domein 2016-2017

Kennismemen van:

de procesagenda waarin u wordt geïnformeerd op welke momenten de raad wordt betrokken bij informatiedeling en besluitvorming, zodat hij tijdig eventuele aanvullende kaders kan stellen voor de uitvoering in het sociaal domein.

Met de procesagenda wordt tegemoetgekomen aan de toezegging (T-273) en de motie (M-027) sturing van de raad op het sociaal domein.

De procesagenda en de informatieavond van 17 maart jongstleden zijn stappen in het verstevigen van de kader stellende rol van de raad. De informatieavond stond vooral in het teken van de tot nu toe behaalde resultaten (financieel, aantallen in zorg) en het beeld van de transitie van taken. Ook de bijgaande procesagenda is op het laatste gebaseerd, en is een uitwerking van de doelen uit de programmabegroting 2016, welke resultaten worden nagestreefd en wat u, wanneer mag verwachten met het oog op informatiedeling en besluitvorming. De programmadoelen heeft u eerder gezien met het akkoord gaan van de programmabegroting (zie bijlage).

Wat tot dusverre is gedeeld met uw raad is vooral het 'hoe'. Wat voor de transformatieagenda nodig is, is een gesprek over het 'waarom' en 'wat'. Wij willen dit gesprek deze zomer voeren met stakeholders en in september ook met uw raad. Met de stakeholders (inwoners met en zonder ondersteuning, participatieraad, (vrijwilligers) organisaties, welzijn- en zorgaanbieders, huisartsen, WoerdenWijzer, raadsleden, wijkplatforma, enz. voeren wij het gesprek over hun ervaringen tot nu toe en ideeën over transformatie. Uiteraard, indien gewenst of nodig, aan de hand van de feiten (ervaringsonderzoeken, cijfers over aantallen in zorg, financiën, enz.). Uit dit gesprek rijst een beeld van de transformatieagenda die wij in september met uw raad willen bespreken, met daaraan gekoppeld voorstellen voor investeringen uit het investeringsfonds.

We staan dan stil bij wat er voor nodig is om de koers die is ingezet zo nodig (op onderdelen) bij te stellen als dit niet of onvoldoende het geval is. Transformeren is in de kern het continu kunnen (bij)sturen op de gewenste houding en gedrag. Het investeringsfonds kan als instrument op die onderwerpen ingezet worden waar nog onvoldoende beweging is en zal dan ook ingebed worden in de transformatieagenda sociaal domein.

Procesagenda sociaal domein 2016-2017

Programmadoel	Mijlpaal raad (wat + wanneer)
HF 1. Veiligheid	
3.1 Veilig gevoel	
Uitvoering integraal veiligheidsbeleid 2016-2018 in de context van vrijwillig of dwang & drang. De belangrijkste lokale prioriteiten zijn: 1. Goede koppeling tussen OOV en zorg 2. Lokale top X-aanpak (persoonsgerichte aanpak) 3. Aanpak vroeg signalering radicalisering 4. Preventie woninginbraken en fietsendiefstallen	3. RV / rib juni
HF 3. Inwoner centraal	
1.1 Het leven van de inwoner is uitgangspunt	
In onderzoeken en uitvragen naar klanttevredenheid is opgenomen de mate waarin inwoners maatwerk hebben ervaren bij 1) de totstandkoming en uitvoering van het ondersteuningsplan, 2) de inkoop van ondersteuning, 3) de levering van ondersteuning.	halfjaarlijkse presentatie dashboard sociaal domein; d.w.z. informeren over behaalde doelen en resultaten, okt.
1.2 Eigen kracht en zelfredzame samenleving	
0- en 1-meting inzet mantelzorgers en vrijwilligers toename werving vrijwilligers signalering en interventies overbelasting mantelzorgers	halfjaarlijkse presentatie dashboard sociaal domein; d.w.z. informeren over behaalde doelen en resultaten, okt.
2 Integrale benadering met aandacht voor specifieke doelgroepen	
Het is bekend hoeveel gezinnen een ondersteuningsbehoefte hebben op minimaal twee leefgebieden.	Presentatie, nov
2.2 Inwoners met een ondersteuningsbehoefte in werk en inkomen	
Doelstelling is de uitstroom uit de bijstand t.o.v. 2015 met 5% te laten toenemen over de populatie die langer dan een half jaar in bestand is, waarbij dit doelpercentage ook wordt gehanteerd voor de groepen jongeren en 50+.	sept: rib nav Q2
Met partners in de regio worden in 2016 minimaal 3 nieuwe instrumenten ontwikkeld om het voor werkgevers aantrekkelijk te maken inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. Met minimaal 1 nieuw instrument start in 2016 een pilot.	sept: rib nav Q2
Er is maximale focus op social return (sroi) bij opdrachtverlening door de gemeente	Nov: rib sroi

2.3 Inwoners met een ondersteuningsbehoefte op het gebied van jeugd en gezin	
Op drie scholen voor voortgezet onderwijs in Woerden wordt een jeugdhulpwerker ingezet.	Juli: rib
3. Inwoner heeft regie	
3.1 Inwoner stelt eigen ondersteuningsplan op	
Het aandeel inwoners dat zelf of met hulp van het eigen netwerk een ondersteuningsplan opstelt is ten minste 60%	Presentatie dashboard kan gebruikt worden voor een debat, okt.
3.2 Inwoner koopt zelf ondersteuning in	
Mate waarin de streefpercentages in het budget in de vorm van een pgb worden gehaald als het gaat om hulpmiddelen, hulp bij het huishouden, jeugdhulp en begeleiding gehaald en het aantal inwoners wat meedoet aan de pilot iPGB	Presentatie dashboard kan gebruikt worden voor een debat, okt.
3.3 Inwoner is eigenaar van dossier	
Er is een samenwerking van ten minste 7 gemeenten die de Inwonercloud kennen	Stond op Q3 maar vanwege raadsonderzoek vertraging
Er is een projectomgeving waarin inwoners, organisaties en gemeenten samen de Inwonercloud ontwikkelen	Cloudborrel met raad Q2 of Q3
3.4 Toegang tot ondersteuning	
Met 6 gemeenten in de regio en het Hofpoort Ziekenhuis onderzoeken we de mogelijkheid voor een tussen-voorziening (1 ^e en 2 ^e lijn), bedoeld voor inwoners die tijdelijk opname nodig hebben die niet onder ziekenhuiszorg valt. De voorziening (voor volwassenen) versterkt de thuissituatie en functioneert als een vorm van respijtzorg.	Q3: Raadsconsultatie avond Nov: rib
HF 5. Onderwijs	
1.3 Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	
In aansluiting op de behoefte van het lokale bedrijfsleven streven we naar vestiging van mbo-opleidingen in Woerden. Vanuit de wens van het bedrijfsleven ligt de nadruk daarbij op technische mbo-opleidingen, met als doel een betere aansluiting tussen mbo-onderwijs en arbeidsmarkt.	Sept: rib, desgewenst een Raadsinformatie avond
1.4 Passend onderwijs en ketensamenwerking	
Er is ketensamenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Gemeente, RBL, praktijkonderwijs, beroepsonderwijs, Ferm Werk en werkgevers werken samen om een betere doorstroming van onderwijs naar arbeidsmarkt te bewerkstelligen, waarmee uitval van m.n. kwetsbare jongeren wordt voorkomen. Deze samenwerking wordt in 2016 geïntensiveerd. Ten minste eenmaal per kwartaal overleggen de partijen over activiteiten en resultaten.	Oktober: rib evaluatie en voortzetting project kwetsbare jongeren

Going-concerntaken Woerden (reguliere producten, diensten en taken)	Mijlpaal raad (wat + wanneer)
3. individuele ondersteuning Wmo, Jeugd, SHV	
Beroep op Woerdenwijzer	Okt: Presentatie Dashboard
4. Beleid: individuele voorzieningen	
Beleidsplan Sociaal Domein; evaluatie en opstellen nieuw beleid	Doorlopend evalueren en bijsturen d.m.v. dialoog met de Raad Dec: procesvoorstel doorlopend evalueren en bijsturen m.b.t. beleidsplan Sociaal Domein
5. beleid: preventieve voorzieningen/zorginfrastructuur	
Huisartsen, uitvoering convenant, effectieve doorverwijzing Jeugd	Nov: rib
Overlast, sluitende aanpak bij ernstig psychiatrische stoornis, aansluiting bij inkoop UW en WW, volgen EPA pilot	Dec: rib resultaten EPA pilot
Netwerken, samenwerking 0 ^e , 1 ^e , 2 ^e lijn, netwerk uitbreiden en onderhouden, samenwerking onderling en met gemeente stimuleren en borgen	Okt: rib, eventueel in combinatie met rib samenwerking huisartsen
Jeugdgezondheidszorg, Aansluiting JGZ op WW stimuleren > inzet binnen WW van soc vp evalueren. Positie jeugdartsen (en JGZ in algemeen) versterken. Evaluatie iJGZ . Verzuimbegeleiding op de (preventieve) agenda.	Okt: rib
Aansluiting onderwijs - jeugdhulp/Passend Onderwijs, samenwerkingsagenda 2016-2018 vaststellen in implementeren. Samenwerking met onderwijs heeft prioriteit voor 2016!	Sept: rib+ Raadsconsultatie avond over samenwerkingsagenda
Welzijn op recept, draagvlak uitwerken	Okt: rib
Aansluiting sport op sociaal domein	Okt: rib
Investeringsplan 2016	Sept: rib evaluatie resultaten en raadsvoorstel kaders 2016

Bijlagen:

(1) Programmabegroting (16.011285)

De secretaris

drs. M.H.J. van Kruisbergen MBA

De burgemeester

V.J.F. Molkenboer

Programmabegroting 2016 - 2019

NB - Dit is de versie inclusief de besluiten van de gemeenteraad op 29 oktober 2015 (aangenomen amendementen). Ook de eerder los bijgevoegde erratalijst is in deze versie verwerkt.

Leeswijzer

Deze begroting vormt het vertrekpunt om als raad uw kaderstellende en toetsende rol en als college onze uitvoerende rol in te vullen. In deze begroting is terug te vinden welke beleidsmatige en financiële randvoorwaarden daarvoor gelden.

De programmabegroting bestaat uit vier delen: de inleiding, de programma's, de paragrafen en de bijlagen.

In de *inleiding* geven we onze algemene beschouwing, onze overkoepelende visie op het programma. In het financiële deel gaan we vooral in op het dekkingsplan, zoals dat is uitgewerkt naar aanleiding van het juni-overleg.

In de *programma's* staat centraal wat het bestuur – op hoofdlijnen – wil bereiken (effecten), hoe dit concreet vorm krijgt (resultaten) en welke middelen hiervoor beschikbaar zijn (lasten en baten). De raad stelt het totale bedrag per programma vast. De raad heeft als indeling van de programmabegroting gekozen voor zeven programma's. Programma 7, Algemene inkomsten, heeft naar zijn aard een iets andere opzet dan de andere programma's.

Een *paragraaf* is een dwarsdoorsnede van de begroting. Doel van de paragrafen is om onderwerpen die verspreid in de begroting staan maar bijvoorbeeld wel een groot financieel belang dienen, te bundelen.

De *bijlagen* geven een verdiepend inzicht in de gemaakte keuzes.

Vorig jaar zijn diverse veranderingen doorgevoerd om de begroting compacter en beter leesbaar te maken. We zijn op deze weg verdergegaan.

Inhoudsopgave

Leeswijzer	2
Inhoudsopgave	3
Deel A: Algemene beschouwingen	4
1. Inleiding	4
2. Financiën	6
Deel B: Programma's	12
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid	13
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer.....	17
3. Sociaal domein	23
4. Cultuur, economie en milieu	28
5. Onderwijs en sport.....	33
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen.....	37
7. Algemene inkomsten	40
Deel C: Paragrafen.....	42
Paragraaf 1 Lokale heffingen	43
Paragraaf 2 Verbonden partijen	49
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	59
Paragraaf 4 Bedrijfsvoering	67
Paragraaf 5 Financiering	70
Paragraaf 6 Kapitaalgoederen.....	74
Paragraaf 7 Grondbeleid	78
Deel D: Bijlagen.....	88
Bijlage 1. Financiële begroting	89
Bijlage 2. Investeringsplanning.....	90
Bijlage 3. Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen.....	92
Bijlage 4. Detaillering begroting en analyse verschillen begroting 2016-2015.....	95
Bijlage 5. Incidentele lasten en baten.....	103
Bijlage 6. EMU-saldo	104
Bijlage 7. Specificatie heroverwogen uitgaven.....	105

Deel A: Algemene beschouwingen

1. Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting 2016-2019 van de gemeente Woerden, de tweede van deze bestuursperiode. Het stemt ons tevreden dat wij u, zoals afgesproken in het coalitieakkoord, wederom een sluitende begroting kunnen aanbieden:

begrotingstotalen 2016-2019	2016	2017	2018	2019
lasten progr. 1 t/m 7 (incl. mutatie reserves)	109.433	111.964	106.282	105.711
baten progr. 1 t/m 7 (incl. mutatie reserves)	111.646	114.091	108.615	108.779
subtotaal	2.213	2.127	2.333	3.068
af: (meerjaren)ontwikkelingen / dekkingsplan	-1.382	-1.905	-2.546	-3.034
meerjarensaldo € x 1.000	831	222	-213	34

In maart hebben we u geïnformeerd over de (financiële) ontwikkelingen, in juni hebben we geconstateerd dat er een tekort ontstaat als we alle bestuurlijke prioriteiten realiseren. In dit begrotingsvoorstel presenteren we oplossingen om te komen tot een sluitend saldo. Daarnaast hebben we ruimte gevonden om een aantal belangrijke ambities te kunnen verwezenlijken.

In de eerste plaats geldt dat voor de openbare ruimte. De kwaliteit van de openbare ruimte is een speerpunt voor de komende jaren. We willen de huidige achterstanden wegwerken en geen nieuwe laten ontstaan. Voor een substantiële kwaliteitsimpuls stellen we structureel € 1,5 miljoen extra beschikbaar en eenmalig € 1 miljoen voor verbetering van de organisatie en werkprocessen. Voor het inlopen van (investerings)achterstanden stellen we – over een reeks van jaren – een budget van € 13 miljoen beschikbaar. Deze budgetten zijn taakstellend, wat betekent dat we het oude IBOR-principe van het primaat van de beeldkwaliteit, waarop het budget als verplichting volgt, achter ons laten. Beeldkwaliteit blijft vanzelfsprekend wel een toetsingscriterium waarmee we hogere of lagere prioriteit toekennen aan uit te voeren projecten. Het komende jaar zal dit model uitgewerkt en uitgevoerd worden.

Een tweede belangrijke ambitie waarvoor wij binnen de begroting middelen beschikbaar gesteld hebben, is het economisch beleid, zoals dat is neergelegd in het Economisch Actieprogramma dat in 2015 door de raad is vastgesteld. Een sterke economie is van belang voor bedrijven, organisaties en inwoners. Ontwikkelingen die de economie van Woerden raken, vragen om initiatieven en (re)acties. Het Economisch Actieprogramma biedt mogelijkheden om de lokale arbeidsmarkt een positieve impuls te geven en Woerden te profileren met een meer eigen identiteit en daarmee als aantrekkelijke vestigingsplaats.

Milieu en duurzaamheid blijft voor dit college een belangrijk thema. In 2030 willen we een klimaatneutrale gemeente zijn. De speerpunten duurzame buurten, duurzame bedrijven en de eigen duurzame organisatie worden uitgewerkt in een actieprogramma. Ook op de projecten Duurzame mobiliteit (m.n. elektrisch rijden) en de pilot 'Nul-op-de-meter-woningen' wordt komend jaar stevig ingezet.

De Rijksoverheid wil 75% afvalscheiding in 2020. Dit betekent dus een forse daling van de hoeveelheid restafval. Met ingang van 2017 hanteren we daarom een nieuwe afvalinzamelings- en verrekenmethodiek. In 2016 bereiden we ons daarop voor en zetten we de flankerende maatregelen voort.

In 2015 zijn we na een lange en intensieve voorbereiding gestart met de uitvoering van de nieuwe gemeentelijke taken binnen het sociaal domein. In 2016 gaan we hiermee door, maar zullen we vooral ook invulling geven aan de beoogde transformatie, waarin regie van de inwoner met een ondersteuningsbehoefte centraal staat, naast een krachtige verschuiving: van hoog geprofessionaliseerde zorg op afstand naar eigen kracht en ondersteuning vanuit de eigen omgeving.

Niet alleen wát we aanpakken telt, maar ook hoe we het aanpakken. Het is onze stellige overtuiging dat door co-creatie en andere vormen van het 'samen vormgeven' de beste resultaten kunnen worden geboekt. Dit traject heeft extra impulsen nodig. In het begrotingsjaar zullen wij zo veel mogelijk de samenwerking met burgers, instellingen en ondernemers blijven zoeken. Ons motto daarbij is 'Woerden zegt ja, tenzij'.

Zonder ingrijpen voldoet het gemeentehuis binnen drie jaar niet meer aan de Arbo-eisen. Daarnaast is het niet duurzaam, veel te groot en niet meer geschikt voor de flexibele, moderne, toegankelijke

en verbinding zoekende organisatie die we voor ogen hebben. Besluitvorming vindt plaats in het najaar van 2015.

Informatievoorziening en de daarbij behorende ICT-infrastructuur zijn belangrijke steunpilaren voor het functioneren van de gemeente. Doelmatige en doeltreffende informatievoorziening en de juiste ICT ondersteunen ons bij het uitoefenen van onze taken en het waarmaken van onze ambities. Gemeenschappelijk gegevensgebruik en de integratie van informatie en toepassingen zijn de komende jaren belangrijke speerpunten, naast informatieveiligheid- en privacy. Deze zaken vereisen voortdurend meebewegen en doorontwikkelen naar aanleiding van landelijke ontwikkelingen.

Ambtelijke samenwerking in de zin van 'één organisatie voor twee zelfstandige besturen', zoals we die kennen met Oudewater, is een relatief ongebaand pad. Wij blijven ons inspannen om dit tot een succes maken.

In ons collegeprogramma 2014-2018 'Het Woerden van morgen: samen denken, samen doen' onderscheiden wij een viertal thema's:

- Sociaal en verbindend
- Vitaal en verbindend
- Ruimte en verbindingen
- Financiën en uitvoering

Programmagematig zijn daar voornemens, activiteiten en resultaten aan gekoppeld. In 2015 is daaraan al substantieel invulling gegeven, een volgend deel van de invulling geven we in de programma's van deze begroting. Zo streven wij ernaar het gehele programma in de vier jaren van deze bestuursperiode uit te voeren.

De strakke financiële kaders en richtlijnen van de nota Financial Governance om een financieel gezonde gemeente te blijven, vragen van het bestuur soms het maken van moeilijke keuzes. Terughoudendheid in beleid en investeringen is lonend geweest. Zonder dat dit ten koste is gegaan van voorzieningen is de begroting op orde.

2. Financiën

In dit onderdeel staan we stil bij de belangrijkste financiële onderdelen van deze begroting. Achtereenvolgens zijn dit: financieel meerjarenperspectief, opbouw lasten, opbouw baten, mutatie reserves, investeringen, weerstandsvermogen en vermogensmutaties.

Financieel meerjarenperspectief

In deze begroting is het volgende financieel meerjarenperspectief opgenomen:

		2016	2017	2018	2019
Saldo meerjarenbegroting 2016-2019	€ x 1.000	831	275	-160	85

Met als startpunt de begroting 2015 is uw raad op verschillende momenten geïnformeerd. In onderstaande tabellen zijn de stappen vanaf het juni-overleg naar het huidige meerjarenperspectief terug te lezen.

Maart

In maart hebben we de raad geïnformeerd over de ontwikkelingen. Daarnaast hebben we een overzicht gegeven van de financiën (RIB maart).

Juni-overleg

In juni is uw raad geïnformeerd over de ontwikkelingen en de invloed hiervan op het meerjarenperspectief 2016-2019. Voorafgaand aan de beraadslagingen was het beeld als volgt:

	2016	2017	2018	2019
Subtotaal vóór juni-overleg	116	308	323	269
1 Economisch actieplan	- 125	- 125	- 125	- 125
2 Regionale samenwerking Gr.Hart	- 75	- 75	- 75	- 75
3 IBOR	- 4.693	- 5.093	- 5.115	- 5.406
4 Scholenbouw Kamerik	0	- 97	- 97	- 97
5 Sport	0	0	- 48	- 48
6 Investerings verkeerssituatie Woerden-West	0	- 31	156	153
7 Extra inzet BOA-bikers	- 70	- 70	- 70	- 70
<i>Totaal nieuw beleid</i>	- 4.963	- 5.491	- 5.374	- 5.668
Saldo	€ x 1.000	- 4.847	- 5.183	- 5.051

Uw raad heeft tijdens het juni-overleg een amendement aangenomen dat richting gaf om het dreigende tekort af te wenden. In het amendement werd opdracht gegeven om de volgende onderdelen uit te zoeken, in de aangegeven volgorde:

- het nemen van financieel-technische maatregelen
- het optimaliseren van benodigde investeringen in IBOR
- bestaand beleid heroverwegen (inclusief kerntakendiscussie)
- gewenst nieuw beleid heroverwegen
- beleid in het sociaal domein, waarbij de inhoudelijke doelstellingen overeind blijven
- verhoging van de OZB, indien dat noodzakelijk is en kan worden gekoppeld aan een of meer specifieke voorziening(en)

Gedurende de zomermaanden is uitvoering aan dit amendement gegeven, met het volgende resultaat:

a. Financieel-technische maatregelen

De financieel-technische maatregelen (voor 2016) omvatten met name:

- Rentetoe rekeningen (€ 750.000 voordelig)
Dit voordeel ontstaat met name doordat er geen rente meer toegerekend wordt aan de bestemmingsreserve Fonds Infrastructurele Werken (FIW) en de voorziening Defensie-eiland. Voorgesteld wordt om deze administratieve toerekening niet meer te doen (geen kapitaalsbeslag ten koste van de exploitatie). Jaarlijks worden alle reserves en voorzieningen

gemonitord. Mocht blijken dat een reserve of voorziening onvoldoende omvang heeft, dan heeft de gemeente Woerden voldoende weerstandsvermogen om dit risico op te vangen.

Daarnaast heeft het positief resultaat van de jaarrekening 2014 een gunstig rente-effect.

- Ontwikkeling algemene uitkering (€ 1,2 miljoen voordelig)
- Structurele doorwerking bestuursrapportage 2015 (€ 187.000 nadelig)

b. IBOR

We stellen voor (via een apart raadsvoorstel) om te gaan werken op basis van het zogenoemde Utrechtse model. In deze methodiek worden projecten geprioriteerd op basis van een puntenscore die tot stand komt door beoordeling van vier variabelen: functie (technische staat), tegengaan van kapitaalvernietiging, synergie met andere investeringen en bestuurlijke en/of bewonerswensen. Het onderzoek naar optimalisering IBOR heeft geleid tot een verhoging van het jaarlijkse exploitatiebudget met € 1,5 miljoen. Tevens wordt in de komende 4 jaar voor € 13 miljoen aan investeringen gedaan om ontstane onderhoudsachterstanden in te lopen.

De exploitatielasten voor optimaliseren IBOR worden daarmee:

	2016	2017	2018	2019	
Verhoging exploitatie	1.500	1.500	1.500	1.500	
Kapitaallasten (inhaal)investeringen	0	218	652	988	Totaal 13 mln: 2016: 2,5 mln; 2017: 5 mln; 2018 4 mln; 2019 1,5 mln
Organisatieverbetering openbare ruimte	500	300	200	0	Incidentele dekking Alg. Reserve
Totaal exploitatielasten	€ x 1.000	2.000	2.018	2.352	2.488

c. Bestaand beleid heroverwegen / kerntakendiscussie

In de periode juni t/m augustus zijn de wettelijke en met name de niet-wettelijke taken onder de loep genomen. Hieruit kwam een bedrag van € 174.000 in 2016 en € 280.000 vanaf 2017 naar voren.

Een overzicht van de heroverwogen uitgaven is opgenomen in bijlage 7. De taken die wij bovenwettelijk uitvoeren, dat wil zeggen dat we meer doen dan wettelijk vereist, worden nog geanalyseerd en heroverwogen. Bij het voorjaarsoverleg in 2016 zullen we inzicht geven in dit bovenwettelijke deel.

d. Gewenst nieuw beleid heroverwegen

Alle ingebrachte exogene ontwikkelingen, vervangingsinvesteringen en nieuw beleid zijn nader onderzocht om te beoordelen wat de mogelijkheden en risico's van uit- of afstel zijn. Uit dit onderzoek kwamen de volgende resultaten:

- Vervallen investering E-loket (€ 40.000; lasten worden opgevangen door besparingen)
- Temporiseren vervangen PC/thin clients (investering van € 60.000 1 jaar uitstellen)
- Verlaging structureel budget smartphones (€ 15.000)

e. Sociaal Domein

Uitgangspunt in de begroting is dat schommelingen in de lasten en baten in het sociaal domein opgevangen worden binnen het sociaal domein. Uiterlijk in 2018 willen we dat de lasten voor jeugdzorg en Wmo structureel in evenwicht zijn met de bijbehorende inkomsten vanuit het Rijk. Bij het voorjaarsoverleg in 2016 zullen we inzicht geven in de uitgaven die we in het sociaal domein doen voor bovenwettelijke taken.

f. OZB-verhoging

Conform de uitgangspunten van het amendement van de raad in juni komt een OZB-verhoging pas in beeld als alle andere opties niet leiden tot een sluitende begroting. De resultaten van de andere opties waren voldoende om de begroting sluitend te krijgen.

Taakstellingen

De financieel toezichthouder heeft de gemeente verplicht de stelposten functioneel te verwerken. Over de stand van zaken van de realisatie van de meerjarige stelposten is de raad in mei 2015 geïnformeerd. Het college heeft opnieuw een deel van de stelposten kunnen invullen, waardoor een belangrijk deel van alle stelposten nu functioneel verwerkt is. Voor 2016 wordt het totaal van de stelposten gehaald. De stelpost 'voordeel op inkoop' wordt in 2017 en 2018 in zijn geheel en in 2016 zelfs meer dan volledig gerealiseerd. Per saldo geeft dit voor 2016 een voordeel op de begroting van € 427.000 op de stelposten. Na analyse bleek dat een deel van de taakstelling in 2017-2019 op personeel en bedrijfsvoering niet te verwezenlijken is zonder vérgaande formatieve inkrimping. Daartegenover staat een voordeel op kapitaallasten, wat ons in staat stelt de stelposten voor een belangrijk deel te dekken. De volgende opstelling kan gemaakt worden:

	2017	2018	2019
restant stelpost inkoop	0	0	0
restant stelpost bedrijfsvoering/personeel	- 578.033	- 630.756	- 543.498
restant stelpost overig	- 111.206	- 111.206	- 111.206
totaal restant stelposten	- 689.239	- 741.962	- 654.704
bij: lagere kapitaallasten	550.000	525.000	500.000
	€ - 139.239	- 216.962	- 154.704

Ten slotte

Wij stellen voor om twee nagekomen (incidentele) ontwikkelingen mee te nemen in de programmabegroting:

- 1) projectplan ontwikkeling crematorium
- 2) ontwikkeling nieuw recreatiebeleid

Eindbeeld

Verwerking van het amendement, de taakstellingen en de twee nagekomen ontwikkelingen geeft het volgende eindbeeld:

	2016	2017	2018	2019
Saldo juni 2015	-4.847	-5.183	-5.051	-5.399
a Financieel-technische maatregelen	1.974	1.910	1.843	2.420
b IBOR	3.193	3.375	2.963	2.918
c bestaand beleid heroverwegen/kerntakendiscussie	174	280	280	280
d gewenst nieuw beleid /	15	32	21	20
e sociaal beleid; zelfde ambities, met minder of ander geld	nvt	nvt	nvt	nvt
f OZB	nvt	nvt	nvt	nvt
taakstellingen	427	-139	-216	-154
project ontwikkeling crematorium	-75	0	0	0
ontwikkeling nieuw recreatiebeleid	-30	0	0	0
Saldo 2016-2019	€ x 1.000	831	275	-160
			-160	85

NB - In deze begroting 2016-2019 is – zoals gebruikelijk – geen rekening gehouden met de uitkomsten van de septembercirculaire. Deze geeft nieuwe inschattingen van de ontwikkeling van de algemene uitkering. Als rekening gehouden zou worden met de septembercirculaire, zou de meerjarenprognose er als volgt uitzien:

	2016	2017	2018	2019
saldo meerjarenbegroting 2016-2019	831	275	-160	85
septembercirculaire 2015	355	8	383	336
saldo bij verwerking sept.circulaire	1.186	283	223	421

De begroting in overzicht

Lasten

De begrote lasten op de zes beleidsinhoudelijke programma's bedragen afgerond € 108 miljoen.

Programma		
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid		10.463
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer		25.014
3. Sociaal domein		45.710
4. Cultuur, economie en milieu		5.486
5. Sport en Onderwijs		13.917
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen		7.704
Totaal	€ x 1.000	108.294

Ten opzichte van de begroting 2015 (na verwerking begrotingswijzigingen) is dit een daling van ruim € 6 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van enkele incidentele lasten, zoals:

Programma 1: € 2 miljoen, frictiekosten organisatieontwikkeling en samenwerking Oudewater.

Programma 2: € 3 miljoen, betreft het verschil in begrote lasten van de BRAVO-investeringen ten laste van reserves in 2015 en 2016.

In bijlage 4 wordt een analyse gegeven op de verschillen tussen de begroting 2015 en 2016.

Baten

De lasten worden gedekt door baten. Ruwweg zijn deze te splitsen in baten vanuit het Rijk en de zogenoemde eigen inkomsten. Het grootste deel van de baten voor de gemeente Woerden komen van de Rijksoverheid. Verder zijn baten onder te verdelen in baten zonder en baten met een specifieke bestemming. Daarnaast is er nog een categorie 'overig' waar specifieke diensten en meer administratieve posten (o.a. rentetoerekeningen) onder vallen.

Rijksbijdragen Algemene uitkeringen (AU)

AU Algemeen		39.660
AU Wmo		2.658
Decentralisatie AWBZ / Wmo		5.491
Decentralisatie Jeugd		8.600
Decentralisatie participatiewet		6.145
Totaal	€ x 1.000	62.554

Rijksbijdragen Specifieke uitkeringen (SU)

SU inkomensdeel WWB		6.680
SU onderwijsachterstanden		450
SU BBZ declarabel		96
SU Educatie		85
Totaal	€ x 1.000	7.311

'Eigen inkomsten'

OZB		10.640
Parkeren		1.600
Afvalstoffenheffing		4.200
Rioolheffing		4.300
Rechten		2.800
Totaal	€ x 1.000	23.540

Gedetailleerde informatie over de eigen inkomsten (tarieven, mate van kostendekkendheid e.d.) is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen (paragraaf 1).

Mutatie reserves

Een deel van de lasten wordt gedekt door onttrekkingen uit de reserves. Daarnaast storten we ook in de reserves om toekomstig beleid te kunnen dekken. In onderstaand overzicht zijn de dotaties en onttrekkingen van alle reserves opgenomen.

Totaal 1-1-2016		71.168
dotaties		698
onttrekkingen		- 2.870
onttrekking 2016		- 500
Totaal 31-12-2016	€ x 1.000	68.496

Voor een overzicht van de onttrekkingen en dotaties van alle reserves zie bijlage 3.

Algemene reserve:

De reserve die een beeld geeft van de financiële positie / het weerstandsvermogen van een gemeente is de algemene reserve. In 2016 worden (op basis van de programmabegroting 2015) de volgende onttrekkingen aan de algemene reserve begroot:

	2016	2017	2018	2019
Zachte landing decentralisaties (coalitieakkoord)	500	250	0	0
Onderwijskeuzes (coalitieakkoord)	0	150	100	0
Citymarketing	50	25	0	0
Totaal	€ x 1.000	625	425	100

Daarnaast wordt voorgesteld om in 2016, 2017 en 2018 de lasten voor de organisatieverbetering onderhoud openbare ruimte incidenteel te dekken vanuit de algemene reserve, resp. € 500.000, € 300.000 en € 200.000.

Verloop algemene reserve 2016:

01-01-2016	42.740
af: 500 zachte landing decentralisaties	
af: 50 citymarketing	
af: 500 organisatieverbetering openbare ruimte	
31-12-2016	€ x 1.000 41.690

NB Hierin zijn niet de mutaties opgenomen die voortkomen uit de bestuursrapportage 2015.

Investeringsprogramma

Bijlage 2 geeft inzicht in het investeringsprogramma 2016-2019 voor zover kredieten nog niet zijn geautoriseerd door uw raad. Deze bijlage wordt via het raadsvoorstel dan ook ter autorisatie aan u voorgelegd. Financieel zijn de grootste investeringen:

Scholenbouw Kamerik	5,2 miljoen
IBOR reconstructie/verhardingen	2,7 miljoen
IBOR nieuw/inhaalinvesteringen	2,5 miljoen
IBOR beschoeiingen	1,2 miljoen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (met name de algemene reserve) afgezet tegenover de risico's die binnen de gemeente Woerden aanwezig zijn. Door deze op elkaar te delen ontstaat een beeld van het weerstandsvermogen. Zoals uit nevenstaande tabel blijkt, is er ruimschoots dekking voor de risico's vanuit de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij het bepalen van de benodigde dekking hanteren we een bandbreedte (zie voor een toelichting de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing). Uitgaande van de ondergrens van de bandbreedte kunnen de risico's 9,3 maal gedekt worden. Bij de bovengrens is dit 7,7 maal. Oorzaak van de ruimere dekking in 2016 (ten opzichte van 2015) is enerzijds een daling van het aantal risico's (zowel in aantal als in omvang) en anderzijds een stijging van de beschikbare weerstandscapaciteit.

	1-1-2016	1-1-2015
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 42.740	€ 39.817
Ondergrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,18)	€ 4.602	€ 6.725
Weerstandsvermogen ondergrens	9,3	5,9
Bovengrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,43)	€ 5.577	€ 8.150
Weerstandsvermogen bovengrens	7,7	4,9

Deel B: Programma's

1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Portefeuillehouder	Thema
Alle collegeleden	Interactie met de samenleving
Victor Molkenboer	Regionale samenwerking, Openbare orde & veiligheid, Personeel & organisatie, Dienstverlening
Bob Duindam	Visie op verbonden partijen
Margot Stolk	Participatie, Dierenwelzijn
Tymon de Weger	Handhaving

1. Kern programma

Vergroting van de bestuurskracht door samenwerking is een belangrijk thema. We werken verder aan de integrale kwaliteit van dienstverlening en aan de feitelijke en de door inwoners ervaren veiligheid.

2. Het volgende willen we op de middellange termijn bereiken

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
1	1	Samenwerking	Molkenboer
1	1.1	Regionale Samenwerking	Molkenboer
1	1.1.1	Versterking van het lokale bestuur – op dossiers die gemeente Woerden alleen niet optimaal kan organiseren – door samen te werken met gemeenten in de regio, met een focus op het Groene Hart en de stedelijke regio van Utrecht.	Molkenboer
1	1.1.2	Versterking van het Groene Hart als economische en toeristische regio.	Molkenboer
1	1.1.3	U10: versterking van de stedelijke regio van Utrecht en de positie van Woerden daarbinnen.	Molkenboer
1	1.2	Verbonden Partijen	Duindam
1	1.2.1	We hebben voor college en raad een duidelijk kader voor verbonden partijen, op basis waarvan we kunnen besluiten tot nieuwe verbonden partijen en waarmee we de sturing op bestaande verbonden partijen verbeteren. We willen tijdig kunnen ingrijpen bij afwijkingen. We streven naar een consistente samenwerkingsregio. De raad wordt actief geïnformeerd over en betrokken bij ontwikkelingen rond verbonden partijen (o.a. via het jaarlijks overleg verbonden partijen) en de besluiten worden onderbouwd vanuit het vastgestelde kader.	Duindam
1	2	Kwaliteit van dienstverlening	Molkenboer
1	2.0.1	Een goede, slagvaardige, professionele organisatie blijkend uit doorlopend klantonderzoek. Klanttevredenheidsscore gemiddeld 8.	Molkenboer
1	3	Veiligheid	Molkenboer
1	3.1	Veilig gevoel	Molkenboer
1	3.1.1	Samen met ketenpartners en actieve burgers zorgen wij voor een (sociaal) veilige woon-, werk- en leefomgeving.	Molkenboer
1	3.2	Handhaving	De Weger
1	3.2.1	Handhaving volgens het door de raad vastgestelde handhavingsplan en het door het college vastgestelde handhavingsuitvoeringsprogramma.	De Weger
1	4	Participatie / interactie burger-overheid	Stolk
1	4.0.1	De kwaliteit van de interactie/samenwerking tussen inwoners en gemeente is verbeterd en de inbreng van inwoners, ondernemers en partners vergroot.	Stolk
1	5	Organisatie en organisatieontwikkeling	Molkenboer
1	5.0.1	De gemeentelijke organisatie sluit wat betreft sturing, structuur, cultuur, processen en medewerkers aan bij maatschappelijke ontwikkelingen. De organisatie is naar buiten gericht en ondersteunt en stimuleert de veranderende rol tussen gemeenschap en gemeente.	Molkenboer
1	5.0.2	We willen een organisatie zijn die de verbinding zoekt met burgers, ondernemers en instellingen etc. Daarnaast willen we een flexibele organisatie zijn en vanuit opgaven integraal werken. Bovendien willen we de afstand verkleinen tussen het bestuur en de organisatie.	Molkenboer
1	6	Informatievoorziening en ICT	Schreurs
1	6.0.1	Doelmatige en doeltreffende informatievoorziening en adequate ICT voor de uitoefening van onze taken en het waarmaken van onze ambities als gemeente.	Schreurs
1	7	Samenwerking met Oudewater	Molkenboer
1	7.0.1	Kwaliteit dienstverlening neemt toe, kwetsbaarheid in de organisatie neemt af.	Molkenboer
1	8	Dierenwelzijn	Stolk
1	8.0.1	Het welzijn van dieren in Woerden wordt optimaal gewaarborgd binnen de mogelijkheden die de gemeente daarvoor heeft.	Stolk

3. In 2016 realiseren we onderstaande resultaten

Om de beoogde effecten op de middellange termijn te bereiken, realiseren we in 2016 het volgende:

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
1	1	Samenwerking	Molkenboer	
1	1.1	Regionale samenwerking	Molkenboer	
1	1.1.1	We nemen deel aan de netwerksamenwerking U10 en leveren een actieve bijdrage aan de diverse bestuursafdelingen van U10. Waar we kansen zien voor de stedelijke regio agenderen we deze op de U10 bestuursafdelingen.	Molkenboer	doorlopend
1	1.1.2	We nemen deel aan het bestuursconvenant 'Samenwerking regio Alphen aan den Rijn-Gouda-Woerden'. We leveren onze bijdrage aan de samenwerkingsagenda op de terreinen Economie, Water en Recreatie en Infrastructuur.	Molkenboer	doorlopend
1	1.2	Verbonden partijen	Duindam	
1	1.2.1	We ontwikkelen goede informatie over de risico's van de verbonden partijen, om zo nodig tijdig sturingsmaatregelen te kunnen nemen.	Duindam	Q4 2016
1	1.2.2	De sturing en beheersing van verbonden partijen wordt verder geoptimaliseerd, zowel in de bestuurlijke en ambtelijke rollen als in de aansluiting van de P&C-cycli (tijdig aanleveren van de stukken).	Duindam	Overlegmoment voorjaar. In 2016 95% van de stukken tijdig aangeleverd.
1	2	Kwaliteit van dienstverlening	Molkenboer	
1	2.1	Professionele organisatie	Molkenboer	
1	2.1.1	Tevredenheid en waardering voor de kwaliteit van de dienstverlening. We scoren minimaal het rapportcijfer 8 bij het doorlopende balie-tevredenheidsonderzoek. Voor huwelijksvoltrekkingen streven we naar minimaal een 8. Bij het afhandelen aan de telefoon streven we naar een 7.	Molkenboer	doorlopend
1	2.2	Digitale producten	Schreurs	
1	2.2.1	Verder ontwikkelen digitale dienstverlening door het vergroten van het aanbod van digitale producten/diensten aan burgers en bedrijven, maatwerk leveren waar nodig.	Schreurs	Q4 2016
1	2.2.2	Op basis van heroverweging visie op digitale dienstverlening: op de website de navigatiestructuur aanpassen, kaartapplicatie opnemen en zoekmachine optimaliseren.	Schreurs	Q4 2016
1	2.3	Klantprocessen	Molkenboer	
1	2.3.1	Stroomlijnen primaire klantprocessen door doorontwikkeling zaakgericht/digitaal werken. Integrale aanpak per werkproces.	Molkenboer	2016-2018
1	3	Veiligheid	Molkenboer	
1	3.1	Veilig gevoel	Molkenboer	
1	3.1.1	Uitvoering integraal veiligheidsbeleid 2016-2018. De belangrijkste lokale prioriteiten zijn: 1. Goede koppeling tussen OOV en zorg 2. Lokale top X-aanpak (persoonsgerichte aanpak) 3. Aanpak vroegsignalering radicalisering 4. Preventie woninginbraken en fietsendiefstallen	Molkenboer	2016-2018. Lokale top X-aanpak: Q3 2016
1	3.1.2	Extra inzet op controle sluitingstijden en (geluids)overlast.	Molkenboer	doorlopend
1	3.2	Handhaving	De Weger	
1	3.2.1	Handhaving volgens het Handhavingsuitvoeringsplan (HUP). Voor 2016 zijn de daarin vastgestelde prioriteiten: 1. Handhavingverzoeken 2. Brandveiligheid 3. Asbest 4. Illegaal gebruik 5. Bouwen in afwijking vergunning 6. Illegaal bouwen 7. Bestuurlijke prioriteit	De Weger	Q4 2016
1	3.2.2	Daling aantal klachten en meldingen openbare ruimte over overlast en veiligheid.	De Weger	10% minder klachten

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
1	4	Participatie / interactie burger-overheid	Stolk	
1	4.0.1	De uitgangspunten in de notitie 'Woerden zegt ja, tenzij...' (vastgesteld eind 2015) geven meer ruimte aan initiatieven en inbreng van bewoners, ondernemers en partners. De maatregelen uit het bijbehorende projectplan worden in 2016 uitgevoerd. Dit betreft houding en gedrag, organisatie, processen en communicatie. Er wordt verbinding gemaakt met het wijkgericht werken en de wijk- en dorpsplatforms.	Stolk	Q4 2016
1	5	Organisatie en organisatieontwikkeling	Molkenboer	
1	5.1	Organisatievisie	Molkenboer	
1	5.1.1	Er is een gedragen en makkelijk overdraagbare organisatiekoers, ondersteund en uitgedragen door personeel, management, directie en bestuur van Oudewater en Woerden.	Molkenboer	1 juli 2016
1	5.1.2	Er is een veranderagenda die voortkomt uit de organisatiekoers, uitgewerkt tot een veranderplan met concrete activiteiten.	Molkenboer	1 juli 2016
1	5.1.3	Werkprocessen worden lean gemaakt en continu verbeterd. Maatwerkprocessen worden ingeregeld.	Schreurs	doorlopend
1	5.2	Ambtelijke formatie i.r.t. bestuurlijke wensen	Molkenboer	
1	5.2.1	Een geïmplementeerde structurele werkwijze om de (inzet / verdeling van de) ambtelijke capaciteit, kwalitatief en kwantitatief, te laten meebewegen op bestuurlijke en maatschappelijke wensen.	Molkenboer	2016-2017
1	5.3	Gemeentehuis	Schreurs	
1	5.3.1	De keuze voor huisvesting die de raad in november 2015 maakt, wordt direct na dat besluit operationeel gemaakt. Dit betekent dat er, afhankelijk van genoemde keuze, verder wordt gewerkt aan het ontwerp, de eventuele (ook bij huurvariant) bouwkundige renovatie, de inrichting en de voorbereiding van het feitelijk betrekken van de nieuwe huisvesting.	Schreurs	Na de keuze van de raad wordt de ambitie van 2016 voor het vervolg nader smart gemaakt.
1	6	Informatievoorziening en ICT	Schreurs	
1	6.0.1	Uitvoering van het informatiebeleidsplan en het beleidsplan informatieveiligheid en privacy.	Schreurs	2016 e.v.
1	7	Samenwerking met Oudewater	Molkenboer	
1	7.0.1	De kwaliteit van de dienstverlening aan de inwoners van twee gemeenten verbetert, aan de hand van een kwaliteitsplan, gebaseerd op onderzoeksgegevens en een dienstverleningsconcept.	Molkenboer	
1	7.0.2	Personele benchmark van de organisatie (Berenschot) wijst uit dat numerieke kwetsbaarheid is afgenomen.	Molkenboer	
1	8	Dierenwelzijn	Stolk	
1	8.0.1	Een beleidsnotitie die is ontwikkeld en geschreven in samenwerking met actieve burgers, waarin helder is geschetst op welke wijze de gemeente Woerden invulling geeft aan haar wettelijke taken op het vlak van het dierenwelzijn en hoe zij haar regierol alsmede haar voorwaardenscheppende rol met betrekking tot het dierenwelzijn opvat.	Stolk	Q4 2016

4. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	12.209.801	10.463.449	10.470.828	10.415.437	10.439.190
Baten	-1.084.603	-1.066.627	-1.066.627	-1.066.627	-1.084.151
Totaal programma 1	€ 11.125.198	9.396.822	9.404.201	9.348.810	9.355.039

Voorgesteld nieuw beleid / investeringen:

Omschrijving	PG	Jaar van invest.	Inv. x 1.000	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Regionale samenwerking Groene Hart	1	2016			€ 75	€ 75	€ 75	€ 75
Uitbreiding uren BOA-bikers	1	2016			€ 70	€ 70	€ 70	€ 70
Vervanging automatisering (beveliging)	1	2016	€ 15	3		€ 6	€ 5	€ 5
Vervanging automatisering (uitwijk)	1	2016	€ 15	5		€ 4	€ 3	€ 3
Vervanging automatisering (pc's)	1	2016	€ 80	4		€ 23	€ 22	€ 21
Vervanging Ipad's/tablets/licenties	1	2016			€ 27	€ 27	€ 27	€ 27
Vervanging Iphones/smartphones	1	2016			€ 35	€ 35	€ 35	€ 35
Servers algemeen (koppelvlakken)	1	2016			€ 75	€ 75	€ 75	€ 75
Software (doorgroei licenties)	1	2016			€ 16	€ 16	€ 16	€ 16
Totaal jaarschijf 2016			€ 110		€ 298	€ 331	€ 328	€ 327
Vervanging virtualisatie servers	1	2017	€ 93	3			€ 34	€ 33
Vervanging storage	1	2017	€ 96	3			€ 36	€ 35
Vervanging wifin netwerk	1	2017	€ 17	3			€ 6	€ 6
Vervanging backup	1	2017	€ 35	5			€ 8	€ 8
Vervanging vaste telefonie	1	2017	€ 54	6			€ 11	€ 11
Office en SA	1	2017	€ 229	4			€ 66	€ 64
Totaal jaarschijf 2017			€ 524		€ -	€ -	€ 161	€ 157
Vervanging vaste telefonie	1	2018	€ 54	6				€ 11
Totaal jaarschijf 2018			€ 54		€ -	€ -	€ -	€ 11
Vervanging/verlenging beveiligingssoftw.	1	2019	€ 15	3				
Vervanging firewall	1	2019	€ 10	5				
Vervanging/verlenging straalverbindingen	1	2019	€ 21	5				
Totaal jaarschijf 2019			€ 46		€ -	€ -	€ -	€ -

5. Verschil begroting 2016 ten opzichte van 2015

Het saldo op programma 1 is in de begroting 2016 € 1.728.376 lager dan in 2015.

De belangrijkste oorzaak van dit lagere saldo is het (incidentele) budget frictiekosten reorganisatie van € 1,4 miljoen. Deze post is opgenomen in 2015 en – omdat het incidenteel is – niet in 2016.

Een overzicht van de verschillen tussen de begrotingen 2016 en 2015 is opgenomen in bijlage 4, evenals een toelichting op verschillen > € 50.000.

2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

Portefeuillehouder	Thema
Tymon de Weger	Openbare ruimte, (Betaald) parkeren en parkeerbeleid, grondwater Schilderskwartier, Bodemdaling, A12-BRAVO
Margot Stolk Bob Duindam	Verkeer en vervoer, Afval en reiniging Straatverlichting, Begraven en begraafplaatsen

1. Kern programma

De kwaliteit van de openbare ruimte is een speerpunt voor de komende jaren. We gaan achterstanden wegwerken en geen nieuwe laten ontstaan. Beeldkwaliteit is niet langer het leidende principe: de budgetten zijn taakstellend en daarbinnen voeren we de projecten uit met de hoogste prioriteit; beeldkwaliteit blijft daarbij wel een criterium. Het komende jaar zal dit model uitgewerkt en uitgevoerd worden.

We zoeken oplossingen voor de bodemproblematiek. We verbeteren de doorstroming in het verkeer en lossen knelpunten op voor de fietsers. Bij de afvalinzameling staat duurzaamheid hoog in ons vaandel: hergebruik van afval als grondstof draagt bij aan CO₂-reductie.

2. Het volgende willen we op de middellange termijn bereiken

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
2	1	Openbare ruimte	De Weger
2	1.1	Beheer openbare ruimte	De Weger
2	1.1.1	Een veilige, goed begaanbare openbare ruimte op basis van de beschikbare middelen, waarbij wordt gestreefd naar het vastgestelde onderhoudskwaliteitsniveau.	De Weger
2	1.2	Langetermijnvisie	De Weger
2	1.2.1	Het ontwikkelen van een langetermijnvisie, met als kernpunten: - integrale aanpak van onderhoud zodat budgetten zo effectief mogelijk worden benut - openbare ruimte zo inrichten dat het vastgestelde onderhoudsniveau kan worden gerealiseerd - het inlopen van bestaande en het voorkomen van nieuwe achterstanden	De Weger
2	1.3	Bomenbeheer	De Weger
2	1.3.1	Woerden heeft een gezond, vitaal en veilig areaal aan bomen.	De Weger
2	1.4	Onkruidbestrijding op verharding	De Weger
2	1.4.1	Duurzaam beheer met volledig niet-chemische methoden binnen de wettelijke kaders.	De Weger
2	2	Openbare verlichting	Duindam
2	2.0.1	Duurzame en goed functionerende openbare verlichting voor de openbare weg (voor auto, fiets- en voetganger).	Duindam
2	2.0.2	We verbeteren de veiligheid, het gaat daarbij om de beleving, de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid van langzaam verkeer.	Duindam
2	3	Bodemdaling, grondwater en het veengebied	De Weger
2	3.1	Bodemdaling	De Weger
2	3.1.1	Een duurzame oplossing voor de problematiek van de bodemdaling in de hele gemeente Woerden en de gevolgen voor de infrastructuur.	De Weger
2	3.2	Berging van afval- en hemelwater	De Weger
2	3.2.1	Oppervlaktewaterlichamen worden via baggeren op diepte gehouden ten behoeve van een kwalitatief en kwantitatief goede waterhuishouding.	De Weger
2	3.3	Veiligheid van rij- en vaarwegen	De Weger
2	3.3.1	Het uitvoeringsprogramma beschoeiingen uitvoeren, waarbij de veiligheid en de bereikbaarheid optimaal gewaarborgd blijft.	De Weger
2	3.4	Zorg voor het veengebied	De Weger
2	3.4.1	Zorgdragen voor de openbare ruimte. Toekomstbestendige keuzes en duurzame aanleg nieuwe en bestaande openbare infrastructuur.	De Weger
2	4	Verkeer en vervoer	Stolk
2	4.1	Doorstroming in Woerden	Stolk
2	4.1.1	Betere doorstroming van het verkeer, verbeteren veiligheid voor voetgangers en fietsers, minder overlast voor omwonenden.	Stolk
2	4.2	Fietsvriendelijk	Stolk
2	4.2.1	Veilig en snel van A naar B. Duurzaam, milieuvriendelijk en gezond. De focus blijft in 2016 liggen op comfort en verbinding.	Stolk

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
2	4.3	Netwerk van fietspaden	De Weger
2	4.3.1	Er ligt een adequaat en uitnodigend netwerk van fietspaden met efficiënte verbindingen; bestemming en zijn snel bereikbaar en fietsen is gezond en goed voor het milieu.	De Weger
2	4.4	Parkeren	De Weger
2	4.4.1	Het parkeerbeleid ondersteunt ons streven naar een vitale binnenstad.	De Weger
2	4.1.2	In overleg met ondernemers en inwoners wordt in Q1 2016 aan de raad een voorstel voorgelegd om een proef te starten om de tijdsduur voor betaald parkeren te beperken. Het overschot op het saldo Parkeren dient hiertoe als dekking.	De Weger
2	5	Afval en Reiniging	Stolk
2	5.1	Duurzaam inzamelen	Stolk
2	5.1.1	Hoe meer afval als grondstof wordt ingezameld, hoe groter de bijdrage die kan worden geleverd aan het tegengaan van de klimaatverandering (CO ₂ -reductie). Daarnaast scheelt het de inwoners van Woerden ook geld. De verwerking van afval kost geld en grondstoffen kosten minder geld of leveren zelfs geld op. Het verwachte maatschappelijk effect op middellange termijn is: reductie van restafval.	Stolk
2	5.2	Vermindering zwerfafval	Stolk
2	5.2.1	Zwerfafval wordt in het algemeen ervaren als een grote bron van ergernis. Hoe burgers de kwaliteit van hun directe leefomgeving beleven, wordt mede bepaald door het zwerfafval in de openbare ruimte. Doelstelling is dan ook het terugdringen van de hoeveelheid zwerfafval.	Stolk
2	6	Begraven	Duindam
2	6.1	Faciliteiten	Duindam
2	6.1.1	We bieden inwoners van Woerden goede faciliteiten voor een waardig afscheid en een laatste rustplaats/asbestemming voor de overledene.	Duindam
2	6.2	Kostendekkend	Duindam
2	6.2.1	Kostendekkende begraafplaatsen.	Duindam
2	6.3	Crematorium	Duindam
2	6.3.1	We zoeken mogelijkheden om een crematorium te realiseren. Daarbij zoeken we de samenwerking met marktpartijen. Uitgangspunt is een kostendekkende voorziening.	Duindam
2	7	Riolering	De Weger
2	7.0.1	Bescherming van de volksgezondheid en de leefomgeving tegen overlast van afval en hemelwater door inzameling en transport hiervan via een adequaat rioolstelsel.	De Weger

3. In 2016 realiseren we onderstaande resultaten

Om de beoogde effecten op de middellange termijn te bereiken, realiseren we in 2016 het volgende:

Progr. nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
2	1	Openbare ruimte	De Weger	
2	1.1	Beheer openbare ruimte	De Weger	
2	1.1.1	Beheer en (groot) onderhoud van de openbare ruimte vindt plaats op basis van het Meerjaren OnderhoudsPlan (MOP) waarbij gebruik gemaakt wordt van het zogenoemde Utrechtse model.		Uitvoering van de geprioriteerde projecten cf. MOP
2	1.2	Langetermijnvisie	De Weger	
2	1.2.1	Inzet van werkplannen en beheerplannen en daarmee beter grip krijgen op kwaliteit en kosten. Het gaat hierbij met name om:	De Weger	
2	1.2.1.1	Implementatie beheerplan groen	De Weger	Beheerplan gereed Q1, start implementatie Q2
2	1.2.1.2	Opstellen beheerplan openbare verlichting	De Weger	Beheerplan gereed Q3, start implementatie Q4
2	1.2.1.3	Opstellen beheerplan wegen	De Weger	Beheerplan gereed Q2, start implementatie Q3

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
2	1.2.1.4	Opstellen nieuw beheerplan Blauw (Water; oevers en beschoeiingen, watergangen, duikers / civiele kustwerken en baggeren) voor 2017 e.v. (huidige plan loopt t/m 2016).	De Weger	Beheerplan gereed Q4, start implem. Q1-2017
2	1.2.2	Integraal inzicht in de benodigde middelen om de vastgestelde onderhoudsniveaus (B en C) voor langere termijn te kunnen halen en duurzaam te behouden. We doen dit op basis van de evaluatie IBOR (2015), beheerplannen, metingen en inspecties.	De Weger	Q4 2016 / Q1 2017
2	1.2.3	Bij renovaties/reconstructies overgaan tot C-niveau bestendige inrichting (binnen budgettaire grenzen).	De Weger	2016 e.v.
2	1.3	Bomenbeheer	De Weger	
2	1.3.1	In de periode 2015-2018 streven we naar een veiligheidsgarantie van ten minste 99%. Inspecties m.b.v. Visual Tree Assessment (VTA).	De Weger	Minimaal 99%
2	1.4	Onkruidbestrijding op verharding	De Weger	
2	1.4.1	Vanaf maart 2016 is gebruik van chemische middelen op verharding niet meer toegestaan. In 2015 wordt een keuze gemaakt welke methode we gaan toepassen.	De Weger	Ervaring opdoen met en evalueren van nieuwe methode.
2	1.5	Burgerparticipatie en communicatie	De Weger	
2	1.5.1	Bewustwordingsproces inzake bekend zijn met en acceptatie van de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus door de inwoners.	De Weger	
2	1.5.2	We stoten snippergroen af via verkoop en adoptie en nemen maatregelen om illegaal grondgebruik tegen te gaan.	De Weger	Q1 2016
2	1.5.3	We overleggen op straat-, wijk-, en dorpsniveau over leefbaarheid. Ook onderzoeken we hoe en in hoeverre wijken en dorpskernen eigen budgetten kunnen beheren.	De Weger	
2	2	Openbare verlichting	Duindam	
2	2.1	Goed functionerende openbare verlichting	Duindam	
2	2.1.1	Dienstverlening: Alle meldingen over openbare verlichting worden binnen de vastgestelde dienstverleningsnormen behandeld en opgelost (startmoment).	Duindam	
2	2.1.2	Contract: De periode 2015-2016 is een overgangperiode met een overbruggingscontract. In 2017 zal een nieuw contract worden opgesteld volgens de gewenste vorm van de organisatie.	Duindam	
2	2.1.3	Innovatie en duurzaamheid: Aandachtspunt hierbij is het werken naar een standaard (masten en armaturen), maar met zo veel mogelijk verlengen van de levensduur bij de bestaande masten. Waar mogelijk met behoud van de mast, maar met aanbrengen van een led-armatuur.	Duindam	50% van areaal gemoderniseerd in 2018
2	2.2	Veiligheidsgevoel	Duindam	
2	2.2.1	Het veiligheidsgevoel met betrekking tot de verlichting van de openbare ruimte door gebruikers (automobilist, fietser, voetganger) meten we middels de 2-jaarlijkse veiligheidsmonitor.	Duindam	Q4 2016
2	3	Bodemdaling, grondwater en het veengebied	De Weger	
2	3.1	Bodemdaling	De Weger	
2	3.1.1	We zoeken structurele oplossingen om de bodemdaling af te remmen, langs vier sporen: zorg voor de openbare ruimte, biobased economy, landschappelijke kwaliteit en omgevingsbewustzijn. Vanuit concrete projecten worden toekomstbestendiger oplossingen bekeken en ingebracht in bredere maatschappelijke discussies. Gedurende het programma is er jaarlijks een bijeenkomst met de raad.	De Weger	Cf. programma Ontwikkeling Veengebied
2	3.2	Baggeren	De Weger	
2	3.2.1	Het op peil houden conform het baggerprogramma.	De Weger	2016; cf. baggerprogramma (jaarlijks ca. 20% van het areaal)
2	3.3	Beschoeiingen	De Weger	
2	3.3.1	Het vervangen en onderhouden van de beschoeiingen.	De Weger	2016; detail-

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
				planning cf. MOP
2	4	Verkeer en vervoer	Stolk	
2	4.0.1	Vastgestelde verkeersvisie 2016-2040. Inwoners, ondernemers en belangenorganisaties praten mee en leveren input.	Stolk	raadsbehandeling juni 2016
2	4.0.2	Uitwerking - voor de eerste ca. 10 jaar - van de verkeersvisie, vastgesteld door de raad.	Stolk	eind 2016
2	4.1	Doorstroming	Stolk	
2	4.1.1	Woerden Noord-West: uitvoeren maatregelen scenario 1 (aanpassen drie kruispunten, minder aantrekkelijk maken van de Boerendijk en geluidwerende maatregelen treffen op de Hollandbaan en Hoge Rijdijk).	Stolk	2016-2017
2	4.1.2	Aansluiting BRAVO 3 op kruising Wulverhorstbaan-Middellandbaan	De Weger	Q1 2017
2	4.1.3	Ongelijkvloerse verkeerskruising Steinhagenseweg-Beneluxlaan voor langzaam verkeer. Dit project is opgevoerd in het mobiliteitsprogramma 'Fiets' van de provincie Utrecht voor uitvoering in 2017.	Stolk	Onderzoek en voorbereiding in Q4 2016. Uitvoering 2017/2018
2	4.2	Fietsvriendelijk	Stolk	
2	4.2.1	Woerden wordt een aantrekkelijke fietsstad met efficiënte en veilige (hoofd)fietsroutes, aandacht voor fietsparkeren en geen hinderlijke obstakels.	Stolk	maatregelen opgenomen in uitwerking verkeersvisie (4.0.2)
2	4.3	Netwerk van fietspaden	De Weger	
2	4.3.1	Het aanpassen van de bovenlagen in rood asfalt of rode deklaag: bij reconstructies of groot onderhoud van wegen worden de niet vrij liggende fietspaden in rood uitgevoerd. Vrij liggende fietspaden worden op de gedeelten nabij kruisingen met wegen in rood uitgevoerd.	De Weger	doorlopend
2	4.4	Parkeren	De Weger	
2	4.4.1	Het parkeerbeleid speelt in op maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Kader blijft het vergroten van het parkeergemak en het voorkomen van uitwijkgedrag. Ook in 2016 ligt de focus op het adequaat en kostenbewust handhaven van zowel het betalen van parkeergeld als het voorkomen van parkeeroverlast.	De Weger	doorlopend
2	5	Afval en Reiniging	Stolk	
2	5.1	Duurzaam inzamelen	Stolk	
2	5.1.1	Op basis van een peiling onder inwoners heeft de raad gekozen voor de optie waarbij huishoudens die minder afval aanbieden geld terugkrijgen (optie B). In 2016 worden de voorbereidingen getroffen om dit op 1-1-2017 operationeel te hebben. Ook worden de inwoners geïnformeerd over voortgang en werking van optie B.	Stolk	Q1 keuze proefgebied, daarna testperiode
2	5.2	Vermindering zwerfafval	Stolk	
2	5.2.1	De gemeente Woerden maakt gebruik van de beschikbare middelen uit het afvalfonds voor extra aanpak zwerfafval. Deze middelen worden beschikbaar gesteld naar aanleiding van de nieuwe raamovereenkomst verpakkingen. De extra gelden worden breed ingezet. Onderdelen als gedragsbeïnvloeding, participatie, betere voorzieningen, handhaving, slimmer beheer en opleidingen en deelname aan gemeente schoon worden verbeterd of gestart. Met deze middelen willen wij samen met de burgers zorgen voor een schonere gemeente.	Stolk	Deze aanpak wordt in 2016 geïntensiveerd
2	6	Begraven	Duindam	
2	6.1/6.2	Beleidsplan	Duindam	
2	6.1.1	Het beleidsplan 'Begraven en cremieren in de gemeente Woerden' door de raad vastgesteld.	Duindam	Q2 2016
2	6.3	Crematorium	Duindam	
2	6.3.1	Een crematorium realiseren eventueel in samenwerking	Duindam	In 2016 wordt de

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
		met marktpartijen en op basis van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek (dec. 2015).		organisatievorm opgezet.
2	7	Riolering	De Weger	
2	7.0.1	Aanpak van onderdelen van riolering cf. MOP / onderhoudsplan riolering.	De Weger	2016; detail-planning cf. MOP
2	7.0.2	Bij de noodzakelijke vervanging van gemengde rioleringsstelsels deze (indien mogelijk) vervangen door een gescheiden rioleringsstelsel (hemelwater en huisafvalwater).	De Weger	2016 e.v.

4. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	27.977.604	25.014.133	29.496.538	24.462.653	24.312.080
Baten	-12.841.973	-13.256.800	-13.414.758	-13.486.611	-13.638.300
Totaal programma 2	€ 15.135.631	11.757.333	16.081.780	10.976.042	10.673.780

Voorgesteld nieuw beleid / investeringen:

Omschrijving	Jaar van invest.	Inv. x 1.000	Afschr. termijn	2016	2017	2018	2019
Tijdelijk strand Cattenbroek	2016			€ 65			
Projectontwikkeling crematorium	2016			€ 75			
Beschoeiing (vervanging)	2016	€ 1.200	20		€ 105	€ 103	€ 101
Vaste bruggen en tunnels	2016	€ 800	25		€ 62	€ 61	€ 60
Reconstructie/vervanging verharding	2016	€ 2.690	25		€ 208	€ 204	€ 200
Speelplaatsen algemeen	2016	€ 80	10		€ 11	€ 11	€ 10
Speelvoorzieningen	2016	€ 80	10		€ 11	€ 11	€ 10
IBOR (achterstallig onderhoud)	2016	€ 2.500	20		€ 219	€ 214	€ 209
Exploitatiebudget IBOR (verhoging)	2016			€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Organisatieverbetering openbare ruimte	2016			€ 500			
Verkeerssituatie Woerden West	2016	€ 400	25		€ 31	€ 30	€ 30
Totaal jaarschijf 2016		€ 7.750		€ 2.140	€ 2.147	€ 2.134	€ 2.120
Aanschaf/impl. E-loket parkeerservice	2017	€ 40	10			€ 6	€ 5
Vervanging parkeerapparatuur	2017	€ 100	10			€ 14	€ 13
Updaten parkeerverwijssysteem	2017	€ 40	10			€ 6	€ 5
Vaste bruggen en tunnels	2017	€ 800	25			€ 62	€ 61
Reconstructie/vervanging verharding	2017	€ 2.690	25			€ 208	€ 204
Speelplaatsen algemeen	2017	€ 160	10			€ 22	€ 22
IBOR (achterstallig onderhoud)	2017	€ 5.000	20			€ 438	€ 428
Organisatieverbetering openbare ruimte	2017				€ 300		
Totaal jaarschijf 2017		€ 8.830			€ 300	€ 756	€ 738
IBOR (achterstallig onderhoud)	2018	€ 4.000	20				€ 350
Organisatieverbetering openbare ruimte	2018					€ 200	
Totaal jaarschijf 2018		€ 4.000				€ 200	€ 350
IBOR (achterstallig onderhoud)	2019	€ 1.500	20				
Totaal jaarschijf 2019		€ 1.500					
Totaal prioriteiten/ontwikkelingen		€ 22.080		€ 2.140	€ 2.447	€ 3.090	€ 3.208

Riolering

Omschrijving	Jaar van invest.	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Vrijvervalriolering	2016	€ 1.794	40		€ 112	€ 109	€ 105
Mechanische riolering	2016	€ 360	15		€ 38	€ 36	€ 34
Duikers en drainage	2016	€ 105	40		€ 7	€ 6	€ 6
Aanpassen putkoppen	2016	€ 65	40		€ 4	€ 4	€ 4
Extra investering inhaalslag verharding	2016	€ 1.500	40		€ 94	€ 91	€ 88
Totaal jaarschijf 2016		€ 3.824		€ -	€ 254	€ 246	€ 237
Vrijvervalriolering	2017	€ 1.794	40			€ 112	€ 109
Mechanische riolering	2017	€ 360	15			€ 38	€ 36
Duikers en drainage	2017	€ 105	15			€ 7	€ 6
Extra investering inhaalslag verharding	2017	€ 1.500	40			€ 94	€ 91
Totaal jaarschijf 2017		€ 3.759		€ -	€ -	€ 250	€ 242
Vrijvervalriolering	2018	€ 1.794	40				€ 112
Mechanische riolering	2018	€ 360	15				€ 38
Duikers en drainage	2018	€ 105	15				€ 7
Extra investering inhaalslag verharding	2018	€ 1.500	40				€ 94
Totaal jaarschijf 2018		€ 3.759					€ 250
Vrijvervalriolering	2019	€ 1.794	40				
Mechanische riolering	2019	€ 360	15				
Duikers en drainage	2019	€ 105	15				
Totaal jaarschijf 2019		€ 2.259					

Overige

Omschrijving	Jaar van inv.	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2015	2016	2017	2018
Parkeergarage Defensie-eiland (tlv AR)	2016	€ 2.850	n.v.t.		€ 2.850		
Totaal		€ 2.850			€ 2.850		

5. Verschil begroting 2016 ten opzichte van 2015

Het saldo op programma 2 is in de begroting 2016 € 3.388.298 lager dan in 2015.

De belangrijkste oorzaak van dit lagere saldo is de lagere bijdrage vanuit het Fonds Infrastructurele Werken (FIW). Vanuit deze reserve worden projecten (Bravo-projecten en ontsluiting/brug Harmelerwaard) gefinancierd. De projecten worden over meerdere jaren uitgevoerd en zijn daarom gespreid verwerkt in de begroting, wat resulteert in pieken en dalen. Deze bijdrage FIW was in 2015 4 miljoen en in 2016 € 500.000.

Een overzicht van de verschillen tussen de begrotingen 2016 en 2015 is opgenomen in bijlage 4, evenals een toelichting op verschillen > € 50.000.

3. Sociaal domein

Portefeuillehouder	Thema
Yolan Koster	Procesverantwoordelijke samenhang Sociaal domein, Sociale zaken en de Participatiewet, Volksgezondheid, Wmo, Integrale toegang sociaal domein
Bob Duindam	Jeugdzaken, Transitie jeugdzorg

1. Kern programma

Inwoners/huishoudens hebben (volledig) zelf de regie bij het vormgeven van hun leven. Dit betekent dat zij, wanneer zij op een of meerdere leefgebieden ondersteuning nodig hebben

- zelf een ondersteuningsplan formuleren
- zelf de noodzakelijke ondersteuning inkopen met een pgb (en/of zorg in natura)
- en eigenaar zijn van hun dossier en alle gegevens die daarvoor worden verzameld (privacy)

Inwoners/huishoudens die (tijdelijk) niet in staat zijn om zelf of met ondersteuning van hun eigen sociale netwerk regie te voeren, ontvangen passende informele en/of professionele ondersteuning. Deze ondersteuning is integraal en gaat altijd uit van wat inwoners/huishoudens zelf kunnen oppakken, eventueel ondersteund door mensen in hun sociale netwerk.

2. Het volgende willen we op de middellange termijn bereiken

De hieronder benoemde effecten komen voort uit de Nota indicatoren sociaal domein 2015-2018, door de raad vastgesteld op 25 juni 2015 (15R.00267).

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
3	1	Inwoner centraal	Koster
3	1.1	Het leven van de inwoner is uitgangspunt	Koster
3	1.1.1	Meer inwoners met een ondersteuningsbehoefte ervaren in de periode 2015 - 2018 maatwerk bij de ondersteuning die zij ontvangen.	Koster
3	1.2	Eigen kracht en zelfredzame samenleving	Koster
3	1.2.1	Het percentage inwoners dat mantelzorg is, neemt toe van 23% in 2014 naar ten minste 25% in 2018.	Koster
3	1.2.2	Het percentage mantelzorgers dat aangeeft het verlenen van mantelzorg heel zwaar of redelijk zwaar te vinden, neemt af van 49% in 2014 naar ten hoogste 45% in 2018.	Koster
3	1.2.3	Het percentage inwoners dat jaarlijks/maandelijks/wekelijks/dagelijks als vrijwilliger actief is, stijgt van 55% in 2014 naar ten minste 60% in 2018.	Koster
3	1.2.4	Het aantal preventieve activiteiten op basis van inwonersinitiatieven neemt toe in de periode 2015-2018.	Koster
3	2	Integrale benadering met aandacht voor specifieke doelgroepen	Koster
3	2.1	Inwoners met een ondersteuningsbehoefte in meerdere leefgebieden	Koster
3	2.1.1	Bij ten minste 12 gezinnen met problemen in meerdere leefgebieden is op 1-1-2018 ten opzichte van 1-1-2015 een stijging van de zelfredzaamheid te zien op minimaal twee leefgebieden.	Koster
3	2.2	Inwoners met een ondersteuningsbehoefte in werk en inkomen	Koster
3	2.2.1	Het percentage inwoners dat inkomen verwerft uit arbeid was in 2014 65%. Het doel is dit percentage ten minste te handhaven in 2018.	Koster
3	2.2.2	Het percentage inwoners met een bijstandsuitkering (t.o.v. de beroepsbevolking) neemt niet toe in de periode 2015-2018 en blijft hoogstens gelijk.	Koster
3	2.2.3	Het percentage inwoners met een bijstandsuitkering dat qua participatieniveau is ingedeeld op de eerste drie treden van de participatieladder daalt van 64% op 1-1-2015 naar 50% op 1-1-2018.	Koster
3	2.3	Inwoners met een ondersteuningsbehoefte op het gebied van jeugd en gezin	Duindam
3	2.3.1	De gemiddelde duur van begeleidings- en behandelingstrajecten bij ondersteuningsbehoefte op het gebied van jeugd en gezin, neemt af in de periode 2015-2018.	Duindam
3	2.3.2	Het aantal opnames en verblijfsduur in residentiële instellingen neemt af in de periode 2015-2018, als gevolg van meer lokale ambulante begeleiding aan jeugdigen en hun ouders.	Duindam
3	2.3.3	Het aantal leerlingen dat ondersteuning ontvangt én geen langdurig schoolverzuim heeft, neemt toe in de periode 2015-2018.	Duindam

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
3	3	Inwoner heeft regie	Koster
3	3.1	Inwoner stelt eigen ondersteuningsplan op	Koster
3	3.1.1	Het aandeel inwoners dat zelf of met hulp van het eigen netwerk een ondersteuningsplan opstelt, neemt toe in de periode 2015-2018.	Koster
3	3.2	Inwoner koopt zelf ondersteuning in	Koster
3	3.2.1	Op 1-1-2015 is 4% van het budget dat wordt aangesproken voor hulpmiddelen, uitgekeerd in de vorm van een persoonsgebonden budget. Op 1-1-2018 is dit 10% van het budget.	Koster
3	3.2.2	Op 1-1-2015 is 6% van het budget dat wordt aangesproken voor hulp bij het huishouden, uitgekeerd in de vorm van een persoonsgebonden budget. Op 1-1-2018 is dit 20% van het budget.	Koster
3	3.2.3	Op 1-1-2015 is 10% van het budget dat wordt aangesproken voor jeugdhulp, uitgekeerd in de vorm van een persoonsgebonden budget. Op 1-1-2018 is dit 20% van het budget.	Koster
3	3.2.4	Op 1-1-2015 is 12% van het budget dat wordt aangesproken voor begeleiding, uitgekeerd in de vorm van een persoonsgebonden budget. Op 1-1-2018 is dit 20% van het budget.	Koster
3	3.3	Inwoner is eigenaar van dossier	Koster
3	3.3.1	De ervaren administratieve lasten van inwoners met ondersteuning of een ondersteuningsvraag nemen af in de periode 2015-2018.	Koster
3	3.4	Toegang tot ondersteuning	Koster
3	3.4.1	Maatwerk bij toewijzing van ondersteuning leidt tot een afname van het aantal verstrekkingen in tweedelijns-ondersteuning met 5% (Wmo nieuw & Jeugd), van 6.100 voorzieningen op 1-1-2015 naar ten hoogste 5.795 voorzieningen op 1-1-2018.	Koster
3	3.4.2	Maatwerk bij toewijzing van ondersteuning leidt tot een afname van de gemiddelde ondersteuningskosten bij gezinnen met ondersteunings-behoefte in meerdere leefgebieden.	Koster

3. In 2016 realiseren we onderstaande resultaten

Om de beoogde effecten op de middellange termijn te bereiken, realiseren we in 2016 het volgende:

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
3	1	Inwoner centraal	Koster, Duindam	
3	1.1	Het leven van de inwoner is uitgangspunt	Koster	
3	1.1.1	In onderzoeken en uitvragen naar klanttevredenheid is opgenomen de mate waarin inwoners maatwerk hebben ervaren bij 1) de totstandkoming en uitvoering van het ondersteuningsplan, 2) de inkoop van ondersteuning, 3) de levering van ondersteuning.	Koster	opgenomen in onderzoeken en uitvragen
3	1.2	Eigen kracht en zelfredzame samenleving	Koster	
3	1.2.1	Er is een nulmeting uitgevoerd naar het aandeel gezinnen met ondersteuning bij wie mantelzorgers zijn betrokken.	Koster	Q4 2016
3	1.2.2	WoerdenWijzer.nl stelt bij herindicaties de mogelijke overbelasting van mantelzorgers aan de orde; waar nodig worden gericht interventies ingezet die overbelasting signaleren, voorkomen of (tijdelijk) kunnen wegnemen.	Koster	doorlopend
3	1.2.3	Er is een nulmeting uitgevoerd naar het aandeel gezinnen met ondersteuning bij wie vrijwilligers zijn betrokken.	Koster	Q4 2016
3	1.2.4	Het aantal vrijwilligers dat wordt geworven door Hart voor Woerden neemt toe in 2016 ten opzichte van 2015.	Koster	toename aantal vrijwilligers
3	1.2.5	Het aantal inwoners dat deelneemt aan de ontmoetingsnetwerken van Stichting Ontmoeting neemt toe in 2016 ten opzichte van 2015.	Koster	toename aantal deelnemers
3	1.2.6	Het aantal preventieve activiteiten op basis van inwoners-initiatieven neemt toe in 2016 ten opzichte van 2015.	Koster	toename aantal activiteiten

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
3	2	Integrale benadering met aandacht voor specifieke doelgroepen	Koster	
3	2.1	Inwoners met een ondersteuningsbehoefte in meerdere leefgebieden	Koster	
3	2.1.1	Het is bekend hoeveel gezinnen een ondersteuningsbehoefte hebben op minimaal twee leefgebieden.	Koster	Q4 2016
3	2.1.2	WoerdenWijzer.nl organiseert dat deze inwoners beschikken over een ondersteuningsplan dat doelstellingen bevat ten aanzien van de zelfredzaamheid. Die doelen zijn samen met de inwoners opgesteld.	Koster	doorlopend
3	2.2	Inwoners met een ondersteuningsbehoefte in werk en inkomen	Koster	
3	2.2.1	Doelstelling is de uitstroom uit de bijstand t.o.v. 2015 met 5% te laten toenemen over de populatie die langer dan een half jaar in bestand is, waarbij dit doelpercentage ook wordt gehanteerd voor de groepen jongeren en 50+	Koster	Q4 2016
3	2.2.2	Met partners in de regio worden in 2016 minimaal 3 nieuwe instrumenten ontwikkeld om het voor werkgevers aantrekkelijk te maken inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. Met minimaal 1 nieuw instrument start in 2016 een daadwerkelijke pilot.	Koster	Q4 2016
3	2.2.3	Ferm Werk gaat in 2016 naast de reeds gehanteerde instrumenten/werkwijzen minimaal 2 nieuwe instrumenten uitwerken en inzetten om (arbeids)participatie te bevorderen. Deze richten zich met name op het wegnemen van bezwaren van zowel betrokken inwoners als werkgevers.	Koster	Q4 2016
3	2.2.4.1	WoerdenWerkt! wordt voortgezet, waarbij de samenwerking met Ferm Werk belangrijk, maar niet exclusief is, en in samenhang met het economisch actieprogramma. Samen met de maatschappelijke partners worden minimaal 2 nieuwe initiatieven gestart of bestaande initiatieven uitgebreid om de economische ontwikkeling en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt te bevorderen om op die manier passend werk te creëren.	Koster	Q4 2016
3	2.2.4.2	Daarnaast heeft het college als doelstelling om ieder collegelid maandelijks minimaal 1 bedrijfsbezoek af te laten leggen bij werkgevers binnen de gemeente, waarbij werk onderwerp van gesprek is en gestuurd wordt op concrete vervolgspraken op dit terrein.	Koster	Q4 2016
3	2.2.4.3	Daarnaast is er maximale focus op social return bij opdrachtverlening door de gemeente.	Koster	Q4 2016
3	2.3	Inwoners met een ondersteuningsbehoefte op het gebied van jeugd en gezin	Duindam	
3	2.3.1	Met de tweedelijnsinstellingen worden afspraken gemaakt om de trajecten meer te laten aansluiten bij de situatie van inwoners met een ondersteuningsbehoefte. Dit leidt tot afspraken over kortere trajecten en de inzet van nulde- en eerstelijns ondersteuning wanneer dit passend is bij de situatie van het gezin.	Duindam	Q4 2016
3	2.3.2	We organiseren dat Jeugdgezondheidszorg structureel haar adviesfunctie inzet bij het opstellen van ondersteuningsplannen waarbij jeugd is betrokken. Daarbij is aandacht voor de inzet van preventieve en voorliggende oplossingen, als ook de doorgaande leerlijn.	Duindam	Q4 2016
3	2.3.3	Op drie scholen voor voortgezet onderwijs in Woerden wordt een jeugdhulpwerker ingezet.	Duindam	Q1 2016
3	3	Inwoner heeft regie	Koster	
3	3.1	Inwoner stelt eigen ondersteuningsplan op	Koster	
3	3.1.1	Het aandeel inwoners dat zelf of met hulp van het eigen netwerk een ondersteuningsplan opstelt is ten minste 60%	Koster	31-12-2016
3	3.2	Inwoner koopt zelf ondersteuning in	Koster	
3	3.2.1	6% van het budget dat wordt aangesproken voor hulpmiddelen is uitgekeerd in de vorm van een pgb.	Koster	31-12-2016
3	3.2.2	10% van het budget dat wordt aangesproken voor hulp bij het huishouden is uitgekeerd in de vorm van een pgb.	Koster	31-12-2016
3	3.2.3	13% van het budget dat wordt aangesproken voor jeugdhulp,	Koster	31-12-2016

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
		uitgekeerd in de vorm van een pgb.		
3	3.2.4	14% van het budget dat wordt aangesproken voor begeleiding, uitgekeerd in de vorm van een pgb.	Koster	31-12-2016
3	3.2.5	65 inwoners doen mee aan de pilot iPGB	Koster	31-12-2016
3	3.3	Inwoner is eigenaar van dossier	Koster	
3	3.3.1	Er is een samenwerking van ten minste 7 gemeenten die de Inwonercloud ontwikkelen.	Koster	31-12-2016
3	3.3.2	Er is een functionerende Inwonercloud die door inwoners gebruikt wordt en waarin de digitale ondersteuning wordt gewaardeerd.	Schreurs	31-12-2016
3	3.3.3	Er is een projectomgeving waarin inwoners, organisaties en gemeenten samen de Inwonercloud ontwikkelen.	Schreurs	31-12-2016
3	3.4	Toegang tot ondersteuning	Koster	
3	3.4.1	Als gevolg van maatwerkoplossingen stabiliseert het aantal verstrekkingen in tweedelijns-ondersteuning op ten hoogste (Wmo nieuw & jeugd) 6.100 voorzieningen.	Koster	31-12-2016
3	3.4.2	We starten met de interventie 'Welzijn op recept' in ten minste 1 huisartsenpraktijk.	Koster	Q1 2016
3	3.4.3	Met 6 gemeenten in de regio en het Hofpoort Ziekenhuis onderzoeken we de mogelijkheid voor een tussen-voorziening (1 ^e en 2 ^e lijn), bedoeld voor inwoners die tijdelijk opname nodig hebben die niet onder ziekenhuis-zorg valt. De voorziening (voor volwassenen) versterkt de thuissituatie en functioneert als een vorm van respijtzorg.	Koster	Q3 2016
3	3.4.4	De gemiddelde ondersteuningskosten bij gezinnen met ondersteuningsbehoeften in meerdere leefgebieden zijn bekend.	Koster	Q3 2016
3	3.4.5	In gesprekken met de zorgaanbieders / maatschappelijke organisaties zal de organisatie worden uitgedaagd en actief geprikkeld om verder vorm te geven aan de transformatie-opdracht. Afspraken zullen worden vastgelegd in de inkoopcontracten over hoe bureaucratie/administratieve lasten kunnen worden verminderd, hoe de samenwerking met ketenpartners wordt bevorderd en hoe het bieden van maatwerk wordt gewaarborgd.	Koster	Q4 2016

4. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	44.793.935	45.709.648	44.713.242	43.923.979	43.475.610
Baten	-7.965.560	-7.966.453	-7.958.343	-7.950.613	-7.934.453
Totaal programma 3	€ x 1.000	36.828.375	37.743.195	36.754.899	35.973.366
			36.754.899	35.973.366	35.541.157

Saldering programma 3 en programma 7

Saldering van lasten en baten sociaal domein geeft het volgende beeld:

	2016
Lasten programma 3 Sociaal Domein	45.709.648
Baten programma 3 Sociaal Domein	- 7.966.453
Baten in programma 7 (uitkeringen van het Rijk)	- 22.893.531
Ten laste van algemene middelen	€ 14.849.664

In meerjarenperspectief is de volgende dalende trend waar te nemen (afgerond):

	2016	2017	2018	2019
AWBZ/Wmo	5.491	5.438	5.243	5.185
Jeugd	8.600	8.396	8.429	8.441
Participatie	6.145	5.656	5.212	4.939
Wmo 'oud' *	2.658	2.753	2.753	2.753
Totaal	€ 22.894	22.243	21.637	21.318

* Wmo-taken die al sinds 2007 worden uitgevoerd, m.n. hulp bij huishouding en vervoersvoorzieningen.

5. Verschil begroting 2016 ten opzichte van 2015

Het saldo op programma 3 is in de begroting 2016 € 914.820 hoger dan in 2015.

Een overzicht van de verschillen tussen de begrotingen 2016 en 2015 is opgenomen in bijlage 4, evenals een toelichting op verschillen > € 50.000.

4. Cultuur, economie en milieu

Portefeuillehouder	Thema
Bob Duindam	Cultuur, Economische zaken
Tymon de Weger	Milieu en duurzaamheid, Monumenten en archeologie
Margot Stolk	Recreatie en toerisme, Evenementen
Victor Molkenboer	Citymarketing

1. Kern programma

We geven de economie van het Groene Hart een impuls door het verbinden van diverse partijen die zich in dit speelveld bevinden. We zetten in op de vestiging van branche- en belangenorganisaties in Woerden. Milieu en duurzaamheid spelen in de verschillende programma's een rol. We blijven ons inspanssen voor een recreatief routenetwerk. We werken aan de goede naam van Woerden. Woerden profileert zich als gastvrije hoofdstad van het Groene Hart.

2. Het volgende willen we op de middellange termijn bereiken

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
4	1	Cultuur en historie	Duindam
4	1.1	Cultuur(participatie)	Duindam
4	1.1.1	We blijven inzetten in op de inmiddels goede samenwerking tussen culturele partners. In de culturele infrastructuur gevormd door de grote 5 cultuurinstellingen en andere partijen in Woerden, wordt de toenemende zelfstandigheid gestimuleerd. De samenwerking richt zich in het bijzonder op de jeugd, de doelgroepen in het sociaal domein, het Verhaal van Woerden en het behouden van Woerdens talent.	Duindam
4	1.2	Historie van Woerden	De Weger
4	1.2.1	Woerdenaren (en vooral jongeren) zijn zich bewust van onze lokale en regionale geschiedenis en we laten ze beleven waar wij vandaan komen.	De Weger
4	2	Economie	Duindam
4	2.0.1	Een goed ondernemersklimaat is van groot belang voor de (toekomstige) leefbaarheid van en werkgelegenheid in Woerden en haar kernen. De gemeente trekt samen op met de natuurlijke partners hierin en neemt hierin een pro-actieve rop op zich. Op basis van het in 2015 door de raad vastgestelde Economisch Actieplan worden maatregelen genomen om de bedrijvigheid en de werkgelegenheid te stimuleren.	Duindam
4	2.1	WoerdenWerk!	Duindam
4	2.1.1	Versterking van de economie. We bereiken dit samen met inwoners, bedrijven, ondernemers, organisaties en instellingen. Samen pakken we projecten op of komen met nieuwe initiatieven die Woerden een energieke impuls geven. We gaan door met Woerden Werk!	Duindam
4	2.2	Ontwikkeling landelijke omgeving	Duindam
4	2.2.1	Het Groene Hart heeft zijn eigen economische kenmerken. Om mee te draaien in de economie van Nederland is het belangrijk dat het Groene Hart zich economisch verder ontwikkelt. Door het verbinden van spelers in het Groene Hart, het sluiten van innovatieve ketens, komt de kracht naar boven, wat van belang is voor de toekomst van het Groene Hart. Doelstelling in de periode 2014 t/m 2018: onderzoeken en uitvoeren van innovatieve ketens in de regio (biobased economy), waarbij rekening wordt gehouden met de aspecten duurzaamheid (toekomst vast) en bodemdaling.	Duindam
4	2.3	Ontwikkeling stedelijke omgeving	Duindam
4	2.3.1	Het creëren van omstandigheden waarbij bedrijven die duurzame (toekomstvaste) werkgelegenheid bieden en bijdragen aan de gewenste leefomgeving, zich graag in Woerden vestigen of hun bedrijvigheid in Woerden laten doorgroeien.	Duindam
4	2.3.2	In de periode 2014 t/m 2018 willen we dat meer branche- en belangenorganisaties (waarmee Woerden zich onderscheidt) zich in Woerden vestigen. Dit draagt bij aan het versterken van de economie (verbeteren van de arbeidsmarkt, verminderen van de kantorenleegstand en vergroten van de leefbaarheid).	Duindam
4	2.4	Schuifruimte	Duindam
4	2.4.1	In 2016 is er duidelijkheid over waar in de gemeente Woerden 6 ha. aan schuifruimte wordt gecreëerd voor herstructurering bedrijfsterreinen.	Duindam
4	2.5	Regionale visie detailhandel	Duindam
4	2.5.1	Bescherming kernwinkelgebieden ook door regionale samenwerking	Duindam

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
4	2.6	Citymarketing	Molkenboer
4	2.6.1	De naam en het merk Woerden zijn zodanig bekend dat mensen erdoor worden aangetrokken om er te wonen, te blijven en er zich te vestigen. De naamsbekendheid van Woerden in de regio wordt vergroot. Woerden profileert zich als hoofdstad van het Groene Hart.	Molkenboer
4	3	Recreatie en toerisme	Stolk
4	3.1	Recreatieve voorzieningen	Stolk
4	3.1.1	Een hoge kwaliteit van recreatieve voorzieningen in de stad en in de kernen voor de bewoners van de gemeente Woerden en bezoekers.	Stolk
4	3.2	Groene Hart als toeristische regio	Stolk
4	3.2.1	Structurele samenwerking tussen gemeenten in het Groene Hart, met als aanjagers Gouda, Alphen aan de Rijn en Woerden, met als doel om gezamenlijk het Groene Hart als aantrekkelijke toeristische regio op de kaart te zetten.	Stolk
4	4	Milieu en duurzaamheid	De Weger
4	4.0.1	Een bij Woerden passende kwaliteit van de woon- en leefomgeving.	De Weger
4	4.0.2	Een duurzame en klimaatneutrale gemeente Woerden.	De Weger
4	4.0.3	Een positieve houding van kinderen ten opzichte van natuur en milieu; ze leren dat zij onderdeel zijn van hun leefomgeving en invloed hebben op de kwaliteit ervan.	De Weger

3. In 2016 realiseren we onderstaande resultaten

Om de beoogde effecten op de middellange termijn te bereiken, realiseren we in 2016 het volgende:

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
4	1	Cultuur en historie	Duindam	
4	1.1	Cultuur(participatie)	Duindam	
4	1.1.1	Uitvoering van het cultuurbeleid en uitvoeringsovereenkomsten 2016-2019.	Duindam	hele jaar
4	1.1.2	De 5 grote cultuurinstellingen hebben een gezamenlijk plan ontwikkeld voor meer rendement door samenwerking en flexibiliteit van mensen, expertise en locatie.	Duindam	Q4 2016
4	1.1.3	Ten behoeve van het behoud van de regiobibliotheek, in het licht van regionale ontwikkelingen, is een bedrijfsmodel ontwikkeld voor de bibliotheek als maatschappelijke onderneming.	Duindam	Q4 2016
4	1.1.4	De gemeentelijke kunstcollectie is zo veel mogelijk verkleind en overgedragen aan het Stadsmuseum.	Duindam	Q4 2016
4	1.2	Historie van Woerden	De Weger	
4	1.2.1	Wij gaan actief werven voor de werelderfgoedstatus voor de Limes	De Weger	2016
4	1.2.2	Wij profileren Woerden in 2016 ook als Vestingstad (als onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie)	De Weger	2016
4	1.2.3	Wij ontwikkelen gericht speerpuntenbeleid voor onze monumenten.	De Weger	2016
4	2	Economie	Duindam	
4	2.1	WoerdenWerkt!	Duindam	
4	2.1.1	Versterken economie door adviseren, begeleiden en faciliteren van initiatieven voor de economie van Woerden	Duindam	Ondersteunen van maatschappelijke initiatieven
4	2.1.2	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt wordt gezamenlijk door de 4 O's opgepakt (Ondernemers, Onderwijs, Onderzoeksinstellingen en Overheid).	Duindam	Een tweede technische opleiding in Woerden
4	2.2	Ontwikkeling landelijke omgeving	Duindam	
4	2.2.1	Agrariërs en ondernemers in Woerden koppelen in één concreet project, dat als pilot dient en een voorbeeld is voor het Groene Hart (in samenwerking met o.a. een onderzoeksinstelling en Programmabureau Utrecht-West).	Duindam	Een (1) pilot- en voorbeeldproject voor ontwikkelen landelijke omgeving
4	2.3	Ontwikkeling stedelijke omgeving	Duindam	
4	2.3.1	Ondernemers en inwoners sneller van dienst zijn door actief uitwisselen van expertise tussen gemeenten in de regio.	Duindam	Opgenomen in Economisch Actieplan; wordt in U10-verband

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
				uitgewerkt in 2016
4	2.3.2	Medewerking verlenen aan initiatieven die de economie versterken samen met ondernemers en/of onderwijs.	Duindam	Opgenomen in Economisch Actieplan; wordt in U10-verband uitgewerkt in 2016
4	2.3.3	Stimuleren en ondersteunen van innovatief ondernemerschap, in het bijzonder aansluitend bij zorggerelateerde werkgelegenheid.	Duindam	Opgenomen in Economisch Actieplan; wordt in U10-verband uitgewerkt in 2016
4	2.3.4	Meer branche- en belangenorganisaties in Woerden aantrekken samen met vastgoedeigenaren en ondernemers	Duindam	2 branche- en belangenorganisaties
4	2.3.5	Het ontwikkelen van een platform waar actief expertise tussen gemeenten uitgewisseld kan worden.	Duindam	Plan van aanpak Q4 2016
4	2.3.6	Adviseren, begeleiden en faciliteren van initiatieven met de 4 O's (Ondernemers, Onderwijs, Onderzoekinstellingen en Overheid)	Duindam	2 initiatieven zijn gestart
4	2.4	Schuifruimte	Duindam	
4	2.4.1	Een akkoord met de provincie over de locatie voor 6 ha. schuifruimte in Woerden.	Duindam	Q4 2016
4	2.5	Regionale visie detailhandel	Duindam	
4	2.5.1	We sluiten een convenant met Utrechtse gemeenten en provincie over het beschermen van kernwinkelgebieden	Duindam	Q2 2016
4	2.6	Citymarketing	Molkenboer	
4	2.6.1	Naams- en merkbekendheid van de gemeente Woerden neemt toe. Reclame-uitingen op strategische plekken. Reclame in de lokale media over toeristische arrangementen.	Molkenboer	toename bekendheid Woerden in de regio; 70.000 unieke bezoekers aan BeleefWoerden.com (1-1-2014: 50.000) (1-1-2015: 60.000)
4	2.6.2	De verblijfsduur van bezoekers in de gemeente Woerden neemt toe.	Molkenboer	Nulmeting NBTC in 2016 naast onderzoek door Woerden Marketing. Stijging op alle categorieën bezoekers. Totaal 7%.
4	2.6.3	Het gebruik van één huisstijl, één boodschap over de gemeente Woerden als merk.	Molkenboer	5 verschillende communicatiemiddelen in huisstijl 'Beleef Woerden'
4	3	Recreatie en toerisme	Stolk	
4	3.0.1	Actualiseren van het recreatiebeleid.	Stolk	oktober 2016
4	3.0.2	Herijken van het evenementenbeleid.	Stolk	juli 2016
4	3.1	Recreatief routenetwerk	Stolk	
4	3.1.1	Het stimuleren van een aantrekkelijk en goed aansluitend recreatief routenetwerk in en rondom gemeente Woerden.	Stolk	2016 e.v.
4	3.2	Groene Hart als toeristische regio	Stolk	
4	3.2.1	Wij werken samen met gemeenten en andere partijen in het Groene Hart om de positie van Woerden als een aantrekkelijke gemeente met een duurzame en toekomstbestendige recreatief-toeristische structuur te versterken. We sluiten aan bij de bestuurstafel recreatie en toerisme (Groene Hart), bij HOREO (Hollandse Oude Rijn en omgeving) en bij de U10.	Stolk	2016 e.v.

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
4	4	Milieu en duurzaamheid	De Weger	
4	4.1	Uitvoering Milieubeleidsprogramma 2016-2017	De Weger	
4	4.1.1	In het milieubeleidsprogramma (mbp) wordt uitgewerkt welke ontwikkelingen voor Woerden belangrijk zijn om te volgen (Schiphol, STRONG/Schaliegas, Basisnet, Omgevingswet, provinciaal stikstofbeleid). Deze volgen en waar nodig actie ondernemen.	De Weger	2016. Het mbp wordt een bijlage bij het uitv.progr. ODRU-Woerden 2016 (zie hieronder).
4	4.1.2	Keuzes maken voor welke thema's beleid opgesteld / geactualiseerd moet worden (bodem, geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit, verkeersmilieukaart, geluidszonering industrieterreinen). Opstellen/actualiseren en uitvoeren van dit beleid.	De Weger	Q4 2016
4	4.1.3	Olie- en gaswinning onder Woerden wordt actief bestreden. Woerden gaat verder op de ingeslagen weg: het betrekken en informeren van inwoners en tevens het bundelen van politiek-bestuurlijke krachten om boringen in de Woerdense grond tegen te gaan.	De Weger	doorlopen
4	4.2	Uitvoeringsprogramma ODRU / Woerden 2016	De Weger	
4	4.2.1	Uitvoering van de milieutaken voor Woerden door de Omgevingsdienst Regio Utrecht	De Weger	Cf. het uitv.progr. (UVP) en binnen het daarvoor beschikbare budget
4	4.3	Uitvoering Actieprogramma Duurzaamheid 2016-2017	De Weger	
4	4.3.1	Op het gebied van duurzaamheid gaat Woerden verder op de ingeslagen weg. Een belangrijk onderdeel van het actieprogramma is het project 'Samen op weg naar een klimaatneutraal Woerden in 2030' waarin stappen gezet worden om de CO ₂ -uitstoot van de gemeente Woerden te verkleinen. Het bundelen van de krachten van Woerdense inwoners en bedrijven en de gemeentelijke organisatie is hierbij onmisbaar. De gemeente Woerden als organisatie geeft hierbij het goede voorbeeld (o.a. bij de renovatie van het gemeentehuis).	De Weger	Actieprogramma 2016-2017 in maart 2016 gereed.
4	4.4	Natuur- en milieueducatie (NME)	Stolk	
4	4.4.1	Een scholenprogramma met activiteiten en producten waar de basisscholen gebruik van kunnen maken.	Stolk	jaarlijks in mei
4	4.4.2	Alle basisschoolleerlingen komen in aanraking met een product of activiteit van NME Woerden	Stolk	jaarlijks 3 contact-momenten
4	4.4.3	Het aanbod aan NME-producten wordt regelmatig vernieuwd en kent een diversiteit aan thema's (natuur, milieu, duurzaamheid maar ook cultuurhistorie, bewegen, zwerfafval etc.).	Stolk	jaarlijks 2 (ver)nieuw(d)e producten

4. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	5.727.061	5.486.436	5.470.569	5.445.425	5.427.655
Baten	-1.159.133	-1.145.053	-1.145.053	-1.145.053	-1.145.053
Totaal programma 4	€ 4.567.928	4.341.383	4.325.516	4.300.372	4.282.602

Voorgesteld nieuw beleid / investeringen:

Omschrijving	Jaar van invest.	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Economisch actieplan	2016			€ 125	€ 125	€ 125	€ 125
Recreatiebeleid	2016			€ 30			
Totaal jaarschijf 2016				€ 155	€ 125	€ 125	€ 125

5. Verschil begroting 2016 ten opzichte van 2015

Het saldo op programma 4 is in de begroting 2016 € 226.545 lager dan in 2015. Een overzicht van de verschillen tussen de begrotingen 2016 en 2015 is opgenomen in bijlage 4, evenals een toelichting op verschillen > € 50.000.

5. Onderwijs en sport

Portefeuillehouder	Thema
Bob Duindam Margot Stolk	Onderwijs & onderwijshuisvesting, leerplicht, passend onderwijs, leerlingenvervoer Sport

1. Kern programma

We willen een startkwalificatie voor iedereen. We blijven ons inspannen om meer mbo-opleidingen naar Woerden te krijgen, wat van belang is voor de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Alle inwoners kunnen ongeacht hun leeftijd, beperkingen en achtergrond sporten, spelen en bewegen in Woerden.

2. Het volgende willen we op de middellange termijn bereiken

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
5	1	Onderwijs	Duindam
5	1.1	Startkwalificatie	Duindam
5	1.1.1	In 2014 had 90% van de jongeren voor hun 23e jaar een startkwalificatie of staat op een school ingeschreven. In 2018 heeft 95% van de jongeren voor hun 23e jaar een startkwalificatie of staat op een school ingeschreven.	Duindam
5	1.2	Signaleren achterstanden	Duindam
5	1.2.1	Dreigende ontwikkelings- en onderwijsachterstanden worden vroegtijdig gesignaleerd en hierop wordt actief ingezet.	Duindam
5	1.3	Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	Duindam
5	1.3.1	De kwalificaties die schoolverlaters hebben verworven sluiten aan bij de vraag naar arbeidskrachten van werkgevers.	Duindam
5	1.4	Passend onderwijs en ketensamenwerking	Duindam
5	1.4.1	Ouders en leerlingen kunnen kiezen uit een kwalitatief hoogwaardig aanbod aan onderwijsinstellingen in Woerden, dat een passend onderwijs (zorg)aanbod kan doen aan elke leerling die bij de school wordt aangemeld of daar staat ingeschreven. Daar hoort ook een passende vorm van leerlingenvervoer bij.	Duindam
5	1.5	Onderwijs en samenleving	Duindam
5	1.5.1	Het thema 'onderdeel zijn van de samenleving' krijgt aandacht via cultuuronderwijs.	Duindam
5	1.6	Gymnastiek en zwemdiploma	Duindam
5	1.6.1	Ieder kind heeft een zwemdiploma voor het verlaten van de basisschool.	Duindam
5	2	Onderwijshuisvesting	Duindam
5	2.0.1	Er wordt ingezet op een optimalisering van de investeringen in nieuwbouw/uitbreiding (taak gemeente) enerzijds en onderhoud/exploitatie (taak schoolbesturen) anderzijds. Doel is middelen vrij te spelen die kunnen worden ingezet voor de kwaliteit van het onderwijs.	Duindam
5	2.0.2	Daarnaast wordt gestreefd naar een nieuw schoolgebouw in Kamerik en het behoud en/of de terugkeer van het openbaar basisonderwijs in de kleine kernen.	Duindam
5	3	Sporten en spelen	Stolk
5	3.0.1	Alle inwoners kunnen ongeacht hun leeftijd, beperkingen en (financiële) achtergrond sporten, spelen en bewegen in de gemeente Woerden.	Stolk
5	3.0.2	Optimaliseren en integreren van speelvoorzieningen in de openbare ruimte. Het hebben van adequate speelvoorzieningen.	Stolk
5	3.0.3	Op niveau houden van de sportvoorzieningen conform de beleidsuitgangspunten gemeente en normeringen van de diverse sportbonden.	Stolk

3. In 2016 realiseren we onderstaande resultaten

Om de beoogde effecten op de middellange termijn te bereiken, realiseren we in 2016 het volgende:

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
5	1	Onderwijs	Duindam	
5	4.1	Startkwalificatie	Duindam	
5	1.1.1	We bieden alle jongeren een vangnet. Alle voortijdig schoolverlaters (jongeren tussen de 18 en 23 jaar die nog geen startkwalificatie hebben en niet op een school staan ingeschreven) zijn in beeld bij het RBL. Alle voortijdig schoolverlaters zonder werk worden elk jaar benaderd met de vraag of ze ondersteuning wensen. Ca. 50% van deze jongeren wordt in 2016 begeleid naar onderwijs door trajectbegeleiders van de gemeente of verwezen naar instanties die ondersteunen bij het vinden van werk.	Duindam	50% van de voortijdig schoolverlaters wordt door trajectbegeleiders van de gemeente begeleid
5	1.1.2	Het RBL is in 2015 geëvalueerd, in overleg met andere deelnemende gemeenten is besloten over de voortzetting. Onderzocht wordt op welke wijze het RBL kan worden doorontwikkeld. In 2016 worden de uit dit onderzoek voortkomende maatregelen uitgevoerd. Hierbij moet worden gedacht aan een adequate leerlingenadministratie, het verbeteren van werkprocessen met als doel de dienstverlening te verbeteren, en het verbreden van de taak van het RBL naar jongeren in een kwetsbare positie.	Duindam	Q2 2016
5	1.2	Signaleren achterstanden	Duindam	
5	1.2.1	95% van de door het consultatiebureau geïndiceerde kinderen met een dreigende (onderwijs-)achterstand maakt gebruik van het aanbod binnen de Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE) om de achterstand zo vroeg mogelijk te verkleinen of op te heffen. Activiteiten bestaan voor een substantieel deel uit het bevorderen van ouderparticipatie bij voorschoolse voorzieningen en op het primair onderwijs.	Duindam	Q4 2016
5	1.2.2	Aan niet-Nederlandstalige kinderen die direct uit het buitenland komen, wordt extra ondersteuning gegeven.	Duindam	Q3 2016
5	1.3	Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	Duindam	
5	1.3.1	In aansluiting op de behoefte van het lokale bedrijfsleven streven we naar vestiging van mbo-opleidingen in Woerden. Vanuit de wens van het bedrijfsleven ligt de nadruk daarbij op technische mbo-opleidingen, met als doel een betere aansluiting tussen mbo-onderwijs en arbeidsmarkt.	Duindam	2 ^e mbo in 2016
5	1.3.2	In 2016 wordt een pilot uitgevoerd om te bekijken wat het beste werkt om jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie te (bege)leiden naar zorg, onderwijs of werk.	Duindam	pilot uitvoeren
5	1.4	Passend onderwijs en ketensamenwerking	Duindam	
5	1.4.1	Er is een integrale onderwijsomgeving met passend onderwijs voor alle kinderen, ook als extra ondersteuning nodig is (bv. remedial teaching, logopedie, hoogbegaafdenonderwijs, enz.).	Duindam	Voorstel van de samenwerkingsverbanden voor uitrol in het p.o.
5	1.4.2	Op basis van onderzoeksresultaten van het Nederlands Jeugd Instituut over aansluiting onderwijs-jeugdhulp komen we in december 2015 in het OOGO tot een hernieuwde samenwerkingsagenda. De onderwerpen die hierin worden geagendeerd, worden geïmplementeerd in 2016.	Duindam	Q4 2016
5	1.4.3	De samenwerking tussen Woerden Wijzer, Regionaal Bureau Leerplicht, de scholen en de samenwerkingsverbanden wordt geïntensiveerd door middel van informerende bijeenkomsten tussen Woerden Wijzer en zorgcoördinatoren van scholen.	Duindam	Q4 2016 samenwerkingsverbanden geïntensiveerd
5	1.4.4	Er is ketensamenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Gemeente, RBL, praktijkonderwijs, beroepsonderwijs, Ferm Werk en werkgevers werken samen om een betere doorstroming van onderwijs naar arbeidsmarkt te bewerkstelligen, waarmee uitval van m.n. kwetsbare jongeren wordt voorkomen. Deze samenwerking wordt in 2016 geïntensiveerd. Ten minste eenmaal per kwartaal overleggen de partijen over activiteiten en resultaten.	Duindam	Q4 2016

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
5	1.4.5	Er wordt uitvoering gegeven aan de aanbevelingen voortkomend uit een onderzoek naar het combineren van doelgroepenvervoer, met aandacht voor persoonsgebonden vervoersbudget.	Duindam	Onderzoek afgerond Q1 2016, aanbevelingen uitgevoerd Q4 2016
5	1.5	Onderwijs en samenleving	Duindam	
5	1.5.1	Samen met de partners in het onderwijs ontwikkelen we ideeën over hoe het cultuuronderwijs aangrijpingspunt kan zijn voor 'het leren onderdeel te zijn van de samenleving'	Duindam	2016 (uitvoering v.a. 2017)
5	1.6	Gymnastiek en zwemdiploma	Duindam	
5	1.6.1	Behoeft, noodzaak en mogelijkheden (bv. stimuleringsregeling) aan boven- en buitenschoolse vakleerkrachten gymnastiek en zwemonderwijs in het primair onderwijs is onderzocht en in 2016 wordt in de uitvoering aangesloten op de aanbevelingen die volgen uit onderzoek dat eind 2015 wordt opgeleverd.	Duindam	2016
5	2	Onderwijshuisvesting	Duindam	
5	2.0.1	We stellen het ambitieniveau en de financiële haalbaarheid vast, en duidelijk is of er bij gemeente en schoolbesturen voldoende draagvlak is voor verder onderzoek naar de optimalisering van de investeringen.	Duindam	eind Q2 2016
5	2.0.2	Indien er voldoende draagvlak is, valt eind 2016 het besluit om een van de volgende scenario's uit te werken: <ul style="list-style-type: none"> • Doorgaan met de huidige gescheiden financiering, met dien verstande dat de aanpak vanaf nu planmatig ter hand wordt genomen; • doordecentralisatie van de rijksmiddelen voor nieuwbouw en uitbreiding naar de individuele schoolbesturen. • het vormen van een gezamenlijk fonds, waarin de middelen voor nieuwbouw/uitbreiding en onderhoud/exploitatie worden samengebracht. 	Duindam	eind Q4 2016
5	2.0.3	Onafhankelijk van het draagvlakonderzoek komen wij ter voorbereiding op de meerjarenraming 2017 e.v. met voorstellen omtrent de planmatige aanpak van de vervanging/opwaardering van de bestaande onderwijshuisvesting.	Duindam	juni-overleg 2016
5	2.0.4	Planvorming (ontwerpfase) voor de nieuwbouw van een of twee scholen in Kamerik, die in 2018 moet(en) worden opgeleverd. Uitgangspunt zijn de (financiële) contouren waarover de raad zich met deze begroting uitspreekt.	Duindam	Q4 2016: voorlopig ontwerp gereed; bestemmingsplan ter vaststelling bij raad; herinrichting sportpark in uitvoering.
5	2.0.5	Haalbaarheidsonderzoek, in nauw overleg met het bestuur van het openbaar basisonderwijs, naar het behoud van openbaar onderwijs in de kleine kernen.	Duindam	Q2 2016
5	3	Sport	Stolk	
5	3.1	De vastgestelde Visie en doelen voor spelen, sporten en bewegen wordt uitgewerkt in deelplannen	Stolk	
5	3.1.1	<u>Deelplan Sportstimulering</u> In dit deelplan worden onderstaande doelen nader uitgewerkt: <ul style="list-style-type: none"> • In 2020 is het aantal Woerdenaren dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) minimaal stabiel ten opzichte van 2012 en ligt boven het gemiddelde in de regio. Het gaat daarbij om het bevorderen van spelen, sporten en bewegen, m.n. bij de volgende doelgroepen: <ol style="list-style-type: none"> 1. Jeugd 4-18 jaar 2. Ouderen 65+ jaar 3. Mensen met een beperking 4. Mensen met een lage SES (Sociaal Economische Status) • Bevorderen van de toekomstbestendigheid van sportverenigingen. • Bevorderen van een sociaal veilig sportklimaat. 	Stolk	plan gereed Q1 2016
5	3.1.2	<u>Deelplan Speelplaatsen</u> In dit deelplan wordt onderstaand doel nader uitgewerkt: <ul style="list-style-type: none"> • De speelplaatsen zo inrichten dat kinderen worden uitgedaagd om meer (sportief) in beweging te komen. 	Stolk	plan gereed Q1 2016

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
5	3.1.3	<u>Beheerplan Buitensportaccommodaties</u> In dit deelplan wordt onderstaand doel nader uitgewerkt: • Minimaal handhaven van het huidige aanbod aan accommodaties en voorzieningen.	Stolk	plan gereed Q2 2016
5	3.2	Vervangen diverse speelplaatsen in overleg met bewoners	Stolk	2016; detailplanning cf. MOP
5	3.3	Vervangen van diverse toplagen en reconstructie van (complete) velden , te weten: - SC Harmelen (SCH): omvormen trainingsveld en veld 4 - Mixed Hockey Club Woerden: renovatie toplaag	Stolk	2016; detailplanning cf. MOP

4. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	14.265.060	13.916.513	13.208.180	13.048.527	12.875.805
Baten	-2.599.620	-2.518.723	-2.074.223	-2.074.723	-2.074.723
Totaal programma 5	€ 11.665.440	11.397.790	11.133.957	10.973.804	10.801.082

Voorgesteld nieuw beleid / investeringen:

Omschrijving	Jaar van invest.	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Sportveldenbeheersplan tranche 2016	2016	€ 232	15		€ 24	€ 23	€ 23
Sportveldenbeheersplan tranche 2016	2016	€ 428	30		€ 30	€ 30	€ 29
Sportveldenbeheersplan tranche 2016	2016	€ 50	15		€ 5	€ 5	€ 5
Renov./vernieuwing R. De Jagersch (ann)	2016	€ 875	40		€ 77	€ 77	€ 77
Scholenbouw Kamerik (ann)	2016	€ 677	40		€ 33	€ 33	€ 33
Totaal jaarschijf 2016		€ 2.262			€ 169	€ 168	€ 167
Sportveldenbeheersplan tranche 2017	2017	€ 167	12			€ 20	€ 20
Sportveldenbeheersplan tranche 2017	2017	€ 333	30			€ 24	€ 23
Scholenbouw Kamerik (ann)	2017	€ 1.000	40			€ 49	€ 49
Totaal jaarschijf 2017		€ 500				€ 44	€ 43
Sportveldenbeheersplan tranche 2018	2018	€ 500	15				€ 52
Sport- en combinatiefunctionarissen	2018					€ 48	€ 48
Scholenbouw Kamerik (ann)	2018	€ 3.500	40				€ 170
Totaal jaarschijf 2018		€ 500		€ -	€ -	€ 48	€ 100
Sportveldenbeheersplan tranche 2019	2019	€ 400	15				
Totaal jaarschijf 2019		€ 400		€ -	€ -	€ -	€ -

5. Verschil begroting 2016 ten opzichte van 2015

Het saldo op programma 5 is in de begroting 2016 € 267.650 lager dan in 2015.

Een overzicht van de verschillen tussen de begrotingen 2016 en 2015 is opgenomen in bijlage 4, evenals een toelichting op verschillen > € 50.000.

6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Portefeuillehouder	Thema
Martin Schreurs	Ruimtelijke ordening, Stedelijke vernieuwing, Vastgoed, Grondbeleid en deregulering, Grondbedrijf
Margot Stolk	Volkshuisvesting
Bob Duindam	Centrummanagement

1. Kern programma

Het programma is gericht op de inrichting en de ontwikkeling van het ruimtelijk gebied. Daarbij staat het gebruik van de ruimte voor wonen, recreatie en werken centraal. Het gaat om nieuwbouw maar ook om het herontwikkelen van locaties. Speerpunten zijn onder meer centrummanagement, deregulering en de ontwikkeling van het Defensie-eiland. In de nieuwe woonvisie (vastgesteld in 2015) zijn de uitgangspunten vastgelegd.

2. Het volgende willen we op de middellange termijn bereiken

De komende jaren willen we de volgende effecten bereiken.

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
6	1	Ruimtelijke ontwikkeling	Schreurs
6	1.1	Gebiedsontwikkeling	Schreurs
6	1.1.1	Grotere betrokkenheid van de gemeenschap bij gebiedsontwikkeling zodat de huisvesting (nog) beter aansluit bij de woonwensen van de samenleving - op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie.	Schreurs
6	1.2	Ontwikkeling Defensie-eiland	Schreurs
6	1.2.1	Woningen gerealiseerd ten behoeve van de markt en de doelgroepen en behoefte vanuit de markt (mede op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie).	Schreurs
6	1.3	Den Oudsten-terrein	Schreurs
6	1.3.1	Door transformatie van bedrijven naar woningen en/of mix met bedrijven, beter woon- en leefklimaat voor inwoners Staatsliedenkwartier (mede op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie).	Schreurs
6	1.4	Ontsluiting Harmelerwaard	De Weger
6	1.4.1	De realisering van de verkeersontsluiting van het kassengebied Harmelerwaard.	De Weger
6	1.5	Herontwikkeling locaties 'Heddes' en 'De Notenbalk'	Schreurs
6	1.5.1	Herontwikkeling van de vrijkomende locaties	Schreurs
6	1.6	Bedrijventerrein Breeveld	Schreurs
6	1.6.1	Vestiging van Woerdense bedrijven bij de herstructurering van bedrijventerreinen, met inachtneming van de door de gemeenteraad vastgestelde leidraad.	Schreurs
6	2	Deregulering	Schreurs
6	2.0.1	Voortzetten van deregulering, flexibilisering, liberalisering en vereenvoudiging op het terrein van planologie/ bestemmingsplannen, waarmee beleidsmatig nog verder invulling wordt gegeven aan het denken in mogelijkheden ('gaat niet bestaat niet').	Schreurs
6	3	Wonen	Stolk
6	3.0.1	Iedereen in de gemeente Woerden heeft passende woonruimte, binnen redelijke grenzen van beschikbaarheid en betaalbaarheid.	Stolk
6	4	Vastgoed verkopen	Schreurs
6	4.0.1	Het verkopen van vastgoed past bij de andere rol van de overheid. Doelstelling voor de periode 2014-2018 is een verkoopopbrengst van 6 miljoen. Potentiële verkoopopbrengsten zijn afhankelijk van de situatie in de markt en de politieke besluitvorming.	Schreurs
6	5	Centrummanagement	Duindam
6	5.0.1	Partner in het begeleiden en bereiken van de doelen uit het plan 'De kloppende Binnenstad'. Belangrijke onderwerpen: economisch functioneren, culturele aantrekkelijkheid, schoon-heel-veilig.	Duindam
6	5.0.2	Ontmoeten en beleven, o.a. aan de hand van planologische instrumenten.	Duindam
6	5.0.3	Samenwerking met en bereikbaarheid voor partners: ondernemers (inclusief marktwezen, horeca en cultuur), bewoners en organisaties.	Duindam

3. In 2016 realiseren we de onderstaande resultaten

Om de beoogde resultaten op de middellange termijn te realiseren, realiseren we in 2016 het volgende:

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
6	1	Ruimtelijke ontwikkeling	Schreurs	
6	1.1	Organisch ontwikkelen Snel en Polanen	Schreurs	
6	1.1.1	Eerste ontwikkeling van initiatiefnemer(s).	Schreurs	2016
6	1.2	Ontwikkeling Defensie-eiland	Schreurs	
6	1.2.1	Afronding en oplevering van de in het noordelijk gedeelte in 2014 in aanbouw genomen complexen, in overeenstemming met de overeenkomst van januari 2014.	Schreurs	Q1 2016
6	1.2.2	Afronden van de planvorming voor het middengebied en het daarvoor zo nodig sluiten van een (deel)overeenkomst.	Schreurs	2016
6	1.3	Den Oudsten-terrein	Schreurs	
6	1.3.1	Bestemmingsplan in procedure om transformatie te regelen.	Schreurs	Q1 2016
6	1.4	Ontsluiting Harmelerwaard	De Weger	
6	1.4.1	Eind 2016 plan aanbesteed met als doorkijk een bouwstart in 2017 en een oplevering in 2019, e.e.a. afhankelijk van de gerechtelijke uitspraak m.b.t. het ingestelde hoger beroep.	De Weger	Q4 2016
6	1.5	Herontwikkeling locaties 'Heddes' en 'De Notenbalk'	Schreurs	
6	1.5.1	Herontwikkelen van vrijkomende locaties ten behoeve van woningbouw. Bouwen naar behoefte (woonvisie). In 2016 wordt de uitgifte van locaties voorbereid.	Schreurs	Q4 2016
6	1.6	Bedrijventerrein Breeveld	Schreurs	
6	1.6.1	Bestemmingsplan actualiseren op basis van volledige gronduitgifte aan het Woerdens bedrijf Blue Print.	Schreurs	Q2 2016
6	1.7	Recreatiegebied Cattenbroekerplas	Stolk	
6	1.7.1	In 2016 nog gemeentelijke beheerkosten, daarna worden kosten gebied gedekt uit opbrengsten ondernemer, onder de vlag van het Recreatieschap.	Stolk	Overdracht Q2 2016
6	2	Deregulering	Schreurs	
6	2.0.1	Een actieplan waarin het proces wordt geschetst voor de komende 10 - 20 jaar, met daarin duidelijkheid over een mogelijke reductie van het aantal bestemmingsplannen, het tempo waarin plannen herzien en/of samengevoegd worden en de meest prijsbewuste planning die daarin gehanteerd kan worden. Met inachtneming van de nieuwe Omgevingswet en de opbrengst van de pilot 'Ontslakken 2014'. Dit mede aan de hand van een intern symposium, eventueel gecombineerd met de taskforce 'simpel en snel'.	Schreurs	Q1 2016
6	3	Wonen	Stolk	
6	3.1	Strategische woningbouwplanning	Stolk	
6	3.1.1	Er is een strategische woningbouwplanning op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie.	Stolk	in 2016 uitwerken in deelplannen
6	3.2	Sociale woningbouw / huisvestingswet	Stolk	
6	3.2.1	De nieuwe Huisvestingswet is geïmplementeerd in afstemming met de regiogemeenten.	Stolk	
6	3.3	Prestatieafspraken	Stolk	
6	3.3.1	In 2015 maakten we nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporaties op grond van de woonvisie, in 2016 zien we toe op de uitvoering van die afspraken.	Stolk	jaarlijkse woondebat in Q4 2016
6	4	Vastgoed verkopen	Schreurs	
6	4.0.1	Verkoop van vastgoed wordt pand voor pand of in clusters projectmatig opgepakt. Voordat een pand te koop wordt aangeboden wordt daarvoor een integrale businesscase - inclusief de component 'maatschappelijk vastgoed' en inclusief kavelpaspoort - voorgelegd aan het college.	Schreurs	doorlopend
6	5	Centrummanagement vanuit RO-perspectief	Duindam	
6	5.0.1	Winkelleegstand lager dan in vergelijkbare steden.	Duindam	meting Q2 en Q4
6	5.0.2	Mogelijkheden voor herverkaveling en herbestemming winkelgebied benutten	Duindam	2016
6	5.0.3	Exercitieveld: voorbereiden herinrichting	De Weger	2016-2017
6	5.0.4	Locatie voor Streekmarkt	Duindam	Q2 2016
6	5.0.5	Geactualiseerde marktverordening	Duindam	Q1 2016

4. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	8.205.111	7.704.578	7.665.163	7.652.424	7.628.747
Baten	- 3.716.371	- 3.748.736	- 3.798.736	- 3.798.736	- 3.798.736
Totaal programma 6	€ 4.488.740	3.955.842	3.866.427	3.853.688	3.830.011

5. Verschil begroting 2016 ten opzichte van 2015

Het saldo op programma 6 is in de begroting 2016 € 532.898 lager dan in 2015.

Een overzicht van de verschillen tussen de begrotingen 2016 en 2015 is opgenomen in bijlage 4, evenals een toelichting op verschillen > € 50.000.

7. Algemene inkomsten

Portefeuillehouder	Thema
Bob Duindam	Financiën

1. Kern programma

Programma 7 omvat alle beleid en activiteiten die door de gemeente op het gebied van (financiële) bedrijfsvoering worden uitgevoerd. In de paragraaf bedrijfsvoering, verderop in deze begroting, wordt uitgebreid ingegaan op het onderdeel bedrijfsvoering. In dit programma ligt de nadruk op de financiële kant van de begroting (inkomstenbronnen).

2. Het volgende willen we op de middellange termijn bereiken

Progr. nr.	Nr.	Effecten	PFH
7	1	Een sluitende begroting (huishoudboekje op orde)	Duindam
7	1.1	Saldo van de begroting (som van baten en lasten) sluit ten minste op nul.	Duindam
7	2	Gemeentelijke belastingen en heffingen	Duindam
7	2.1	Woerden heeft een lokale lastendruk en tarieven die recht doen aan de keuzes en uitgangspunten van de gemeente Woerden. Een eventuele verhoging van de Onroerend Zaak Belasting (OZB) komt pas aan de orde wanneer andere vormen van dekking niet gevonden kunnen worden en er een aanwijsbare relatie is tussen de uitgaven en de voorziening.	Duindam
7	3	Stabiliseren van de gezonde financiële en vermogenspositie	Duindam
7	3.1	De doelstelling is om de komende jaren zo veel mogelijk te financieren vanuit eigen middelen en het aantrekken van nieuwe geldleningen te minimaliseren. Een ander uitgangspunt is het stabiliseren van de gezonde vermogenspositie.	Duindam

3. In 2016 realiseren we de onderstaande resultaten

Om de beoogde resultaten op de middellange termijn te realiseren, realiseren we in 2016 het volgende:

Progr nr.	Nr.	Resultaat 2016	PFH	Resultaat en/of planning
7	1	Financiële bedrijfsvoering	Duindam	
7	1.1	Strakke naleving richtlijnen Financial Governance (goed budgetbeheer)	Duindam	doorlopend
7	1.2	Sluitend meerjarenperspectief 2016-2019	Duindam	1-1-2016
7	1.3	Repressief toezicht van de provincie 2016-2019	Duindam	1-1-2016
7	1.4	Goedkeurende accountantsverklaring jaarrekening 2015	Duindam	31-05-2016
7	1.5	Goedkeurende SISA-verklaringen 2015	Duindam	31-05-2016
7	1.6	Goedkeurende CBS-verklaringen in 2016	Duindam	doorlopend
7	1.7	Uitbrengen van een (financiële) bestuursrapportage	Duindam	31-8-2016
7	1.8	Saldering en opvang tegenvallers in principe binnen het betreffende programma in plaats van de post onvoorzien;	Duindam	doorlopend
7	1.9	Meevallers gaan rechtstreeks naar de algemene reserve	Duindam	doorlopend
7	1.10	Implementatie en sturing op de financiële en fiscale effecten van de wet Markt en Overheid / invoering vennootschapsbelasting	Duindam	doorlopend
7	1.11	Sturing op nut en noodzaak reserves en voorzieningen	Duindam	doorlopend
7	1.12	Vaststelling van de jaarrekening 2015 door de raad in mei	Duindam	mei 2016
7	1.13	Verdere heroriëntatie op doorbelastingssystematiek en rentetoerekeningen	Duindam	doorlopend
7	1.14	Opstellen van een BIO (begroting in één oogopslag)	Duindam	31-3-2016

4. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten (meerjarenperspectief)

Inkomsten/uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	1.574.658	438.660	252.157	657.089	886.723
Baten	- 77.226.969	- 79.073.202	- 78.091.946	- 77.574.794	- 77.542.230
Totaal programma 7	- 75.652.311	- 78.634.542	- 77.839.789	- 76.917.705	- 76.655.507

5. (Financiële) uitgangspunten

Uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering in deze begroting is gebaseerd op de uitkomsten van de meicirculaire 2015. Aan de lastenkant zijn opgenomen de taakmutaties en integratie/decentralisatie-uitkeringen. In de meerjarenbegroting 2016-2019 zijn voor de algemene uitkering de volgende bedragen opgenomen.

Algemene uitkering:

Algemeen	39.093.930
Integratie-uitkering Wmo	2.658.478
Decentralisatie-uitkering combinatiefuncties	219.520
Decentralisatie-uitkering versterking peuterspeelzaalwerk	110.894
Integratie-uitkering VTH-taken	67.077
Decentralisatie-uitkering huishoudelijke hulp toelage	176.000
Totaal Algemene uitkering	€ 42.325.899

Algemene uitkering sociaal domein:

Decentralisatie AWBZ / Wmo	5.490.757
Decentralisatie Jeugd	8.599.793
Decentralisatie participatiewet	6.144.502
Totaal Sociaal domein	€ 20.235.052

De uitkering gemeentefonds wordt gebaseerd op verschillende indicatoren. Voor Woerden zijn als belangrijke indicatoren opgenomen:

Aantallen woningen en inwoners

Voor het opstellen van de begroting 2016-2019 wordt uitgegaan van de volgende aantallen inwoners en woningen per 1 januari:

	2016	2017	2018	2019
Inwoners				
Aantal	50794	50991	51275	51441
Toename		197	284	166
Woningen				
Aantal	21528	21692	21899	22053
Toename		164	207	154

Dividend

In de begroting 2016 is te ontvangen dividend geraamd van Vitens (€ 98.720) en de Bank Nederlandse Gemeenten (€ 100.000).

Rente

In de meerjarenbegroting is voor de jaren 2016 t/m 2019 rekening gehouden met de volgende rentepercentages:

- Renteomslagpercentage 3,75
- Rente nieuwe investeringen 3,75
- Rente grondbedrijf 4,25
- Rente kort geld 0,50

Het eerste jaar van investering wordt geen rente berekend. De renteomslag wordt bepaald door het totaalbedrag van de diverse rentecomponenten (rente langlopende geldleningen, rente kortlopende geldleningen, rente eigen financieringsmiddelen) te delen op de boekwaarde van de investeringen op 1 januari van het jaar.

6. Verschil begroting 2016 ten opzichte van 2015

Het saldo op programma 7 is in de begroting 2016 € 2.982.231 hoger dan in 2015.

Een overzicht van de verschillen tussen de begrotingen 2016 en 2015 is opgenomen in bijlage 4, evenals een toelichting op verschillen > € 50.000.

Deel C: Paragrafen

Paragraaf 1 Lokale heffingen

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Het totale pakket van gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit een tiental verschillende belastingen, heffingen en rechten die worden gelegitimeerd door een belastingverordening die door de gemeenteraad is vastgesteld.

Deze paragraaf geeft een overzicht op hoofdlijnen van deze heffingen die bij de diverse programma's in de programmabegroting zijn geraamd. In het kort geven we aan welk beleid we in het begrotingsjaar gaan voeren ten aanzien van de lokale heffingen. Het lokale beleid is vastgelegd in de belastingverordeningen. Verder is een overzicht opgenomen van de geraamde opbrengsten, wordt aandacht besteed aan de lokale belastingdruk en aan het kwijtscheldingsbeleid.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk kader

Ten aanzien van de heffingen onderscheidt de wet drie soorten:

- Belastingen: gedwongen betalingen aan de overheid waar geen rechtstreekse contraprestatie van de overheid tegenover staat. Ze kunnen aan een brede of specifieke doelgroep in rekening worden gebracht.
- Bestemmingsheffingen: deze dienen ter bestrijding van specifieke kosten. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn.
- Rechten: een betaling waar een direct aanwijsbare contraprestatie van de overheid tegenover staat. Deze contraprestatie kan bestaan uit een product of dienst. Onderscheid kan worden gemaakt in onder meer gebruiksrechten (bijvoorbeeld haven- of marktgeden) en genotsrechten (waaronder leges). De hoogten van sommige rechten zijn landelijk bepaald. Verder geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn.

Naast het landelijk beleid is het volgende gemeentelijk beleid geformuleerd:

- De bestemmingsheffingen en rechten zijn 100% kostendekkend. Dat is niet overal het geval omdat er bijvoorbeeld wettelijke voorschriften zijn (wettelijk tarieven). Als ze niet kostendekkend wordt dat toegelicht.
- De heffingen worden in 2016 met 1,5% voor inflatie gecorrigeerd. Parkeerbelasting en afvalstoffenheffing worden niet gecorrigeerd (0%). In verband met kostendekkendheid worden de rioolrechten met 4% verhoogd. De OZB wordt conform afspraak alleen voor inflatie gecorrigeerd (voor het jaar 2016: 1,5%, voor 2017 en 2018: 2%).
- Kwijtscheldingsbeleid. Kwijtschelding is mogelijk voor de afvalstoffen- en rioolheffing. Voorwaarde is dat de aanslag betrekking heeft op een woonlast voor een natuurlijk persoon. Voor kwijtschelding in de zakelijke sfeer biedt Woerden geen ruimte. De gemeente Woerden hanteert voor de kwijtschelding de norm die door het Rijk gegeven wordt aan de gemeenten: 100% van de norm voor de bijstand. Bij een norm onder de 100% is er sprake van strenger beleid. Vrijwel alle inwoners die een aanslag gemeentelijke belastingen ontvangen en moeten rondkomen van een bijstandsuitkering of alleen een AOW-uitkering en geen vermogen hebben, komen op basis van deze norm in aanmerking voor kwijtschelding. De regelgeving voor de kwijtschelding is neergelegd in de Leidraad Invorderingswet 1990.

3. Totaalbeeld en toelichting

Geraamde opbrengsten

Belastingen en heffingen	Baten begroting 2016	Baten begroting 2015	Baten rekening 2014
<i>A. Belastingen</i>			
1 OZB	10.639	10.482	10.128
2 Parkeerbelasting	1.614	1.552	1.532
3 Hondenbelasting	170	167	163
4 Precariobelasting	89	86	143
5 Toeristenbelasting	52	51	53
<i>Subtotaal A Belastingen</i>	12.614	12.338	12.019
<i>B. Bestemmingsheffingen</i>			
1 Afvalstoffenheffing	4.225	4.196	4.250
2 Rioolheffing	4.306	4.116	3.848
<i>Subtotaal B Bestemmingsheffingen</i>	8.531	8.312	8.098
<i>C. Rechten</i>			
1 Leges burgerzaken	753	753	922
2 Begravenisrechten	718	718	704
3 Marktgeden	80	80	76
4 Havengelden	41	50	40
5 Omgevingsvergunningen	1.209	1.159	1.020
<i>Subtotaal C Rechten</i>	2.801	2.760	2.762
Totaal	€ x 1.000 € 23.946	€ 23.410	€ 22.879

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk geeft voor de belangrijkste tarieven weer wat een inwoner van de gemeente betaalt en hoe de tarieven zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld (fictief huishouden). De bedragen zijn gebaseerd op een gezin met een hond, in een woning met een gemiddelde waarde voor belastingjaar 2016 van € 229.000 (2015: € 226.000, 2014: € 233.000) en met een waterverbruik van 240 m³ per jaar.

	2016	2015	2014
1 OZB	292	286	281
2 Rioolheffing	181	174	164
3 Afvalstoffenheffing (meerpers.)	211	211	214
4 Hondenbelasting	67	66	65
Totaal	€ 751	€ 737	€ 724

A. Belastingen

Ad 1 OZB

In de tabel hieronder zijn de OZB-tarieven 2016 en 2015 opgenomen. De tarieven 2016 worden geheven als percentage van de ingeschatte woningwaarde per 1 januari 2015. De prognoses per 1 juli 2015 duiden op een gemiddelde stijging voor woningen met 1,3% en een gemiddelde daling voor niet-woningen van 7%.

Conform raadsbesluit wordt de OZB in 2016 met 1,5% gecorrigeerd voor inflatie, in 2017 en 2018 met 2%.

De werkelijke OZB-opbrengst kan uiteindelijk afwijken van de werkelijke opbrengst door:

- de waardeontwikkeling van de onroerende zaken
- de te verwachten minder- en meeropbrengsten van respectievelijk sloop en nieuwbouw
- de waardevermindering als gevolg van bezwaar- en beroepsprocedures

Tarief OZB	2016	2015
<i>1 Woningen</i>		
a Eigenaren	0,1270%	0,1268%
<i>2 Niet woningen</i>		
a Eigenaren	0,2150%	0,2050%
b Gebruikers	0,1600%	0,1500%

Ad 2 Parkeerbelasting

Vanaf 2015 geldt het nieuwe parkeerbeleid dat door de raad in 2014 is vastgesteld. De parkeertarieven in de binnenstad zijn bevroren op € 2 per uur. Abonnementen in Castellum en vergunningen op straat worden tegen marktconforme tarieven aangeboden. Houders van een gehandicaptenparkeerkaart kunnen op invalidenplaatsen in de binnenstad gratis parkeren.

Ad 3 Hondenbelasting

De belasting wordt geheven van de houder van een of meer honden. Uitgangspunt voor de tariefsverhoging van de hondenbelasting per 1 januari 2016 is 1,5%.

Ad 4 Precariobelasting

De precariobelasting is een heffing voor het hebben van voorwerpen op, in of boven gemeentegrond die voor de openbare ruimte is bestemd. Ook terrassen vallen hieronder. De overheid kan hiervoor een vergoeding vragen. Om te voorkomen dat we met elke afzonderlijke particulier of bedrijf een contract moeten sluiten, is gebruikgemaakt van de publiekrechtelijke weg via de belastingverordening. De tarieven worden in 2016 met 1,5% verhoogd.

Ad 5 Toeristenbelasting

Toeristenbelasting wordt geheven bij een overnachting in een hotel, pension, bed-and-breakfast, camping of recreatiewoning door personen die niet als ingezetenen van de gemeente Woerden in de gemeentelijke basisadministratie zijn ingeschreven. De tarieven stijgen met 1,5% ten opzichte van 2015.

B. Bestemmingsheffingen

Ad 1 Afvalstoffenheffing

Voor de bestrijding van de kosten die samenhangen met het inzamelen en verwerken van afval is de gemeente bevoegd om (een gedeelte van) de gemaakte kosten te verhalen. Voor het huishoudelijk afval (afval dat ontstaat vanuit particuliere huishoudens) wordt afvalstoffenheffing geheven. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de baten en lasten van de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten.

Het uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is dat het tarief voor eenpersoonshuishoudens circa 80% bedraagt van het tarief voor meerpersoonshuishoudens. Dit percentage kan enigszins afwijken als gevolg van afrondingen tot hanteerbare maandbedragen. De reinigingsrechten zijn van toepassing op bedrijven die in de binnenstad zijn gevestigd en hun afval aanbieden aan de gemeente via vuilcontainers. Deze tarieven zijn exclusief btw. Wanneer de baten hoger zijn dan de lasten, wordt het meerdere gestort in de reserve Afvalstoffenheffing.

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014
1 Lasten	5.030	4.779	4.527
2 BTW-lasten te verhalen op BTW-comp.fonds	252	252	252
3 Totale lasten	5.282	5.031	4.779
4 Baten	4.815	4.803	4.873
Saldo (=mutatie reserve; - = onttrekking)	€ - 467	€ - 228	€ 94
Kostendekkendheidsgraad	91%	95%	102%

Ad 2 Rioolheffing

Op basis van het Gemeentelijk RioleringsPlan worden de riolrechten in 2016 met 4% verhoogd. Hiermee wordt gedurende de planperiode gezorgd voor een kostendekkend riolrecht en wordt de planperiode afgesloten met een positieve egalisatiereserve.

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014
1 Lasten	4.117	4.084	3.793
2 BTW-lasten te verhalen op BTW-comp.fonds	163	163	163
3 Totale lasten	4.280	4.247	3.956
4 Baten	4.363	4.179	3.924
Saldo (=mutatie reserve; - = onttrekking)	€ 83	€ - 68	€ - 32
Kostendekkendheidsgraad	102%	98%	99%

C. Rechten

In de onderstaande tabellen is voor de verschillende rechten opgenomen wat de begrote baten en lasten zijn en wat de kostendekkendheid is. Nagestreefd wordt een kostendekkendheid van 100%. Zichtbaar is dat voor een aantal tarieven dit nog niet is gerealiseerd.

Ad 1 Leges burgerzaken

Onder de naam 'leges' wordt een aantal verschillende rechten geheven 'ter zake van het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten'. Sommige leges zijn niet voor 100% kostendekkend omdat er voorgeschreven wettelijke tarieven zijn (voorbeelden: uittreksels burgerlijke stand, reisdocumenten en rijbewijzen). Zo is het afdrachtspercentage van de leges reisdocumenten in 2015 door het Rijk verhoogd.

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014
<i>Lasten</i>			
Persoonsregistraties			503
Persoonsdocumentaties	1.694	1.681	911
Secretarieleges	294	209	382
KCC		0	28
Totaal lasten	1.988	1.890	1.824
<i>Baten</i>			
	753	753	922
Saldo	€ - 1.235	€ - 1.137	€ - 902
Kostendekkendheidsgraad	38%	40%	51%

Ad 2 Begrafenisrechten

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014
Lasten	799	770	689
Baten	718	718	704
Saldo	€ - 81	€ - 52	€ 15
Kostendekkendheidsgraad	90%	93%	102%

Ad 3 Marktgeden

Onder de naam marktgeld wordt een recht geheven voor het innemen van een standplaats of marktplaats (week-, streek- en jaarmarkt). Het lastenverschil ten opzichte van 2015 is het gevolg van een actualisatie van het aantal bestede uren. De raming is nu in overeenstemming met het aantal uren dat in de praktijk besteed wordt en noodzakelijk is gebleken. De begroting 2016 is hierop aangepast.

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014
Lasten	123	113	93
Baten	80	80	76
Saldo	€ - 43	€ - 33	€ - 17
Kostendekkendheidsgraad	65%	71%	82%

Ad 4 Havengelden

De tarieven van de havengelden voor 2016 worden geïndexeerd met 1,5% (inflatie). Het uitgangspunt is om de komende jaren de lasten en baten van de haven meer in overeenstemming met elkaar te brengen. Een onderzoek om dit te bewerkstelligen is in 2015 van start gegaan.

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014
Lasten	64	55	50
Baten	41	50	40
Saldo	€ - 23	€ - 5	€ - 10
Kostendekkendheidsgraad	64%	91%	80%

Ad 5 Omgevingsvergunningen

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014
Lasten	1.577	1.513	1.563
Baten	1.209	1.159	1.020
Saldo	€ - 368	€ - 354	€ - 543
Kostendekkendheidsgraad	77%	77%	65%

4. Vergelijking met andere gemeenten

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) van de Rijksuniversiteit Groningen publiceert jaarlijks zijn 'Atlas van de lokale lasten'. Deze atlas bevat een vergelijking van de bruto lokale lasten (bestaande uit OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde, na aftrek van eventuele heffingskorting, uitgaande van een meerpersoonshuishouden) en netto lokale lasten. Bij de berekening van de netto woonlasten worden deze gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen.

In het overzicht van bruto lokale lasten staat Woerden met € 695 op de 134ste plaats van de 407 gemeenten¹, waarbij geldt dat nummer 1 op de ranglijst de laagste lasten heeft (€ 520, gemeente Aalten) en nummer 407 de hoogste (€ 1198, gemeente Blaricum). In het overzicht van netto lokale lasten staat Woerden op de 109ste plaats. Voor beide kengetallen is dat een beter dan gemiddelde score.

In de volgende tabel is een vergelijking met vergelijkbare gemeenten gemaakt over 2015 (rioolheffing is niet opgenomen, omdat de heffingsgrond verschilt per gemeente).

¹ 393 gemeenten + 14 gebieden (vh. deelgemeenten) van Rotterdam

Belastingsoort	Woerden 2015	Bodegraven 2015	Houten 2015	R. Venen 2015	Barendrecht 2015
OZB					
Eigenaren woning	0,1268%	0,1489%	0,1422%	0,0954%	0,1232%
Eigenaren niet-woning	0,2050%	0,2301%	0,3028%	0,1347%	0,1476%
Gebruikers niet-woning	0,1500%	0,1777%	0,2341%	0,1074%	0,1263%
Afvalstoffenheffing					
Eenpersoonshuish.	€ 177	€ 228	€ 117	€ 163	€ 139
Meerpersoonshuish.	€ 211	€ 286	€ 199	€ 212	€ 255
Hondenbelasting					
1e hond	€ 66	€ 83	€ 50	€ 59	€ 97
2e hond	€ 81	€ 104	€ 114	€ 116	€ 231

Paragraaf 2   Verbonden partijen

1.   Wat is het doel van deze paragraaf?

Een gemeente kan in principe zelf bepalen hoe een bepaalde taak wordt uitgevoerd. De gemeente kan er bijvoorbeeld voor kiezen de uitvoering zelf ter hand te nemen of de uitvoering te regelen (via een gemeenschappelijke regeling) met een aantal regiogemeenten gezamenlijk. Kernvragen blijven steeds of de doelstellingen van het uitvoerende orgaan corresponderen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente gerealiseerd worden.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan rechtspersonen waarmee de gemeente een band heeft. Deze paragraaf geeft dan ook per verbonden partij informatie over de verbonden partijen en de bestuurlijke doelstelling die via de verbonden partij wordt gerealiseerd.

2.   Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij op basis van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Er is sprake van een verbonden partij als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van een dergelijk recht gebruik om ervoor te zorgen dat er goede bestuurders in het bestuur van de verbonden partij terechtkomen. Ook een stichting waarin bijvoorbeeld de wethouder cultuur op persoonlijke titel als bestuurder plaatsneemt – en dus niet de gemeente vertegenwoordigt – is volgens deze definitie geen verbonden partij.

Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Dit betekent dat wanneer een verbonden partij failliet gaat de deelnemers in deze verbonden partij voor extra kosten komen te staan. Uit bovenstaande blijkt tevens dat bij leningen en garantstellingen geen sprake is van een verbonden partij: de gemeente houdt juridisch verhaal als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat om overdrachten (subsidiës).

Met deze paragraaf voldoen wij aan onze wettelijke plicht (Besluit Begroting en Verantwoording) om per verbonden partij inzicht te geven in de volgende onderwerpen:

- de beleidslijnen met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten
- de visie van de raad op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen zoals die zijn opgenomen in de programma's van de begroting
- de beleidsvoornemens over verbonden partijen
- de naam en de vestigingsplaats; het openbaar belang dat op deze wijze wordt behartigd; de veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar; het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar; het resultaat van de verbonden partij

Aanvullend hierop, op grond van de 'Verordening op de inrichting van de financiële organisatie, het financiële beheer en de uitgangspunten van het financiële beleid van de gemeente Woerden', staat in deze paragraaf informatie ten aanzien van beëindigde, nieuwe of (gewijzigde) bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij verbonden partijen.

De kaders voor de verbonden partijen zijn vastgesteld in de nota Verbonden partijen.

In voorgaande begrotingen was veel informatie over de verbonden partijen twee keer opgenomen, zowel in deze paragraaf als in een bijlage. We hebben de bijlage laten vervallen en gaan de informatie over verbonden partijen op een andere manier bundelen en bijhouden. Dit overzicht zullen we vanaf 2016 jaarlijks voor het 'overlegmoment verbonden partijen' in het voorjaar presenteren.

3. Verbonden partijen per programma

De gemeente Woerden heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen. Onderstaande partijen worden per programma toegelicht:

- Veiligheidsregio Utrecht
- Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
- Afvalverwijdering Utrecht
- Recreatieschap Stichtse Groenlanden
- Ferm Werk
- Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)
- Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
- Gemeenschappelijke regeling voor het toezicht op het openbaar primair en speciaal onderwijs
- Stichting Urgentieverlening West Utrecht
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Vitens

Vanaf dit jaar is ook de U10 in dit overzicht opgenomen (programma 1). De U10 is geen verbonden partij maar een netwerksamenwerking.

1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Naam	Veiligheidsregio Utrecht (VRU)
Doel	Het doel van deze regeling is het door de Veiligheidsregio Utrecht realiseren van een gelijkwaardig kwaliteitsniveau van de beheersing van rampen en crisis in de Utrechtse gemeenten. De gemeentelijke organisaties zijn verantwoordelijk voor een aantal crisisbeheersingsprocessen zoals: opvang en verzorging bij evacuatie, voorlichting en nazorg. Geen enkele gemeentelijke organisatie is in staat om deze taken geheel op eigen kracht te vervullen. Regionale samenwerking en bundeling van ambtelijke capaciteit is absoluut noodzakelijk. Veiligheid houdt zich niet aan gemeentegrenzen. Bestuurlijke afspraken over prioriteiten en inzet worden op regionaal niveau gemaakt via de Veiligheidsregio Utrecht of het Regionaal College van de politie. In het najaar 2010 is de VRU gestart met het maken van het beleidsplan VRU 2012-2015. Het risicoprofiel heeft hierbij mede als basis gediend. Het beleidsplan is een plan op hoofdlijnen en moet worden beschouwd als een verkenning van de beleidsontwikkelingen voor de komende vier jaar. De gemeente Woerden vindt een aantal onderwerpen zo belangrijk dat het bestuurlijk en ambtelijk een extra bijdrage levert aan het regiobreed uitwerken van deze thema's.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De Veiligheidsregio bestaat uit een samenwerking tussen de brandweer, de politie, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR), de gemeenschappelijke meldkamer Utrecht (GMU) en 26 Utrechtse gemeenten.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : burgemeester V.J.H. Molkenboer Plv.lid : wethouder J.I.M. Duindam
Financieel Bijdrage	Begroting 2015 € 2.501.000 Begroting 2016 € 2.480.000 Begroting 2017 € 2.445.000 Begroting 2018 € 2.436.000 Begroting 2019 € 2.429.000 Bovenstaande bedragen zijn exclusief de bijdrage voor de Meldkamer Ambulancezorg (MKA) Bijdrage MKA is € 11.272.
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	Vanaf 2015 wordt de financieringssystematiek van de VRU gewijzigd (nieuwe gemeentelijke bijdrageregeling). De gemeentelijke bijdrage wordt vanaf 2015 bepaald volgens de criteria van het gemeentefonds.
Inhoudelijke ontwikkeling	De Veiligheidsregio Utrecht gaat zich in 2016 met o.a. de volgende werkzaamheden bezighouden: <ul style="list-style-type: none"> • De VRU wil met stimulerende preventie de zelfredzaamheid van burgers en bedrijven vergroten. • De VRU adviseert het bevoegd gezag over Advies brandveiligheid, risico's (risicoprofiel) en externe veiligheid (Besluit Risico's Zware Ongevallen, Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen, Vuurwerkbesluit en aanwijzing bedrijfsbrandweer). • De VRU voert toetsingen uit en adviseert het bevoegd gezag over mogelijke handhavingstrajecten. • De VRU zorgt voor goed voorbereide en opgeleide brandweermensen die de beschikking

Naam	Veiligheidsregio Utrecht (VRU)
Risico's	<p>hebben over voldoende materieel en materiaal voor de uitvoering van hun taak.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De VRU onderhoudt een aantal specialismen waaronder waterongevallen, rietkapbrandbestrijding, natuurbrandbestrijding en technische hulpverlening. • De VRU volgt met het veiligheidsinformatiecentrum (VIC) de ontwikkelingen van risico's in onze regio, die mogelijk kunnen uitgroeien tot een ramp of crisis. • De VRU stelt de wettelijke verplichte incidentbestrijdingsplannen op of actualiseert deze. • De VRU voert de opleidings-, trainings- en oefenactiviteiten voor de betreffende functionarissen overeenkomstig het OTO-beleidsplan. • De VRU adviseert gemeenten over de optimale inrichting van hun crisisorganisatie en beheert de piketten voor Bevolkingszorg. • De VRU evalueert GRIP-incidenten conform het evaluatiebeleid van de VRU. • De VRU beschikt over actuele aanvals- en/of bereikbaarheidskaarten voor risicovolle en kwetsbare objecten. • De VRU houdt drie SIGMA teams in stand. Deze operationele SIGMA teams zijn conform OTO plan opgeleid en 24/7 oproepbaar en inzetbaar. • De VRU coördineert en organiseert geneeskundige hulp aan slachtoffers van een ramp of crisis. • Op het gebied van organisatieontwikkeling zal de VRU zich onder andere bezig houden met het ontwikkelen van accountmanagement, sturen op kwaliteit van (bestuurs)stukken en het op orde brengen van de informatiehuishouding. <p>Het is nog onduidelijk of de VRU de repressieve huisvesting gaat overnemen of dat de repressieve huisvesting eigendom blijft van de gemeente. Ook kan het zo zijn dat alleen het beheer & onderhoud overgenomen wordt door de VRU. Hierover is nog geen definitief besluit genomen.</p>

Naam	Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)
<p>Doel</p> <p>Bestuurlijk belang / betrokkenen</p> <p>Bestuurder vanuit onze gemeente</p> <p>Financieel</p> <p>Bijdrage</p> <p>Eigen vermogen</p> <p>Vreemd vermogen</p> <p>Financiële ontwikkeling</p> <p>Inhoudelijke ontwikkeling</p>	<p>Uitvoering Archiefwetten en beheer van historische archieven en collecties en beschikbaarstelling ervan aan burgers en organisatie. Op grond van de Archiefwet-1995 moeten besturen van overheden ervoor zorgdragen dat hun archieven in goede en geordende en toegankelijke staat verkeren. Op grond van diezelfde wet zijn alle overheidsarchieven van 20 jaar en ouder in principe openbaar en voor iedereen kosteloos te raadplegen. Het RHC is belast met het wettelijk toezicht op het gemeentelijk beheer van nog niet overgebrachte archieven. In het kader van de invoering Wet revitalisering generiek toezicht is een groot deel van de inspectietaak van de provincie (toezicht op de zorg) m.i.v. 2013 overgedragen aan het RHC.</p> <p>Gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden en IJsselstein en het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden te Houten.</p> <p>Lid : burgemeester V.J.H. Molkenboer Plv.lid : wethouder M.J. Schreurs</p> <p>Begroting 2014 € 172.082 Begroting 2015 € 170.557 Begroting 2016 € 176.520</p> <p>- - -</p> <p>Vanuit de Archiefwet richt het RHC zich op het beheer van het oud archief en de uitvoering van de inspectietaak. Het fungeert voor de gemeente als historisch informatiecentrum. De niet-wettelijke taken van het RHC werden afgebouwd. Het vergroten van de digitale toegankelijkheid van de archieven en collecties is een belangrijk speerpunt voor 2016.</p> <p>In 2014 is de website vernieuwd en is het technisch mogelijk om archiefbescheiden digitaal aan te bieden. Voor Woerden gaat het om het oud-rechterlijke archief (ook van Harmelen, Kamerik en Zegveld) en het notarieel archief van voor 1811, die behoren tot de meest opgevraagde bronnen. Archieven en bronnen die zijn ontsloten worden zoveel mogelijk op de website voor publiek beschikbaar gesteld. Natuurlijk blijft het mogelijk de studiezaal te bezoeken om onderzoek te doen of (bouw)dossiers in te zien.</p> <p>Daarnaast vraagt de verdere implementatie van het archieftoezicht in het kader van de Wet Revitalisering Generiek Toezicht aandacht. In 2015 is voor de 2^e maal een KPI-rapportage opgesteld met betrekking tot het kwaliteitsniveau van de archieven binnen de gemeente Woerden. In 2015/2016 zal de huisvesting van het RHC nader moeten worden bezien. Momenteel is het RHC gevestigd in het stadhuis aan de Blekerijlaan 14. Ten aanzien van de huisvesting stadhuis Woerden dient een andere oplossing te worden gevonden waarbij gelijktijdig de huisvesting van het RHC moet worden meegenomen..</p> <p>Ten aanzien van het opzetten van een digitaal depot zullen extra kosten moeten worden gemaakt. Voor 2016 zijn deze € 5.000.</p> <p>De kosten voor een eventuele andere huisvesting RHC in het kader van de herhuisvesting stadhuis Woerden zijn een behoorlijk risico. De gemeente Woerden is namelijk de grootste deelnemer en zal de meeste kosten voor een eventuele andere huisvesting voor haar rekening moeten nemen. Ook het niet meer kunnen meeliften met de voorzieningen van de gemeente Woerden zal bij een andere huisvesting leiden tot meerkosten.</p>
Risico's	<p>De kosten voor een eventuele andere huisvesting RHC in het kader van de herhuisvesting stadhuis Woerden zijn een behoorlijk risico. De gemeente Woerden is namelijk de grootste deelnemer en zal de meeste kosten voor een eventuele andere huisvesting voor haar rekening moeten nemen. Ook het niet meer kunnen meeliften met de voorzieningen van de gemeente Woerden zal bij een andere huisvesting leiden tot meerkosten.</p>

Naam	U10 netwerksamenwerking
Doel	Doel van de samenwerking is het verkennen van gemeenschappelijke onderwerpen en belangen en op basis hiervan gemeenschappelijke ambities formuleren en gezamenlijk activiteiten ondernemen op de terreinen economie, ruimtelijke ontwikkeling, wonen, sociaal domein, energietransitie, verkeer en vervoer. In de stedelijke regio rond Utrecht speelt zich het merendeel van het economisch, maatschappelijk en fysiek verkeer af. De partners zoeken naar oplossingen voor gemeentegrens-overstijgende problemen die hiermee samenhangen. De samenwerking richt zich niet alleen op overheden, maar wil deze ook verbinden met het bedrijfsleven en kennisinstellingen.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Bunnik, De Bilt, Houten, IJsselstein, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Vianen, Woerden en Zeist. Het gaat om een flexibele netwerksamenwerking waarbij niet alle tien gemeenten even intensief deelnemen op alle thema's. Bovendien kunnen andere gemeenten aansluiten op thema's of concrete initiatieven.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Alle portefeuillehouders zijn aangesloten bij een bestuurlijke tafel van U10. De burgemeester is niet aangesloten bij een inhoudelijke tafel, maar bij het Bestuurlijk Coördinatie Overleg.
Financieel Bijdrage	Begroting 2016 € 60.091
Financiële ontwikkeling	De bijdrage is een vaste deelnemersbijdrage van € 1,20 per inwoner. Dit wordt besteed aan een klein processteam (6 fte) en een werkbudget voor bijeenkomsten, communicatie etc.
Inhoudelijke ontwikkeling	De U10 is een netwerksamenwerking in ontwikkeling. Dit geldt zowel voor de manier van samenwerken (flexibel, doelverkenkend, samen met andere partners) als voor de inhoud. In de bestuurstafels worden steeds nieuwe actuele thema's geagendeerd. Iedere keer wordt daarin gekeken met wie het opgepakt wordt en op welke manier.
Risico's	De netwerksamenwerking drijft op de inzet van de deelnemers en de urgentie van de onderwerpen. Als de deelnemers zich niet inzetten (bijvoorbeeld omdat ze het belang er niet van inzien) is het rendement nihil.

2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

Naam	Afvalverwijdering Utrecht (AVU)
Doel	De AVU is een gemeenschappelijke regeling ingevolge de Wet gemeenschappelijke regelingen en is in 1984 opgericht door de Utrechtse gemeenten en de provincie Utrecht. Deze gemeenschappelijke regeling heeft als doel een efficiënte en uit oogpunt van milieuhygiëne verantwoorde wijze van overslag, transport en verwerking van huishoudelijke en andere categorieën van afvalstoffen (geen bedrijfsafval) voor de deelnemende gemeenten te organiseren. Namens de gemeenten voert de gemeenschappelijke regeling AVU de regie op de overslag, het transport, de bewerking en de verwerking van het door de inwoners van de provincie Utrecht aangeboden huishoudelijk afval. Ook organiseert en regisseert de AVU de papierinzameling, de glaszameling en de inzameling van oude medicijnen en injectienaalden (i.s.m. de Apothekersvereniging AVNM) in de provincie Utrecht en laat de AVU jaarlijks de sorteertanalyses van het restafval per gemeente uitvoeren.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De 26 gemeenten binnen de provincie Utrecht. Per 1 januari 2014 is de provincie uit de regeling getreden. Gezien het feit dat de provincie geen afval leverde en ook geen bijdrage betaalde, heeft dit geen financiële consequenties. De toezichthoudende taak verschuift hierdoor van het Rijk naar de provincie.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder M.H. Stolk Plv. Lid : wethouder T.H.D. de Weger
Financieel Bijdrage	Begroting 2015 € 934.674 (restafval en GFT) Begroting 2016 € 915.898 (restafval en GFT) Exclusief glas en papier
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	De afvalstromen worden volgens afgesproken tarieven en methoden verwerkt. De huidige verwerkingscontracten voor brandbaar afval en gft lopen af op 31 december 2018, met de mogelijkheid deze met 2x één jaar te verlengen. Het contract voor de overslag van het afval uit de regio Utrecht loopt af op 31 december 2018 en kan niet worden verlengd. Momenteel geeft de AVU uitvoer aan het besluit de overslag van het afval in eigen beheer te gaan doen en onderzoekt samen met gemeente Utrecht (Stadswerken) de mogelijkheden voor de realisatie en exploitatie van een afvaloverslagstation in eigen beheer voor de regio Utrecht. Dit overslagstation moet op 1 januari 2019 in bedrijf zijn. In Ede exploiteert de AVU samen met Afval Combinatie De Vallei (ACV-groep) een afvaloverslagstation. Hier wordt het huishoudelijk afval van de bij de ACV-groep aangesloten gemeenten en de AVU-gemeenten uit de regio Veenendaal overgeslagen. Het afval van de gemeenten uit de regio Amersfoort wordt bij ROVA in Amersfoort overgeslagen. De AVU is aandeelhouder van ROVA.

Inhoudelijke ontwikkeling	<p>De AVU ontwikkelt voortdurend initiatieven om aan haar doelstellingen te voldoen. Naast de provinciebrede interpretatie van de gegevens die komen uit de sorteeraanlyses, verdiept de AVU zich in de CO₂-berekeningen en ondersteunt de gemeenten daarin met kennis en advies. Met ingang van 1 januari 2015 zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor de inzameling, de overslag, het transport, de sortering en de vermarkting van ingezameld kunststof verpakkingsafval. Uit marktonderzoek is gebleken dat samenwerking van gemeenten op grote schaal in verband met een zo groot mogelijk aan te bieden volume van groot belang is. Daarnaast is door de deelnemers aan de AVU gevraagd een advies te geven over de aanbiedingen die Wecycle en WEEE hebben gedaan voor de inzameling en verwerking van elektrische en elektronische apparatuur. Ten slotte behartigt de AVU de strategische belangen van de deelnemende gemeenten door onder andere wetgeving en beleidsmaatregelen inzake afvalverwijdering te monitoren en te reageren waar nodig. Steeds vaker wordt de AVU als representant van een groot aantal gemeenten (als ware de AVU een brancheorganisatie), reeds in het ontwerp stadium van wet- en regelgeving of van projecten betrokken. Vanuit die rol is de AVU in staat de deelnemende gemeenten op een goede wijze desgevraagd te adviseren.</p>
Risico's	<p>In principe kent de AVU geen risico's. Alleen wanneer een grote contractpartner haar verplichtingen niet na kan komen zou een nieuwe overeenkomst meerkosten met zich mee kunnen brengen. Deze meerkosten worden dan wel weer doorberekend aan de deelnemende gemeenten.</p>

Naam	Recreatieschap Stichtse Groenlanden
Doel	<p>Recreatieschap Stichtse Groenlanden is één van de schappen die valt onder het breder verband: Recreatie Midden-Nederland. De regeling is getroffen ter behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de gemeente op het terrein van recreatie, natuur en landschap. Hieronder wordt begrepen de instandhouding en verbetering van voorzieningen en voor het hele grondgebied van de deelnemende gemeente een samenhangend beleid op het gebied van de openlucht recreatie alsmede de natuur- en landschapsbescherming te ontwikkelen.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	<p>De gemeentebesturen van Woerden, Utrecht, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Houten, IJsselstein, Lopik, De Bilt en Provinciale Staten van Utrecht.</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	<p>Lid : wethouder M.H. Stolk : wethouder Y. Koster-Dreese Plv. Leden : wethouder M.J. Schreurs : burgemeester V.J.H. Molkenboer</p>
Financieel	
Bijdrage	<p>Begroting 2015 € 169.674 Begroting 2016 € 170.400</p>
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	<p>Om op termijn tot een structureel gezonde begroting te komen, vindt het dagelijks bestuur het zeer gewenst de private sector meer te laten dragen, zowel in inkomsten en voorzieningen als in beheer. Het dagelijks bestuur ziet daar kansen, maar vraagt ook nadrukkelijk de medewerking van gemeenten, die ontwikkelingen op recreatieterrainen in handen hebben die kunnen zorgen voor nieuwe voorzieningen, nieuwe attracties, nieuwe beleving en meer eigen inkomsten. Voorbeelden zijn het Oortjespad (waar wordt gezocht naar mogelijkheden voor uitbreiding van private exploitatie), en het overleg over de inrichting en exploitatie van de Cattenbroekerplas.</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	<p><u>Uitgangspunten begroting 2016</u> De uitgangspunten voor de periode 2015-2018 worden op pagina 1 van de begroting weergegeven. In de kadernota (bijlage 4) die in februari van dit jaar naar de leden van de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten is gestuurd werden de uitgangspunten en afspraken die de basis vormen voor de begroting 2016 geschetst. De belangrijkste uitgangspunten voor de begroting 2016 zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De strategie en voorstellen die voortkomen uit het Ontwikkelplan dat eind 2014 door het recreatieschap is vastgesteld worden in een meerjarenprogramma gevat. 2. De nieuwe extra inkomsten die het gevolg zijn van de investeringen uit het Ontwikkelplan worden in een reserve 'revolving fund' verzameld, dat de basis is voor nieuwe investeringen in een volgende budgetperiode. 3. De bijdrage van de gemeente Utrecht is per 2014 herzien conform de gemaakte afspraken. Dit betreft enerzijds het verhogen van de reguliere bijdrage van deze gemeente tegelijk met het beëindigen van de gelabelde RodS-bijdrage en anderzijds de inzet van een deel van de 'reserve Ontwikkelplan' aan een extra impuls voor Strijkviertel. 4. Het te hanteren prijsindexcijfer bedraagt, op basis van de cijfers 2014 en verwachting 2015, voor 2016 1,0% en ook in de meerjarenramingen wordt met 1,0% prijsindex gerekend. <p><u>Geplande ontwikkelingen in 2016 die direct een relatie hebben met gemeente Woerden</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beheer en onderhoud van de terreinen Grutto, Reiger en Koekkoek wordt op dezelfde (sobere en goedkope) wijze als vorige jaren voortgezet. - Het algemeen bestuur heeft besloten om het beheer en de dagelijkse leiding en gebouwen op termijn over te dragen aan Kameryck, wat is vastgelegd in een intentieovereenkomst. De verwachting is dat deze overdracht nog niet in 2016 aan de orde zal zijn, gezien de voortgang van het bestemmingsplan. Wel wordt waar mogelijk getracht het beheer in 2016 reeds

Risico's	<p>efficiënter en waar mogelijk in gezamenlijkheid uit te voeren.</p> <ul style="list-style-type: none"> - In de afgelopen jaren is met de aanleg van een fietsknooppuntensysteem, een wandelknooppuntensysteem en een sloepennetwerk stevig ingezet op verbreding en toegankelijk maken van het routenet. Om routes op een goede manier te blijven beheren, wordt gewerkt aan de opzet van een regionaal Routebureau bij Recreatie Midden Nederland. <p>In het coalitieprogramma is een efficiëntiekorting opgenomen voor de verbonden partijen vanaf het jaar 2016. Dit voornemen wordt op dit moment niet door andere gemeenten gedeeld.</p>
----------	--

3. Sociaal domein

Naam	Ferm Werk
Doel	<p>Ferm Werk is de uitvoeringsorganisatie van vier gemeenten op het terrein van Participatie, Werk & Inkomen. De vier deelnemende gemeenten hebben alle taken van hun sociale diensten ondergebracht bij Ferm Werk inclusief het daarmee verbonden operationele beleid.</p> <p>De dienstverlening die Ferm Werk verzorgt betreft het uitvoering geven aan taken in het kader van de Participatiewet waarin zijn opgenomen de volgende voormalige wetten: Wet Werk en Bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen. Daarnaast geeft Ferm Werk uitvoering aan de Wet Sociale Werkvoorziening en het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen.</p> <p>Tot de taken van Ferm Werk behoort het op basis van genoemde regelgeving verstrekken van uitkeringen en overige inkomensondersteuning en het uitvoering geven aan in de regelgeving aangegeven activiteiten ter bevordering van participatie en re-integratie in het arbeidsproces.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	<p>De gemeentebesturen van Woerden, Montfoort, Oudewater en Bodegraven-Reeuwijk. De deelnemende gemeenten hebben in het bestuur stemrecht naar rato van het aantal inwoners. Dit komt er op neer dat de gemeente Woerden 60% van de stemmen in het Algemeen Bestuur heeft. Besluiten worden genomen met 2/3 meerderheid van stemmen.</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	<p>Lid : wethouder Y. Koster-Dreese en raadslid S. van Hameren Plv. leden: wethouder J.I.M. Duindam en raadslid G. Becht.</p>
Financieel	
Bijdrage	<p>Begroting 2015 € 18.432.721 Begroting 2016 € 18.815.460</p>
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	<p>Het is van belang onderscheid te maken tussen grote geldstroom en kleine geldstroom. De zogenaamde grote geldstroom betreft uitgaven aan uitkeringen etc. die voor een groot gedeelte worden gedekt door rijksbijdragen (het BUIG-budget)</p> <p>Evenals in voorgaande jaren wordt voor 2016 verwacht dat de rijksbijdrage ontoereikend zijn als dekking voor deze uitgaven. Het economisch herstel laat zich nog onvoldoende voelen terwijl een belangrijk deel van de inwoners met een uitkering een (zeer) grote afstand heeft tot de arbeidsmarkt.</p> <p>Geraamd wordt dat de gemeente ruim € 600.000 moet bijdragen. Daarnaast draagt de gemeente ruim € 900.000,- bij aan de loonkosten van WSW-personeel (het zogenaamde subsidietekort).</p> <p>De kleine geldstroom betreft de organisatie- en formatiekosten van Ferm Werk. Deze kosten worden gedekt door rijksbijdragen, inkomsten uit de markt en gemeentelijke bijdragen.</p> <p>In de begroting 2016 zijn (vergeleken met de begroting 2015) de inkomsten uit de markt realistischer (dat wil zeggen lager) begroot. De gemeentelijke bijdragen zijn echter niet toegenomen. Binnen Ferm Werk wordt een Verbeterplan uitgevoerd. Het plan is vooral ook gericht op het verhogen van effectiviteit en de efficiëntie van werkprocessen waardoor de uitvoeringskosten kunnen worden beperkt. In dat kader is de begroting 2016 ook op een andere wijze vormgegeven, namelijk als een productbegroting (PxQ- begroting).</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>Ferm Werk bestaat sinds 1 januari 2014. Op die datum zijn de sociale diensten van vier gemeenten samengegaan met het WSW-bedrijf. Geconstateerd moet worden dat de samenvoeging niet zonder hobbels is verlopen. Inhoudelijke en financiële ontwikkelingen hebben begin 2015 geleid tot het laten verrichten van onderzoek naar de bedrijfsvoering en de werkgeversbenadering. Medio 2015 is het onderzoek vertaald naar het reeds genoemde Verbeterplan. In dat plan is een aantal projecten opgenomen waaronder de ontwikkeling van nieuwe dienstverlening (instrumenten), het ontwikkelen van plannen om de terugloop van het aantal WSW-ers op te vangen en het aanpassen van de organisatie ter beperking de kosten. Tegelijkertijd wordt, ook in het kader van het regionale werkbedrijf, de werkgeversdienstverlening verstrekt.</p>

Risico's	In 2016 moet de uitvoering van het Verbeterplan resultaten gaan opleveren. In de begroting 2016 van Ferm Werk is daarvoor een taakstellend bedrag opgenomen. Gedurende het jaar moet dit bedrag worden bezuinigd op de uitvoeringskosten. Tegelijkertijd heeft Ferm Werk de opgave om het aantal inwoners dat afhankelijk is van een uitkering te beperken door instroom te beperken en uitstroom te bevorderen, Wat het eerste betreft vormt de verhoging van de taakstelling huisvesting statushouders een extra risico naast de economische ontwikkelingen. Wat betreft de uitstroom is het zeer belangrijk dat Ferm Werk een goede positie heeft binnen het lokale bedrijfsleven en dat dit bedrijfsleven bereid is tot het nemen van verantwoordelijkheid voor re-integratie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.
----------	--

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)
Doel	Het in stand houden van een dienst van gemeenten ter uitvoering van de taken bij of krachtens de Wet publieke gezondheid opgedragen aan de colleges op het gebied van de publieke gezondheid.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	Alle 26 gemeenten van de provincie Utrecht houden de gemeenschappelijke regeling in stand. Met ingang van 2014 is er 1 regeling voor zowel de stad Utrecht als de overige gemeenten. Vanaf 2014 heet de GGD niet langer 'GGD Midden Nederland' maar: 'GGD regio Utrecht' (GGDrU).
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder Y.Koster-Dreese Plv. lid : wethouder J.I.M. Duindam
Financieel	
Bijdrage	Inwonerbijdrage inclusief JGZ 5-19 jaar: € 591.195 + maatwerk € 21.498 JGZ 0-4 jaar: € 615.989 + maatwerk € 339.014 DD JGZ: € 39.292
Eigen vermogen	Het geprognosticeerde saldo van de algemene reserve bedraagt per 1 januari 2016 € 503.000. Dat ligt tussen het minimum en maximum gedefinieerde norm. Daarnaast wordt als bestemmingsreserve 1.785.000. verwacht.
Vreemd vermogen	De GGDrU heeft een productenmatrix ontwikkeld om inzichtelijk te maken wat de status is van de taken die gemeente belegt bij de GGD: onderscheidend taken die de gemeente wettelijk door de GGD moet laten uitvoeren en taken waarbij gemeenten een keuze hebben waar ze die taken beleggen. Ook de wijze van financiering wordt inzichtelijk gemaakt.
Financiële ontwikkeling	Naast de regulierbijdrage aan de GGD regio Utrecht wordt met ingang van 2015 ook de JGZ 0-19 jaar door de GGD regio Utrecht uitgevoerd. Hiervoor is € 169.000,- verschuldigd. Dit is begrotings-technisch voorzien.
Inhoudelijke ontwikkeling	In de JGZ wordt het nieuwe Basistakenpakket ingevoerd, conform wettelijke verplichting. Het merendeel van de gemeenten die de JGZ 0-4 jaar nog niet bij de GGD hadden belegd, zullen dit met ingang van 2016 gaan doen. De verbinding tussen GGD en gemeenten wordt versterkt doordat de taken die de GGD uitvoert onderdeel uitmaken van of raakvlakken hebben met het sociale domein.
Risico's	De deelnemende gemeenten staan garant voor de betaling van rente en aflossing van de door de GGD aangedane geldlening en rekening-courant overeenkomsten. De garantstelling geschiedt naar verhouding van de inwonertallen op 1 januari van het jaar waarin de garantieverplichting tot stand is gekomen. In de begroting 2016 heeft de GGD een risicoparagraaf opgenomen per productgroep Algemene Publieke Gezondheid, Jeugdgezondheidszorg en Bedrijfsvoering. Accountants hebben geconstateerd dat de bedrijfsvoering niet op peil is. Het Algemeen Bestuur heeft vastgesteld dat de bedrijfsvoering versterkt dient te worden. Dat is noodzakelijk omdat de GGD sinds 2010 is gegroeid terwijl de ondersteunende functies niet zijn meegegroeid. Binnen de vastgestelde financiële kaders (taakstelling) was daarvoor geen ruimte. De GGD heeft voor de versterking ruimte in de begroting gevonden. Daarnaast wordt het overschot van 2014 gebruikt in 2016 en 2017. Mogelijk wordt daarna de inwonerbijdrage verhoogd.

4. Cultuur, economie en milieu

Naam	Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
Doel	De Omgevingsdienst Regio Utrecht ondersteunt en adviseert de gemeente Woerden bij het uitvoeren van milieutaken en het ontwikkelen van beleid voor milieu en duurzaamheid. De ODRU levert een bijdrage aan het realiseren van een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving en het versterken van de bestaande milieukwaliteit door inwoners, bedrijven en overheden te stimuleren tot milieuvriendelijk handelen en gedrag. Voor de uitvoering van de milieutaken is de programmabegroting van de gemeente leidend. Binnen dit financiële kader wordt jaarlijks een Uitvoeringsprogramma (UVP) opgesteld. Dit zijn de kaders waarbinnen de Omgevingsdienst haar taken uitvoert.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Bunnik, De Bilt, Montfoort, Oudewater, Renswoude, Rhenen, De Ronde Venen, Stichtse Vecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Vianen, Woerden, Wijk bij Duurstede, IJsselstein en Zeist.

Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder T.H.D. de Weger Plv. lid : wethouder M.H. Stolk
Financieel	Conform de gemeenschappelijke regeling dragen de 15 deelnemende gemeenten gezamenlijk het risico voor de Omgevingsdienst.
Bijdrage	Begroting 2014 € 1.147.922 Begroting 2015 € 1.213.980 Begroting 2016 € 1.092.077 (inclusief VTH-taken voormalige provinciale bedrijven en exclusief projecturen archeologie)
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	Per 1 juli 2012 is de Omgevingsdienst Regio Utrecht ontstaan uit het samengaan van de Milieudienst Zuid Oost Utrecht en de Milieudienst Noord West Utrecht. Op dit moment loopt het proces om te komen tot een provincie brede RUD Utrecht. Belangrijke randvoorwaarden zijn ten eerste dat er geen datum wordt bepaald waarop de fusie gerealiseerd moet zijn. Daarvoor wordt de tijd genomen die nodig is. Ten tweede wordt vooraf bepaald aan welke prestatie indicatoren beide organisaties moeten voldoen alvorens tot fusie wordt overgegaan. Uitgangspunt van de gemeente Woerden is dat de RUD-vorming niet mag leiden tot een hogere gemeentelijke bijdrage.
Risico's	Op een deel van het eigen vermogen van de ODRU rusten diverse bestemmingen zodat het weerstandsvermogen van de ODRU zich beperkt tot de algemene of egalisatiereserve. Om het weerstandsvermogen van de ODRU te verbeteren is afgesproken dat indien enig jaar een batig saldo oplevert, dit saldo wordt toegevoegd aan het weerstandsvermogen. Het totale weerstandsvermogen mag in enig jaar niet meer zijn dan 10% van de jaaromzet. Indien door toevoeging van een batig saldo de 10% wordt overschreden, dan wordt het meerdere gerestitueerd aan de deelnemers in verhouding tot de door hen afgenomen uren. Indien enig exploitatiejaar een nadelig saldo oplevert en het weerstandsvermogen ontoereikend is om dit saldo te dekken, stelt het bestuur een plan vast dat is gericht op het afbouwen en/of dekken van dit nadelig saldo. Het algemeen bestuur bepaalt dan wat de deelnemende partijen zullen bijdragen.

5. Jeugd, sport en onderwijs

Naam	Gemeenschappelijke regeling voor het toezicht op het openbaar primair en speciaal onderwijs
Doel	De gemeente Woerden is van mening dat een verzelfstandigd bestuur voor het openbaar primair onderwijs de beste mogelijkheden biedt om het autonome beleidsvoerend vermogen van het openbaar primair onderwijs te versterken. De volgende motieven spelen hierbij een rol: <ul style="list-style-type: none"> • Het schoolbestuur kan los van de politieke verhoudingen en opvattingen een eigen koers uitzetten; • Het schoolbestuur kan zich, door een scheiding van lokale en bestuurlijke taken, concentreren op één bestuurlijke taak, namelijk het in stand houden, bevorderen en verbeteren van het openbaar primair onderwijs; • Het schoolbestuur kan een eigen financieel beleid en beheer ontwikkelen dat is gericht op de belangen van het openbaar primair onderwijs; • Het schoolbestuur kan zich in het overleg over de verdeling van de lokale (onderwijs)middelen, net als de overige schoolbesturen, als onbelemmerd belanghebbende presenteren; • Direct en indirecte betrokkenen (ouders, personeelsleden, inwoners en maatschappelijke organisaties) kunnen eenvoudiger invloed uitoefenen op het bestuur. Het bestuur van het openbaar primair onderwijs in Woerden is opgedragen aan Stichting Klasse in Gouda.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	Gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Waddinxveen en Woerden
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder J.I.M. Duindam
Financieel	Het GTO wordt in haar werkzaamheden vanuit een of meerdere gemeenten ambtelijk bijgestaan. Het GTO regelt in overleg met de betrokken gemeenten de bemensing van de ambtelijke ondersteuning en de toerekening van de hieruit voortvloeiende kosten naar de deelnemende gemeenten. Jaarlijks stel het GTO hiervoor een ontwerpbegroting op. De ontwerpbegroting met toelichting wordt aan de gemeenteraad ten minste zes weken voordat het GTO deze vaststelt, opgestuurd. De gemeenteraad kan gedurende deze termijn zijn zienswijze over de ontwerpbegroting aan het GTO doen toekomen. Na vaststelling stuurt het GTO de begroting aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland. Van de inzending doet het GTO mededeling aan de gemeenteraad. De gemeenteraad kan na ontvangst van het bericht van inzending bij Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, zijn zienswijze naar voren brengen. Het GTO zendt de jaarrekening binnen twee weken na vaststelling aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland. Het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland over de vaststelling van de rekening strekt de leden van het GTO tot decharge.

Bijdrage	Begroting 2014 € 1.588 Begroting 2015 € 1.509 Begroting 2016 € 794
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	-
Risico's	-

6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Naam	Stichting Urgentieverlening West-Utrecht
Doel	Het verlenen van urgentieverklaringen voor een huurwoning aan woningzoekenden in de regio West Utrecht. De verklaringen worden afgegeven door de stichting op basis van sociale en medische indicaties. Deze worden opgesteld door een maatschappelijk werker en externe medische geneeskundigen. Er is geen eigen visie van de stichting voor de realisatie van de doelstellingen uit de programma's van de begroting. De stichting voert de Huisvestingsverordening Regio Utrecht 2015, gemeente Woerden gedeeltelijk uit bij mandaatbesluit van de deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeenten Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden, Montfoort, Oudewater en Lopik.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder M.H. Stolk Plv. lid : wethouder M.J. Schreurs
Financieel	
Bijdrage	Begroting 2015 € 19.093 Begroting 2016 € 21.593
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	Vanuit de betrokken gemeenten is er een urgentiecommissie die urgentieaanvragen behandelt. Het Vierde Huis verzorgt het secretariaat van de Stichting Urgentieverlening West Utrecht.
Risico's	Bij een grote toename van urgentieaanvragen, zal het budget niet kostendekkend zijn. Gezien de inrichting van het voortraject waarbij een intake plaatsvindt, is dit risico beperkt. Er is een toename van de urgentieaanvragen geconstateerd, daarom is de bijdrage 2016 verhoogd.

7. Algemene inkomsten

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid (Triple A). Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek-private samenwerking.
Doel	Eventuele kortlopende en langlopende leningen aangaan en deposito's uitzetten. Daarnaast heeft de gemeente afgelopen jaren aandelen van de bank in haar bezit. Op deze aandelen wordt jaarlijks dividend ontvangen.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeente Woerden heeft geen zetel in het bestuur en de raad van commissarissen van de BNG. De gemeente heeft als aandeelhouder wel stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector).
Bestuurder vanuit onze gemeente	Geen deelname in het bestuur. Wel zeggenschap door het bezit van aandelen.
Financieel	
Bijdrage	De bank is een structuurvennootschap. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap. De gemeente Woerden bezit 123.201 aandelen (= 0,225% van het totaal aantal aandelen). Begroting 2014 € 140.000,- Begroting 2015 € 70.000,- (na wijziging) Begroting 2016 € 100.000,-

Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	Het te ontvangen dividendbedrag blijft in deze nog steeds onzekere economische tijden een onzekere factor. De BNG moet gaan voldoen aan de nieuwe eisen die een maximum stellen aan de verhouding tussen eigen vermogen en balanstotaal. Om hieraan te voldoen moet de BNG het eigen vermogen versterken. Verder moet blijken hoe het verplichte schatkistbankieren, de bankenbelasting en de wet Hof invloed hebben op de winst van de BNG en de bijbehorende dividenduitkeringen. In 2015 is er een lagere dividenduitkering ontvangen, waarvan de inschatting is dat een deel structureel is. Voor de begroting 2016 is het begrote bedrag aan dividend dan ook afgeraamd met € 40.000 naar € 100.000.
Inhoudelijke ontwikkeling	
Risico's	

Naam	Vitens
Openbaar belang	De kernactiviteiten zijn winning, productie en levering van (drink)water aan particulieren en bedrijven. Vitens is in 2002 ontstaan door fusie van de drinkwaterbedrijven Nuon Water, Waterbedrijf Gelderland en Waterleiding Maatschappij Overijssel. In 2006 is Vitens verder gefuseerd met Hydron Flevoland en Hydron Midden-Nederland. Vitens is een publiek bedrijf. De aandelen van de NV zijn (in)direct in handen van provinciale en gemeentelijke overheden
Doel	De visie over Vitens in relatie tot de realisatie van de doelstelling zoals die is opgenomen in programma 7 van de begroting betreft financieel belang. De gemeente heeft Vitens als verbonden partij opgenomen om zo bij te dragen aan een duurzaam goede, evenwichtige financiële positie van de gemeente.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeente Woerden is aandeelhouder en heeft daarmee stemrecht. De gemeente heeft 45.284 aandelen (0,9% van het totaal aantal aandelen) in haar bezit. Betrokken zijn diverse gemeenten en provincies.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Geen deelname in het bestuur. Wel zeggenschap door het bezit van aandelen.
Financieel	
Bijdrage	Begroting 2015 € 120.700,- Begroting 2016 € 98.720,-
Eigen vermogen	Per 31-12-2015 :€ 464,2 miljoen (verwachting) Per 31-12-2016: € 488,3 miljoen (verwachting)
Vreemd vermogen	Per 31-12-2015 : € 1.263 miljoen (verwachting) Per 31-12-2016 : € 1.259 miljoen (verwachting)
Solvabiliteit	Per 31-12-2015: 26,9% Per 31-12-2016: 31,2%
Resultaat	Resultaat 2016 € 31,5 miljoen (verwachting)
Financiële ontwikkeling	Vitens verwacht een dividend per aandeel van € 2,18 over 2016 uit te keren.
Inhoudelijke ontwikkeling	-
Risico's	-

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

De financiële positie van een gemeente bestaat uit de exploitatie en het eigen vermogen. Het niet geormerkte vermogen (= de beschikbare weerstandscapaciteit) is van belang om te bepalen of de gemeente financieel gezond is, wat mede afhankelijk is van het risicoprofiel.

Voor het beoordelen van de financiële positie is daarom inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Woerden om niet gedekte risico's op te vangen.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Wettelijk kader

De gemeente heeft voor wat betreft het weerstandsvermogen en risicobeheersing met een aantal wetten en toezichthoudende partijen te maken: gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), Rijk, provincie Utrecht en accountant. De informatie die in deze paragraaf is opgenomen is vooral gebaseerd op het BBV. Het BBV schrijft voor dat in deze paragraaf een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's en het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's is opgenomen.

Gemeentelijk beleid

Het college heeft in 2009 de nota risicomanagement vastgesteld. Kern hiervan is dat binnen het risicomanagement drie fasen worden onderscheiden: het identificeren van risico's, het analyseren van risico's en het voorkomen en beheersbaar maken van risico's. Belangrijker is echter dat medewerkers risicomanagement zien en ervaren als een onderdeel van hun reguliere werk. Op deze wijze is er een voortdurend actueel overzicht van de bestaande risico's en de stand van zaken met betrekking tot de beheersmaatregelen. Belangrijk, omdat het managen van de risico's de kans op doelrealisatie vergroot.

Ten aanzien van de aanwending van de weerstandscapaciteit is het door het college gevoerde beleid:

- Treffen van maatregelen ter beperking van de schade.
- Voor zover de schade niet kan worden beperkt, analyseren we in hoeverre de kosten kunnen worden betaald uit de daarvoor bedoelde programmabudgetten. Dit geldt ook voor de kosten die aan het treffen van de maatregelen zijn verbonden.
- Als dat niet mogelijk of bestuurlijk ongewenst is, wordt een beroep gedaan op de aanwezige weerstandscapaciteit.

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

Zoals er sprake is van incidentele en structurele risico's, is er ook sprake van incidentele en structurele weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel is opgenomen welke onderdelen kunnen worden onderscheiden binnen onze gemeente en in hoeverre deze structureel of incidenteel is. Conclusie op basis van dit overzicht is dat er aanmerkelijk meer incidentele dan structurele dekking is. Dit is geen probleem. Bij de kwantificering van de risico's wordt hier rekening mee gehouden door structurele risico's dubbel te laten meetellen. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat binnen een tijdsbestek van 3 tot 4 jaar een structureel risico kan worden opgevangen, waarbij in het eerste jaar de impact 100% bedraagt, het tweede jaar 75%, het derde 25% en het vierde 0%.

		2016	2015
Algemene reserve	inc. €	42.740	€ 39.764
Stille reserves	inc. €	-	€ -
Onvoorzien	str. €	51	€ 53
Totaal	€	42.791	€ 39.817

De stand van de algemene reserve is exclusief verwerking bestuursrapportage 2015.

Op de tabel is de volgende toelichting te geven:

- Algemene reserve. De incidentele weerstandscapaciteit van de gemeente Woerden wordt hoofdzakelijk gevormd door de algemene reserve. Andere reserves worden niet meegerekend omdat voor deze een bestemming in de begroting is opgenomen. De stijging van de reserves wordt veroorzaakt door de herschikking van de reserves waartoe de raad heeft besloten.
- Stille reserves. De stille reserves van de gemeente Woerden worden vanwege hun speculatieve karakter op 0 gewaardeerd.
- Post onvoorzien. Ter dekking van onvoorziene begrotingsuitgaven in de loop van het jaar is in de begroting een budget onvoorzien opgenomen. Dit budget is gebaseerd op een norm van € 1,00 per inwoner.

4. Risico's

De tabel op de volgende pagina's bevat een overzicht van de risico's die na toepassing van de beheersmaatregelen een financieel (rest)risico van € 50.000 of meer laten zien en waarvoor geen voorziening of vereveningsreserve bestaat (peildatum: september 2015). Het overzicht toont 15 van de in totaal 88 geïnventariseerde risico's. Deze risico's vertegenwoordigen in euro's uitgedrukt 70% van het totaal aan risico's. Conform de nota Financial Governance presenteren wij alleen de risico's van € 50.000 of meer om focus te houden op de substantiële risico's. Het totaal van de risico's kleiner dan € 50.000 is onder aan de tabel opgenomen.

Pr.	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect	I/ S *	Beheersmaatregel	Maat- regel uitge- voerd	Stand van zaken najaar 2015	Kans x omvang
1	Risico oplopende werkdruk	Mede door de bezuinigingstaakstellingen wordt er in de organisatie door diverse medewerkers grote werkdruk ervaren. Het gevaar bestaat dat dit uiteindelijk zal uitmonden in oplopend ziekteverzuim.	oplopend ziekteverzuim	S	Constante aandacht management en bedrijfsarts	Ja	Werkdruk en verzuim zijn constant aandachtspunt van bedrijfsarts, directie en managers. Een plan van aanpak is opgesteld en zal uitgevoerd worden. In juli was een afname in het verzuim - ook de langdurige-zichtbaar.	€ 87.500
1	Inkomsten genereren d.m.v. dienstverlening aan Ferm Werk	Inkomsten FermWerk zijn te hoog ingeschat en opgenomen in de taakstelling. Tegelijkertijd zijn de uitgaven reeel ingeschat en opgenomen in de begroting 2016. Daarnaast beoogt Ferm Werk aan te tonen dat de kosten voor Ferm Werk te hoog zijn en het contract tussentijds open te breken.	Niet (voldoende) realiseren van bezuiniging	S	1. In overleg met Ferm Werk voor een oplossing. 2. Bij sluiting van het overgangsjaar 2015 (t.a.v. contractbeheer Woerden-breed) bezien of het in balans brengen van de kosten en opbrengsten in de begroting kan worden gecompenseerd via eventuele extra besparingen. 3. Het aantal werkplekken dat FermWerk voor 2015 gebruikt goed inschatten	Ja	1. Ferm Werk lijkt ervan overtuigd dat een besparing van € 100.000 niet realiseerbaar is. Maar op Woerden ligt de druk om kosten en opbrengsten van Ferm Werk aantoonbaar in balans te brengen, en haar eigen begroting hier op aan te passen. Het contract loopt naar tevredenheid van beide partijen. 2. In de taakstelling is € 300.000 aan inkomsten vanuit Ferm Werk opgenomen. Via het contract wordt € 266.000 ontvangen. Het tekort kan naar verwachting in 2015 worden gecompenseerd (oa via het langer doorlopen van het contract met de gemeente Lopik). Voor na 2015 is dit nog onduidelijk.	€ 50.000
2	IBOR	Beleidsmatige keuze voor lage kwaliteitsniveaus	Claims t.g.v. ongevallen e.d. die door de lagere kwaliteit van de infrastructuur kunnen ontstaan	S	De beschikbare onderhoudsmiddelen worden zo gespreid mogelijk ingezet met verlies van onderhoudskwaliteit over het totale areaal	Ja	De keuze voor een relatief laag onderhoudsniveau is nog steeds actueel. Het risico neemt daardoor niet af	€ 87.500
2	IBOR	Bij de uitbreiding van het areaal is onvoldoende rekening gehouden met verhogingen van het budget	Haalbaarheid vastgesteld onderhoudskwaliteit	S	De beschikbare onderhoudsmiddelen worden zo gespreid mogelijk ingezet met verlies van onderhoudskwaliteit over het totale areaal. Invoeren beheertoets bij planontwikkeling.	Ja	Op dit moment wordt veel geld besteed aan het dichtmaken van gaten en afhandelen van stringen.	€ 187.500
2	Sportvelden MHCW	Aanleg is niet conform de eisen. Gemeente heeft herstel voorgefinancierd en verhaalt de kosten middels een juridische procedure.	Hockeyvelden: Problemen aanlegkwaliteit 2 sportvelden. Tussen opdrachtgever en opdrachtnemer loopt een procedure over de schuldvraag. Risico ongeveer € 500.000	I	Rechtszaak gestart	Ja	Uitspraak rechtbank verwacht oktober 2015 Hockeyvelden dienden echter zo spoedig mogelijk te worden hersteld. De opdracht hiervoor is inmiddels verstrekt.	€ 187.500

Pr.	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect	I/ S *	Beheersmaatregel	Maat- regel uitge- voerd	Stand van zaken najaar 2015	Kans x omvang
3	Efficiënte en doelmatige uitvoering gedecentraliseerde taken	Transities en transformaties in het sociale domein	1. onvoldoende budget in relatie tot de overgedragen taken. 2. geen adequate dienstverlening voor de nieuwe groepen per januari 2015. 3. personele inzet en organisatie sluit niet aan op getransformeerd sociaal domein. 4. ICT en informatievoorziening volstaan niet aan informatiebehoefte en zijn onvoldoende ingericht voor integrale benadering. 5. inwoners zijn onvoldoende geïnformeerd. 6. risicodossiers in de jeugdzorg/ gevaarlijke situaties die niet tussen jeugd- en veiligheidsketen vallen.	S	1. sturen op 'Q' na de 2e kwartaalrapportage 2. programma Transformatie Sociaal Domein is vanaf januari volledig gericht op adequate dienstverlening 3. interne werkgroep inventariseert de gewenste interne aanpassingen en doet aanbevelingen. 4. Werkgroep ICT zorgt voor adequate structuur. 5. Werkgroep communicatie voert communicatieplan 2015 uit. 6. procesafspraken in en tussen jeugd- en veiligheidsketen	Ja	ad 1. op dit moment dreigen overschrijdingen op de jeugdbudgetten. Duidelijkheid komt na de q2 rapportage in september (dan ook prognose) 2. dienstverlening door WoerdenWijzer team is op orde, behalve een achterstand in 'oude' Wmo-aanvragen (mn HH). We sturen hierop door inhuren van extra capaciteit. 3. Ondercapaciteit in consulenteenteam. 4. GWS is nog niet goed ingericht om ondersteuningsplannen goed te kunnen verwerken en/of betalingen te kunnen doen. 5. inwoners zijn voldoende geïnformeerd (blijkt uit enquête). 6. Processen zijn beschreven en worden geïmplementeerd.	€ 750.000
3	Ferm Werk	Open einde regeling inkomensvoorziening en onvoldoende zicht op bedrijfsvoering.	Financieel : de gemeente moet het exploitatietekort bijleggen. Beleid: de doelstellingen worden niet gerealiseerd.	S	Intern accountmanagement organiseren (grip op Ferm Werk) waardoor sturingsinstrumenten optimaal benut kunnen worden	Ja	Als het aantal uitkeringen hoger is dan verwacht, ontstaat een tekort op de grote geldstroom. Daarnaast kunnen (incidentele) uitvoeringskosten bij Ferm Werk hoger uitvallen dan begroot. De grootte van het bestand wordt nauwlettend gemonitord zodat geen verrassingen optreden. Datzelfde geldt voor de uitvoeringskosten zodat tijdig kan worden bijgestuurd.	€ 375.000
3	Eigen kracht en eigen netwerk ondersteuning in het sociaal domein	Is eigen kracht en eigen netwerk aanwezig? Zijn medewerkers WoerdenWijzer.nl in staat om naast de inwoner te staan en de juiste ondersteuning los te krijgen.	Geen eigen kracht, eigen netwerk: meer professionele inzet = meer kosten.	S	Sturing op eigen kracht, eigen netwerk door WoerdenWijzer.nl. Maar ook versterking van het voorveld. Opleidingsplan medewerkers WoerdenWijzer.nl.	Ja	Sturing op eigen kracht is opgenomen in de werkprocessen en in de instructies aan de medewerkers.	€ 87.500
5	Basisonderwijs: sobere en doelmatige huisvesting in relatie tot recente kabinetsvoornemens	Invoering Wet Passend Onderwijs	Toename huisvestingsbehoefte basisonderwijs	I	Regionale ontwikkelingen afwachten + bestaande leegstand niet afstoten	Ja	In één concreet geval is bekend dat de huisvestingsbehoefte is toegenomen. Gemeente en scholen denken gezamenlijk na over toekomstige huisvestingsbehoefte en bijbehorende financiering.	€ 93.750

Pr.	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect	I/ S *	Beheersmaatregel	Maat- regel uitge- voerd	Stand van zaken najaar 2015	Kans x omvang
5	Basisonderwijs: sobere en doelmatige huisvesting in relatie tot recente kabinetsvoornemens	Decentralisatie buitenonderhoud schoolgebouwen basisonderwijs per 1 januari 2015	Bruidschatsregeling in schrijnende gevallen	I	De nieuwe regelgeving is aanleiding om op basis van een projectplan alle nog openstaande losse eindjes op huisvestingsgebied weg te werken. Gemeente en scholen denken gezamenlijk na over toekomstige huisvestings- behoefte en bijbehorende financiering.	Ja	Er lopen 2 bezwaarprocedures die tijdelijk zijn opgeschort, in afwachting van de uitkomst van gesprekken over de uitvoering van het beleid "Toekomstige organisatie en financiering onderwijshuisvesting".	€ 87.500
5	Basisonderwijs: sobere en doelmatige huisvesting in relatie tot recente kabinetsvoornemens	Verdubbeling aantal uren bewegingsonderwijs in het basisonderwijs	Tekort aan gymnastieklokalen (alle bestaande lokalen zitten vol)	I	Landelijke ontwikkelingen afwachten + bestaande leegstand niet afstoten + onderzoek naar alternatieve vormen van bewegingsonderwijs	Ja	Gemeente en scholen denken gezamenlijk na over toekomstige huisvestingsbehoefte en bijbehorende financiering. Het gymnastiekonderwijs maakt hiervan deel uit.	€ 375.000
5	Woerden Sport Zwembaden BV	Verlenen opstartsubsidie van € 470.000	De exploitatie loopt niet naar verwachting en de terugbetalingen kunnen niet plaatsvinden	I	De exploitatie monitoren en waar nodig tijdig ingrijpen	Ja	De exploitatie is nog maar net opgestart en de eerste resultaten moeten nog afgewacht worden.	€ 93.750
7	Sluitende begroting en het financiële huishoudboekje	Fiscale ontwikkelingen en te weinig fiscale kennis	Fiscale gevolgen	S	Fiscale functie inbedden / externe ondersteuning	Ja	Er is een extern deskundige aangesteld die zich onder andere met de grondexploitaties zal bezig houden	€ 87.500
7	Sluitende begroting en het financiële huishoudboekje	Onzekerheid rijksbeleid	Geen sluitende rekening/ begroting	S	Snel doorrekenen en financieel circulair Rijksoverheid en bijsturen in het meerjarenperspectief.	Ja	Meicirculaire 2015 verwerkt	€ 87.500
7	Sluitende begroting en het financiële huishoudboekje	Inroepen van afgegeven garanties en waarborgen	Financiële en bedrijfsvoerings- consequenties	S	Voorwaarden, onroerend goed als onderpand, toezicht	Ja	Jaarrekening betrokken partijen ontvangen en gecontroleerd	€ 75.000
Subtotaal risico's groter dan of gelijk aan € 50.000								€ 2.712.500
Subtotaal risico's kleiner dan € 50.000								€ 1.187.500
Totaal risico's								€ 3.900.000

* I = Incidenteel
S = Structureel

5. Niet kwantificeerbare risico's

Niet alle risico's zijn in een geldswaarde uit te drukken. Dat wil niet zeggen dat dergelijke niet-quantificeerbare risico's geen schade aan de gemeente kunnen berokkenen. Hier moet met name gedacht worden aan gebeurtenissen die imagoschade tot gevolg hebben. Het spreekt voor zich dat dergelijke risico's om beheersmaatregelen vragen en een plek in deze paragraaf verdienen, wanneer de impact ervan groot kan zijn. Momenteel zijn er geen niet-quantificeerbare risico's die gemeld moeten worden.

6. Weerstandsvermogen

Het totaalbedrag aan kwantificeerbare risico's bedraagt € 3.900.000. Het is te verwachten dat het jaarlijkse totaal berekende bedrag aan risico's (sterk) fluctueert. Als wordt vastgehouden aan één vaste ratio tussen risico's en benodigde weerstandscapaciteit kan dat inhouden dat er in de exploitatie grote verschuivingen (lees: bezuinigingen) moeten worden ingeboekt om de norm te behalen. Dit wordt als onwenselijk gezien. Wel is het wenselijk dat er een norm wordt bepaald. Daarom is in overleg met de Auditcommissie een bandbreedte afgesproken. Die bandbreedte is:

- minimaal de totale netto waarde van de geïnventariseerde (rest)risico's (dit zijn de risico's waarvoor geen voorziening of vereveningsreserve in het leven is geroepen) en
- maximaal de totale netto waarde van de geïnventariseerde (rest)risico's maal een onzekerheidsfactor van 1,43. Deze onzekerheidsfactor gaat ervan uit dat de geïnventariseerde (rest)risico's 70% van de totale risico's vormen.

Sociaal domein

Bij het vaststellen van de begroting 2015 heeft uw raad de ondergrens van de bovengenoemde bandbreedte verhoogd, door de onzekerheidsfactor van 1 naar 1,18 te brengen (ervan uitgaande dat de geïnventariseerde (rest)risico's 85% van de totale risico's vormen). Daarmee heeft u onderkend dat de nieuwe taken binnen het sociaal domein worden gekenmerkt door aanzienlijke onzekerheden en dat we niet alle risico's in beeld (kunnen) hebben. De ervaring over de afgelopen periode (peildatum september 2015) is dat wij nog altijd worden geconfronteerd met problemen zoals de moeizaam verlopende declaraties bij de Sociale Verzekeringsbank, het gebrekkig inzicht in de uitvoering van jeugdtaken die in regionaal verband zijn ondergebracht bij zorgaanbieders en de nog onbekende gevolgen van de regionale afspraken rond risicovereffening. Op grond van deze ervaringen stellen wij voor ook voor het begrotingsjaar 2016 van de in 2015 ingestelde verhoogde ondergrens uit te gaan. De verhouding tussen de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit binnen de afgesproken bandbreedte ziet er dan als volgt uit:

	2016	2015
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 42.740	€ 39.817
Ondergrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,18)	€ 4.602	€ 6.725
Weerstandsvermogen ondergrens	9,3	5,9
Bovengrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,43)	€ 5.577	€ 8.150
Weerstandsvermogen bovengrens	7,7	4,9

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt is er ruimschoots dekking voor de risico's vanuit de beschikbare weerstandscapaciteit. Uitgaande van de ondergrens kunnen de risico's 9,3 maal gedekt worden. Bij de bovengrens is dit 7,7 maal. Ten opzichte van het voorgaande jaar is dit een verbetering. Deze verbetering is het gevolg van zowel een vermindering (zowel in aantal als in omvang) van de risico's, als een toename van de beschikbare weerstandscapaciteit.

7. Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Zij kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een gemeente. Daarom schrijft het Besluit begroting en verantwoording (BBV) sinds kort voor dat de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing de volgende kengetallen bevat:

- a. netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- b. solvabiliteitsratio
- c. grondexploitatie
- d. structurele exploitatieruimte
- e. belastingcapaciteit

Deze kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. Hieronder wordt per kengetal uitgelegd welke verhouding wordt uitgedrukt.

a. netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is, valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

b. solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

c. grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

d. structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

e. belastingcapaciteit

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomst. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een eventuele financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of waarin er ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Dit gebeurt door de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven.

In onderstaande tabel geven we de kengetallen over de afgelopen 3 jaren weer.

Kengetal	2015	2014	2013
a1. netto schuldquote	89%	107%	79%
a2. netto schuldquote gecorrigeerd	76%	94%	70%
b. solvabiliteitsratio	37%	41%	44%
c. grondexploitatie	3,43%	4,95%	4,01%
d. structurele exploitatieruimte	0,00%	4,00%	6,25%
e. belastingcapaciteit	95,53%	95,31%	94,55%

Voor een beoordeling van de financiële situatie moeten de kengetallen in samenhang en in historisch perspectief worden gezien. Het beeld dat dan ontstaat is dat zowel de grondexploitatie als de structurele exploitatieruimte een afnemend verloop hebben. Laatstgenoemde afname heeft ertoe geleid dat momenteel de structurele baten de structurele lasten net dekken. Bij de belastingcapaciteit zien we dat we richting het landelijk gemiddelde bewegen. Als gevolg van de in het recente verleden gepleegde investeringen is onze schuldquote opgelopen en hebben we een dalende solvabiliteitsratio. Al met al biedt onze financiële en vermogenspositie zeker nog voldoende sturingsruimte.

Paragraaf 4 Bedrijfsvoering

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Bedrijfsvoering draait om het sturen en beheersen van de organisatie om de geplande resultaten zo effectief en efficiënt mogelijk te realiseren. Het gaat dus om antwoorden op hoe-vragen. Vraagstukken waar het college zich dagelijks mee bezighoudt. Er zijn ook thema's die de kaderstellende rol van de raad raken. Deze paragraaf gaat daarop in. Daarnaast wordt in financiële zin inzicht gegeven in de bedrijfsvoeringkosten.

2. Speerpunten

Organisatieontwikkeling

Afgelopen jaar is er de nodige inzet gepleegd om de organisatie te ontwikkelen. Komend jaar gaan we hier onverminderd mee door. De inzet is erop gericht om de klantgerichtheid, de integraliteit, de zakelijkheid en de flexibiliteit van de organisatie te verbeteren. Om dit mogelijk te maken, worden er binnen de huidige organisatiestructuur optimalisaties doorgevoerd o.a. door het benoemen van 'domeinen' waarbinnen teams gezamenlijk aan specifieke opgaven werken. Dit vraagt een andere wijze van taakinfilling door directieleden en teammanagers. Het management heeft een belangrijke voortrekkersrol bij de ontwikkeling van de organisatie. Daarom wordt in 2016 extra aandacht besteed aan de ontwikkeling van het management. Op basis van het directieplan 2015 is een aantal projecten opgestart. In 2016 worden de resultaten hiervan zichtbaar. Hierbij gaat het o.a. om een visie op de organisatie. Wat voor organisatie hebben we in 2020 nodig om onze burgers goed te bedienen? Verder wordt er gewerkt aan concernplanning die inzicht geeft in de producten die de organisatie levert, de capaciteit die hiermee gemoeid is en het moment van oplevering. Tot slot wordt gewerkt aan een leeromgeving om medewerkers in staat te stellen zich te bekwamen op het gebied van kennis, competenties en flexibiliteit.

De afgelopen periode heeft de samenwerking met Oudewater veel inzet gevraagd van beide kanten. Dit is niet ongebruikelijk in de periode na een ambtelijke fusie. Momenteel wordt onderzocht op welke manieren de samenwerking geoptimaliseerd kan worden. Wij hebben er vertrouwen in dat beide partijen erin slagen om op dit gebied vooruitgang te boeken in 2016.

In de begroting hebben we middelen gevonden om de omvangrijke stelpost op personeel en bedrijfsvoering op een andere manier invulling te geven. Daarmee verminderen we de spanning tussen ambitie en capaciteit. Bovendien geeft dit de organisatie meer ruimte om zich te ontwikkelen de komende jaren. Dit laat onverlet dat we de komende jaren inzet blijven plegen om de efficiëntie van de organisatie te vergroten.

Planning & control

De sturing, beheersing en verantwoording van de organisatie verloopt via de PDCA-cyclus: Plan, Do, Check, Act. Programmabegroting, dienstverleningsovereenkomst (DVO), uitvoeringsovereenkomsten (uvo's) en teamplannen geven richting aan de organisatie (Plan), die gehouden is de in deze documenten opgenomen doelen te realiseren (Do). Via een systeem van maand- en kwartaalrapportages en een bestuursrapportage wordt over de voortgang hiervan verantwoording afgelegd (Check), op basis waarvan de verantwoordelijke (bestuurs)organen kunnen interveniëren en bijsturen (Act). Deze werkwijze vereist beschikbaarheid van de goede informatie en gestructureerde verwerking daarvan. Het komend jaar zal veel energie gestoken worden in de modernisering van de bedrijfsvoering. Dat willen we projectmatig oppakken.

Personeelsbeleid

Het personeelsbeleid is erop gericht om de organisatie te profileren als een aantrekkelijke werkgever voor bestaande en nieuwe medewerkers. De visie op de organisatie in 2020 is hierbij leidend en vormt de basis voor de strategische personeelsplanning. Ontwikkeling van medewerkers is een belangrijke pijler. Komend jaar wordt er in een leeromgeving gecreëerd die medewerkers in staat stelt om te werken aan voor de organisatie belangrijke competenties en vaardigheden. Deelname daaraan is niet vrijblijvend. Belangrijk nieuw onderdeel van deze leeromgeving is de start van de Woerden Academy. Van medewerkers wordt gevraagd om zich te blijven ontwikkelen om flexibele inzet en ontwikkeling van de organisatie te realiseren. De voortgang van deze ontwikkeling wordt nauwlettend gevolgd. Medewerkers kunnen rekenen op een gedegen uitvoering van de personeelscyclus (resultaat- en ontwikkelplannen, functionerings- en beoordelingsgesprekken). Van het management wordt gevraagd om zich te bekwamen om zowel taakgericht als mensgericht leiding te kunnen geven. Waar nodig wordt dit ondersteund met een managementdevelopment-traject.

Ook in 2016 plegen we inzet om instroom van nieuw personeel (met name jongeren) en het aanbieden van stage- en werkervaringsplaatsen te realiseren. Naar verwachting helpt het generatiepact om hiervoor ruimte te bieden. Via het generatiepact, ingevoerd in 2015, leveren oudere medewerkers een deel van hun uren in ten bate van instroom van jongeren. Interne en externe mobiliteit worden gestimuleerd. Daarin wordt samengewerkt met de U10 en met 'Werken in het Westen'. Ook mensen met een arbeidsbeperking krijgen onze nadrukkelijke aandacht. De komende jaren moeten er bij zowel overheid als marktsector vele duizenden banen worden gerealiseerd voor deze doelgroep. Eind 2017 vindt hierop een beoordeling plaats door het Rijk. Als er onvoldoende banen zijn gerealiseerd, treedt de zgn. Quotumregeling in werking en zullen we extra inspanningen plegen om aan de genoemde doelstelling te voldoen.

Regionale samenwerking

Woerden wil zijn strategische positie in de regio de komende jaren verder versterken. Als 'hoofdstad van het Groene Hart' voelen wij ons verbonden met dit gebied. Wij willen met andere gemeenten in dit gebied intensiever samenwerken. Hierbij denken we aan de uitwerking van het Groene Hart-convenant met Gouda en Alphen aan den Rijn. Ook de samenwerking in U10 verband krijgt steeds meer vorm mede door de ondertekening van het bestuursconvenant eind 2015. Met de partners in deze regio behartigen we onze belangen op het gebied van duurzaamheid, economie, ruimte en wonen. Ook plegen we inzet om waar mogelijk samen te werken door uitwisseling van medewerkers en kennis en medewerkers.

Informatiebeleid

In juni 2014 heeft het college het Informatiebeleidsplan vastgesteld. Dit informatiebeleidsplan geeft inzicht in de samenhang tussen de organisatiestructuur, de informatiearchitectuur en de technische infrastructuur, en vormt het kader bij het beoordelen van investeringen op het gebied van de informatievoorziening.

De informatievoorziening en de daarbij behorende ICT-infrastructuur zijn belangrijke steunpilaren voor het functioneren van de gemeente Woerden. Zonder een doelmatig opgezette informatievoorziening en de juiste ICT kan de gemeente haar taken niet uitvoeren en haar ambities zoals verwoord in de 'Visie op dienstverlening 2020' niet waarmaken.

Integratie van informatie en gemeenschappelijk gegevensgebruik zijn de komende jaren de belangrijkste speerpunten binnen de informatievoorziening. Informatievoorziening zal zich de komende jaren richten op de verbetering van de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoering.

Ook het informatieveiligheids- en privacybeleid is geformuleerd. Op basis daarvan zijn maatregelen genomen die zorgen voor beschikbaarheid van correcte en volledige informatie waar en wanneer gebruikers die nodig hebben en voor het beschermen van informatie tegen kennisname en mutatie door onbevoegden.

Verbetering van dienstverlening, informatieveiligheid en privacy zijn geen eindige trajecten maar zaken die voortdurende doorontwikkeling vereisen. Ook streven we naar integratie van oplossingen c.q. mogelijkheden, zoals het gebruiken van geo-informatie binnen de website.

Ook op het gebied van informatiemanagement worden stappen gezet. De interne en externe informatiestromen zullen verbeteren, bijvoorbeeld door papierloos werken en het opzetten en verbeteren van het gegevensmagazijn. Een ander belangrijk onderdeel betreft de doorontwikkeling van business intelligence, waardoor betere stuurinformatie beschikbaar komt.

De projecten in het kader van e-NUP (Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en e-Overheid), zoals de modernisering van de GBA (Gemeentelijke BasisAdministratie), zijn afhankelijk van landelijke ontwikkelingen. Deze worden nauwgezet gevolgd en zodra dat vereist en mogelijk is, haken we erop in.

Rechtmatigheid

Het college draagt zorg voor een jaarlijkse interne toetsing van de bestuurlijke informatievoorziening en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Het gaat hierbij om de rechtmatigheid van verschillende processen. Hiervoor is een internecontroleplan opgezet. In dit plan zijn de relevante processen beschreven waarop verbijzonderde interne controle moet plaatsvinden. Het betreft een meerjarig plan dat door het college is vastgesteld. Voor het boekjaar 2015 is dit plan aangepast naar een gezamenlijk plan voor Woerden en Oudewater.

De accountantscontrole is opgedeeld in een interimcontrole (managementletter) en een eindejaarscontrole. Tijdens de interimcontrole vormt de accountant zich een beeld van de administratieve organisatie en de kwaliteit van de interne beheersingssystemen. Bij de laatste interimcontrole was de accountant van mening dat de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle voldoen aan de daaraan te stellen eisen. De accountant kan steunen op de bevindingen van de interne controle. De processen binnen de gemeente Woerden zijn goed georganiseerd. De aanbevelingen van de accountant dienen gezien te worden als een verdere verbetering. De belangrijkste aanbevelingen en aandachtspunten zijn opgenomen in de managementletter en worden in de organisatie uitgezet. In de bestuursrapportage wordt de stand van zaken weergegeven.

Bij de eindejaarscontrole van de jaarrekening heeft de accountant zich een beeld gevormd van de administratieve organisatie en de kwaliteit van de interne beheersingssystemen. Over het laatste jaar is een goedkeurende verklaring ontvangen. De accountant is van mening dat de interne beheersing van voldoende niveau is om te komen tot een betrouwbare jaarrekening. De jaarrekening geeft een getrouw beeld (de gemaakte lasten en gerealiseerde baten zijn op de juiste manier in de financiële administratie verwerkt) en is rechtmatig uitgevoerd (baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening zijn in overeenstemming met de geldige wet- en regelgeving). Er zijn geen fouten of onzekerheden door de accountant geconstateerd.

Het accountantsverslag over het afgelopen boekjaar bevat aanbevelingen, adviezen of opmerkingen. De aanpak hiervan is geborgd via de interne controle. Aanbevelingen en opmerkingen worden opgenomen in het internecontroleplan, besproken met de verantwoordelijken en ter uitvoering uitgezet en bewaakt. Het opvolgen van de aanbevelingen is een verantwoordelijkheid van het management.

In 2016 wordt voor een meer risicogerichte benadering gekozen.

Communicatie

Het coalitieakkoord 'Samen werken aan het Woerden van morgen' legt een accent op de interactie tussen inwoner en gemeente. Bestuur en organisatie streven naar een manier van werken met meer ruimte voor initiatieven uit de samenleving: een overheid van de samenleving.

Nadat in 2015 de bestaande praktijk met behulp van inwoners uitgebreid onder de loep is genomen wordt dit onderwerp in 2016 verder uitgewerkt. We geven uitvoering aan het projectplan 'Woerden zegt ja, tenzij...'. Een andere manier van werken, waarbij de rol van de organisatie en het bestuur werkenderwijs evolueert. Dit project sluit nauw aan bij de ontwikkeling van de organisatievisie en bij de ontwikkelingen in het wijkgericht werken en het sociaal domein. Ook bij nieuwe ontwikkelingen als de inwonerscloud is er specifieke aandacht voor communicatie. In 2016 krijgt het socialmediabeleid verder vorm en de communicatie rond projecten in de openbare ruimte zal versterkt worden. 'Samen werken aan het Woerden van morgen' is het uitgangspunt voor de ontwikkeling van een integrale verkeersvisie voor heel Woerden, evenals voor de ambitie van een klimaatneutraal Woerden. Naast het succesvolle project WoerdenWerkt! krijgt in 2016 ook de regionale variant Groene Hart Werkt! communicatieve ondersteuning.

Paragraaf 5   Financiering

1.   Wat is het doel van deze paragraaf?

De financieringsparagraaf heeft als doel de raad te informeren over het beleid op het vlak van financiering/treasury en de daarmee samenhangende risico's.

2.   Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) vormt het wettelijk kader. Het doel van deze wet is het bevorderen van de kredietwaardigheid en van de transparantie van het financieringsbeleid. In de Wet Fido zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde inrichting en uitvoering van de financieringsfunctie van de decentrale overheden. Voorbeelden hiervan zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De gemeente beschikt verder op grond van de Wet Fido over een treasurystatuut dat op 16 december 2014 door de raad is vastgesteld. Treasury wordt hierin gedefinieerd als: het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Het treasurystatuut heeft als doel om sturing te geven aan de treasuryfunctie en binnen de wettelijke kaders de financiële risico's te beperken.

Eind 2013 is de Wet Hof (Houdbare overheidsfinanciën) in werking getreden. Hierin is opgenomen dat het Rijk en de medeoverheden een gelijkwaardige inspanningsplicht hebben om de begrotingseisen te respecteren. De gelijkwaardige inspanning wordt uitgedrukt in een macronorm voor het EMU-saldo van de medeoverheden gezamenlijk. In het bestuurlijk overleg tussen het Rijk en de medeoverheden is een financieel akkoord bereikt waarbij de ambitie en de tekortnorm voor de medeoverheden voor de jaren 2015 tot en met 2018 zijn vastgesteld.

Gemeenten, provincies, waterschappen en openbare lichamen ingesteld op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn verplicht tot deelname aan schatkistbankieren, wat inhoudt dat zij hun liquide middelen moeten aanhouden bij de schatkist van het Rijk. Verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden is ingesteld om de overheidsschuld terug te dringen. Vanaf januari 2014 wordt het rekening-courantsaldo bij de Bank Nederlandse Gemeenten afgeroomd ten gunste van de rekening-courant van het Rijk (de schatkist).

3.   Ontwikkelingen

Financieringspositie

Het geïnvesteerd vermogen, dat zijn de boekwaarden van alle geactiveerde investeringen, bedraagt per 1 januari 2016 € 224 miljoen. Het schuldrestant van de aangetrokken langlopende geldleningen bedraagt per 1 januari 2016 € 88 miljoen en de stand van de eigen reserves en voorzieningen € 79 miljoen, exclusief verliesvoorzieningen.

Risicobeheer

Treasurybeheer is erop gericht om risico's te beheersen. Onder risico's wordt begrepen: rente-, krediet-, liquiditeits- en valutarisico's. Deze spelen in Woerden als volgt een rol:

- De te beheersen renterisico's op grond van de Wet Fido uiten zich concreet in de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide instrumenten beogen de renterisico's te begrenzen die verbonden zijn aan de korte en lange schuld. Deze worden in de volgende paragrafen nader toegelicht.
- Valutarisico's spelen geen rol. Transacties in vreemde valuta doen zich niet voor en de gemeente neemt alleen deel in het aandelenvermogen van twee (semi)overheidsgerichte instellingen, namelijk Bank Nederlandse Gemeenten en Vitens. Dit aandelenbezit is echter niet gebaseerd op winst oogmerk c.q. speculatieve doeleinden. Het risico van deze aandelen vinden wij verwaarloosbaar. De aandelen worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs.
- De kredietrisico's zijn zeer gering. De risico's die voortvloeien uit een mogelijke waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het (niet) tijdig kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij (kredietrisico) worden in het treasurystatuut geregeld conform de eisen die de Wet Fido stelt.

4. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximumbedrag waarvoor kortlopende middelen mogen worden aangetrokken op de geldmarkt. Dit maximum bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal (lasten) met een minimum van € 250.000. De kasgeldlimiet wordt voor 2016 geraamd op € 9,2 miljoen.

In onderstaande tabel is informatie opgenomen over de verwachte kasgeldlimiet. Bij het structureel overschrijden van de kasgeldlimiet dienen maatregelen genomen te worden zoals het aantrekken van langlopende geldleningen en/of het beperken van het aangaan van de korte schuld.

Grondslag	2016	2017	2018	2019
Omvang begroting (excl. mutaties reserves)	108.734	108.324	105.159	104.573
Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten	8,5	8,5	8,5	8,5
- in bedrag	9.242	9.208	8.939	8.889
	(€ x 1.000)			

Gelet op de begrote financieringsbehoefte (zie onderdeel 6 op de volgende pagina) is de verwachting dat we een nieuwe langlopende geldlening moeten afsluiten.

5. Renterisiconorm

Het renterisico op de vaste schuld is de mate waarin het saldo van de rentelasten verandert door wijzigingen in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van een jaar of langer. Om dit risico te beperken, schrijft de wet voor dat herfinanciering jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal mag bedragen. Het doel van deze norm is om overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één jaar te voorkomen.

Indien wordt afgeweken van de renterisiconorm kan ontheffing worden verleend. Als bij afwijkingen de toezichthouder wordt geïnformeerd en ontheffing wordt verkregen, handelt de gemeente rechtmatig. Afwijking van de renterisiconorm is niet aan de orde voor de gemeente Woerden.

Grondslag	2016	2017	2018	2019
Omvang begroting (excl. mutaties reserves)	€ 108.734	€ 108.324	€ 105.159	€ 104.573
Toegestane renterisiconorm				
- In procenten	20%	20%	20%	20%
- In bedrag, maximum	€ 21.747	€ 21.665	€ 21.032	€ 20.915
- In bedrag, minimum (wettelijk bepaald)	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500
Renterisico				
- Renteherziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
- Aflossing	€ 8.012	€ 8.034	€ 6.831	€ 6.856
Renterisiconorm				
Toets renterisiconorm				
- Toegestane renterisiconorm	€ 21.747	€ 21.665	€ 21.032	€ 20.915
- Begroot renterisico	€ 8.012	€ 8.034	€ 6.831	€ 6.856
Onderschrijding renterisiconorm	€ 13.735	€ 13.631	€ 14.201	€ 14.059
Overschrijding renterisiconorm	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	(€ x 1.000)			

6. Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald aan de hand van de liquiditeitsprognose. Op basis van de verwachte baten en lasten (kasstromen) wordt het verwachte liquiditeitsverloop geschat. Voor een goede liquiditeitsplanning is vooral inzicht nodig in de financiële planning van grote projecten en investeringen. Wanneer de financieringsbehoefte wordt opgesplitst naar de aard van cashflows ontstaat onderstaand beeld (een minteken is een binnenkomende cashflow). Daarin is zichtbaar dat de reguliere exploitatie voor een binnenkomende cashflow zorgt en dat de cashflow op zowel de investeringen als de bouwgrondexploitaties sterk fluctueert. De werkelijke situatie kan afwijken doordat bijvoorbeeld investeringen in de tijd verschuiven, door investeringen die nu nog niet zijn opgenomen in de begroting of doordat risico's zoals die zijn opgenomen in de bouwgrondexploitaties zich al dan niet voordoen.

	2016	2017	2018	2019
+ = uitgaande cashflow				
- = binnenkomende cashflow				
1. Reguliere exploitatie	- 4.887	- 1.134	- 6.680	- 7.405
2. Investerings exploitatie	4.122	10.703	13.957	6.180
3. Bouwgrondexploitaties	- 5.802	- 8.267	1.456	2.245
4. Financiering	8.012	8.034	6.831	6.856
Financieringsbehoefte (€ x 1.000)	€ 1.445	€ 9.337	€ 15.564	€ 3.385

Dit leidt tot onderstaande verwachte ontwikkelingen in de leningenportefeuille:

Categorie	2016	2017	2018	2019
Beginstand leningenportefeuille	88.418	81.851	83.154	91.886
Aflossing (lopende lening)	- 8.012	- 8.034	- 6.831	- 6.856
Bijlenen	1.445	9.337	15.564	3.385
Eindstand leningenportefeuille	€ 81.851	€ 83.154	€ 91.886	€ 88.416
(€ x 1.000)				

Het verloop van het saldo van de langlopende geldleningen en het hieraan gekoppelde gemiddelde rentepercentage zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Datum	saldo langlopende geldleningen	gemiddelde rente	omslagpercentage
01-01-2001	€ 22.719	7,41%	6,00%
01-01-2002	€ 19.447	7,29%	6,00%
01-01-2003	€ 27.968	5,64%	5,50%
01-01-2004	€ 33.286	4,96%	5,00%
01-01-2005	€ 43.667	4,62%	4,75%
01-01-2006	€ 51.202	4,46%	4,75%
01-01-2007	€ 48.236	4,46%	4,75%
01-01-2008	€ 53.269	4,42%	4,75%
01-01-2009	€ 69.386	4,53%	4,50%
01-01-2010	€ 65.573	4,53%	4,50%
01-01-2011	€ 61.879	4,52%	4,25%
01-01-2012	€ 70.525	4,43%	4,25%
01-01-2013	€ 83.971	4,11%	4,25%
01-01-2014	€ 83.659	3,92%	3,75%
01-01-2015	€ 97.159	3,16%	3,75%
01-01-2016	€ 88.418	3,23%	3,75%

De laatste tien afgesloten leningen zijn in onderstaande tabel opgenomen:

jaar	bedrag (x 1.000)	rente
2005	€ 10.000	3,83%
2007	€ 8.000	4,24%
2008	€ 7.000	4,39%
2011	€ 13.000	4,13%
2012	€ 5.000	1,79%
2012	€ 6.000	2,39%
2012	€ 7.000	2,80%
2013	€ 6.000	2,90%
2014	€ 10.000	2,06%
2014	€ 10.000	1,61%

7. Uitgangspunten

In de meerjarenbegroting 2016-2019 is rekening gehouden met de volgende rentepercentages:

- Renteomslagpercentage 3,75
- Rente nieuwe investeringen 3,75
- Rente grondbedrijf 4,25
- Rente kort geld 0,50

Het eerste jaar van investering wordt geen rente berekend.

De renteomslag wordt bepaald door het totaalbedrag van de diverse rentecomponenten (rente langlopende geldleningen, rente kortlopende leningen, rente eigen financieringsmiddelen) te delen op de boekwaarde van de investeringen op 1 januari van het jaar.

8. Verwachting voor 2016 en 2017

Het vertrouwen in de economie neemt toe. Hoewel de rente op zowel de geld- als de kapitaalmarkt laag blijft, is de verwachting dat de internationale conjunctuur de laatste maanden van 2015 licht zal aantrekken en dat deze stijgende lijn in 2016 en 2017 doorzet. De huizenmarkt, oorzaak van de kredietcrisis, laat herstel zien. Hierdoor zullen investeringen toenemen. Door het gematigd economisch herstel is de voorzichtige prognose dat de langetermijn-rentetarieven iets zullen stijgen.

Paragraaf 6   Kapitaalgoederen

1.   **Wat is het doel van deze paragraaf?**

De gemeente heeft de openbare ruimte in beheer. In die ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Voor die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit een aantal kapitaalgoederen op gebied van infrastructuur (wegen, water, riolering, kunstwerken), voorzieningen (groen, verlichting, sportfaciliteiten) en gebouwen. Al deze kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. Gezien de duurzaamheid van de kapitaalgoederen is dat een taak die continu budgettaire middelen vergt. Doel van deze paragraaf is om daar inzicht in te geven en het kader te schetsen voor zes hoofdonderwerpen: integraal beleid openbare ruimte (o.a. wegen, groen, kunstwerken en meubilair), riolering, baggeren, sportvelden, begraafplaatsen en gebouwen.

2.   **Wettelijk kader en gemeentelijk beleid**

Beheerplannen

Voor de meerjarige onderhoudsramingen van enige omvang wordt in Woerden gewerkt met beheerplannen waarin, gekoppeld aan de keuze voor een bepaald onderhoudsniveau, een meerjarenraming gemaakt van de kosten. Daarbij worden die kosten van onderhoud gesplitst naar:

- klein onderhoud (dekking kosten via exploitatie)
- groot onderhoud (dekking kosten via exploitatie of via investering)
- vervangingen/renovaties (dekking kosten via kapitaalkrediet)

Deze beheerplannen omvatten in principe een periode van 5 tot 10 jaar.

3.   **Beleid en belangrijkste projecten per hoofdonderwerp**

Integrale openbare ruimte

In de afgelopen jaren is fors bezuinigd op de middelen die beschikbaar waren voor het onderhoud van de producten in de fysieke openbare ruimte. Vanuit de ervaringen met onderhoudsniveau C is vast te stellen dat het onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte in een paar jaar achteruit loopt. Dit heeft geleid tot een versnelde behoefte/noodzaak van groot onderhoud. De externe IBOR-evaluatie van mei dit jaar heeft dit duidelijk gemaakt. De gemeenteraad heeft voor de zomer van 2015 kennisgenomen van dit rapport en van onze plannen om de openbare ruimte weer op orde te krijgen. Hierbij is aangegeven dat er structureel en incidenteel extra geld nodig is om de kwaliteit te verhogen en op een hoger kwaliteitsniveau te houden.

De voorgestelde structurele verhoging van het onderhoudsbudget van € 1,5 miljoen draagt bij om het onderhoud naar een hoger niveau te tillen. Het bedrag betreft de verhoging van de onderhoudsbudgetten van verharding, groen, bruggen en beschoeiingen. Daarnaast zijn wij voornemens voor 2016 tot en met 2018 extra middelen beschikbaar te stellen om te kunnen investeren in groot onderhoud met als doel de achterstanden in de openbare ruimte adequaat aan te kunnen pakken: in 2016 € 2,5 miljoen, in 2017 € 5 miljoen en in 2018 € 4 miljoen.

Hiermee zullen meer locaties die op dit moment kwaliteitsniveau D en C hebben naar B en C worden gebracht; volledige renovatie zal altijd een A-kwaliteit opleveren. In een aantal gevallen zijn de beschikbare middelen die nodig zijn voor onderhoudskwaliteit C onvoldoende, zoals bij verharding, groen en beweegbare bruggen. Ook is de openbare ruimte niet overal ingericht voor niveau C, wat wel noodzakelijk is om beheer op kwaliteit C in de toekomst betaalbaar te houden.

De kwaliteitsniveaus zijn in financiële zin doorvertaald in de begroting (zie ook Programma 2). Onderstaande tabel geeft weer wat de budgetten zijn voor onderhoud (interne uren en derden), overig (kapitaallasten, belastingen etc.) en vervanging en reconstructie. De vervangings- en reconstructiemaatregelen worden daarbij gedeeltelijk via investeringen gefinancierd.

Uitgaven Openbare ruimte	Onderhoud 2016	Overig	Vervanging / reconstructies	Totaal 2016
A. IBOR				
0. Structurele verhoging kwaliteitsbehoud IBOR	€ 1.500	€ -	€ 2.500	€ 4.000
1. Verharding	€ 1.811	€ 1.681	€ 2.690	€ 6.182
2. Groen, onkruid op verharding				€ -
Groen (vervanging binnen exploitatie)	€ 2.337	€ 142	€ -	€ 2.478
Onkruid op verharding	€ 279	€ -	€ -	€ 279
3. Straatmeubilair, incl OV	€ 1.601	€ 8	€ -	€ 1.609
4. Spelen	€ 243	€ 260	€ 160	€ 663
5. Beschoeiing	€ 387	€ 603	€ 1.200	€ 2.190
6. Civiele kunstwerken	€ 232	€ 613	€ 800	€ 1.644
Subtotaal	€ 8.388	€ 3.307	€ 7.350	€ 19.045
B. Riolering	€ 2.484	€ 1.716	€ 3.824	€ 8.025
C. Baggeren	€ 452	€ 3	€ -	€ 455
D. Sportvelden	€ 483	€ 687	€ 710	€ 1.880
Verbeterorganisatie		€ 500	€ -	€ 500
TOTAAL	€ 11.808	€ 6.213	€ 11.884	€ 29.904

Bedragen maal 1.000 in euro

Daarnaast zijn investeringen opgenomen die worden afgeschreven. In de tweede kolom staan de investeringen 2016 in duizenden euro's. In dit overzicht is tevens een bedrag van € 500.000 opgenomen voor organisatieverbetering conform de IBOR-evaluatie van afgelopen voorjaar. Op grond van het in deze bijlage opgenomen overzicht autoriseert uw raad de kredieten.

	Investering 2016
A. IBOR	
0. Investering kwaliteitsbehoud IBOR	2.500
1. Verharding	2.690
2. Groen	-
3. Meubilair	-
4. Speelvoorzieningen	160
5. Beschoeiing	1.200
6. Civiele kunstwerken	800
	7.350
B. Riolering	3.824
C. Baggeren (is in de exploitatie meegenomen)	-
D. Sportvelden	710
TOTAAL	11.884

Bedragen maal 1.000 in euro

Per aspect gaan we kort in op de belangrijkste aandachtspunten.

1. Verharding (wegen), straatreiniging

Voor het wegenonderhoud wordt op basis van de inspectie uit de zomer 2014 en de uitwerking in 2015 met (her)inspecties het benodigde onderhoud bepaald. Hierin zijn de doelstellingen vanuit het IBOR vertaald in concrete maatregelen. Er is een onderhoudsachterstand. Deze wordt met voornamelijk veroorzaakt door de zettingen die in bepaalde gedeeltes van de gemeente hebben plaatsgevonden. Vanuit de IBOR-evaluatie is aangegeven dat met name voor verhardingen extra structurele middelen noodzakelijk zijn, welke onderdeel uitmaakt van de structurele verhoging van het onderhoudsbudget IBOR. In 2016 tot en met 2018 is de toekenning naast het reguliere bedrag voor

vervanging en reconstructies aan investering een extra bedrag noodzakelijk welke onderdeel uitmaakt van de verhoging van het investeringsbudget IBOR.

Het wegonderhoud wordt zo goed mogelijk afgestemd op het onderhoud van de rest van de openbare ruimte (groen, civiele kunstwerken, beschoeiingen en riolering). De in de tabel opgenomen budgetten zijn inclusief het opheffen van de verharding.

2. Groen en speelvoorzieningen

Ook voor het onderhoud van het groen en de speelvoorzieningen gelden de beleidskaders vanuit het IBOR. Op basis van deze kaders wordt het onderhoud uitgevoerd. In 2014 is aangegeven dat een achterstand betreffende bomen en beplantingen is ontstaan. Voor de achterstand van de bomen zijn extra middelen ter beschikking gesteld. In 2015 zijn deze achterstanden in bomen grotendeels weggewerkt. Gezien het levend materiaal betreft zijn de extra middelen in 2016 noodzakelijk deze achterstanden weg te werken. Evenals bij verharding zijn extra middelen voor structureel onderhoud opgenomen. Daarnaast is er een plan voor de vervangingsmaatregelen en een groenbeheerplan. Hierbij wordt ook rekening gehouden met diverse andere plannen zoals het groen-blauw-omgevingsplan en het bomenplan.

Onkruidbestrijding op verharding: Vanaf maart 2016 is gebruik van chemische middelen op verharding niet meer toegestaan. In 2015 is een keuze gemaakt voor de chemische vrije methode die we gaan toepassen. Om de IBOR-kwaliteit te behalen zijn hiervoor extra middelen beschikbaar (€ 200.000 in 2016).

Het speelplaatsenbeheerplan uit 2002 en de daaruit voortvloeiende investeringen zijn uitgevoerd. In 2016 zal een vernieuwd Sport- en speelbeheerplan gereed komen.

3. Overig meubilair

Het overige meubilair wordt conform de doelstellingen vanuit IBOR onderhouden.

4. Beschoeiing

De beschoeiingen in de gemeente Woerden zijn geïnventariseerd en geïnspecteerd. Op basis van deze inspectie en de kwaliteitsdoelstellingen vanuit IBOR worden onderhoud en vervanging ingepland. In 2016 zal een Blauwbeheersplan gereedkomen waar de noodzakelijke activiteiten inzake beschoeiingen zijn opgenomen.

5. Civiele kunstwerken

In 2013 zijn alle kunstwerken geïnspecteerd. In 2014/2015 heeft een nadere uitwerking van deze inspectie plaatsgevonden. Op basis van deze inspectie, uitwerking en de kwaliteitskeuzes uit IBOR worden de prioriteiten bepaald. Dit is bepalend voor de onderhoudswerkzaamheden die aan de kunstwerken gaan plaatsvinden.

Ad b: Riolering

In het najaar 2012 is het gemeentelijk waterbeleidsplan 2013-2017 (GWP) vastgesteld. Dit is een strategisch beleidsplan waarin de invulling van het gemeentelijk waterbeheer staat beschreven. Het belangrijkste en kostbaarste middel voor het gemeentelijk waterbeheer zijn de riolering en bijbehorende voorzieningen. In het GWP zijn de aanwezige voorzieningen, beheer (onderhoud) en vervanging van de voorzieningen, de verbetermaatregelen en een overzicht van de financiële gevolgen opgenomen.

In financieel opzicht is het uitgangspunt een kostendekkende exploitatie via de tarieven. Wanneer sprake is van een incidentele verstoring (pieken of dalen) wordt een en ander geëgaliseerd door een bijdrage uit of storting in de reserve Riolering. In 2016 worden de tarieven conform het gemeentelijk waterbeleidsplan 2013-2017 verhoogd met 4% exclusief de jaarlijkse inflatie. Hiermee wordt gezorgd voor kostendekkend waterbeheer vanuit de rioolheffing voor de lange termijn.

Ad c: Baggeren

In samenwerking met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) is in 2008 een nieuw baggerplan opgesteld. Ten opzichte van het vorige baggerbeheerplan is een achterstand in baggeren opgelopen. Met het nieuwe baggerplan, vastgesteld in juli 2009, is het financieel en plannings-technisch mogelijk om het baggeren op orde te brengen. In overleg met het hoogheemraadschap is bepaald dat de achterstand in de baggerwerkzaamheden in 6 jaar wordt ingelopen. Met de uitvoering van dit plan wordt voldaan aan de eisen die het schap aan de watergangen stelt. In het budget is een incidenteel budget opgenomen van € 372.000. Hiermee is het inlopen van de achterstand in 2015 afgerond. Vanaf 2016 is jaarlijks € 430.000 beschikbaar om te blijven voldoen aan de (wettelijke) eisen van het hoogheemraadschap.

Ad d: Sportvelden

In aansluiting op het in 2015 vastgestelde sport-en-speelbeleid is een nieuw Sport- en speelbeheerplan in ontwikkeling. Hierin komen de onderdelen sportvelden, speelvoorzieningen en het bewegen in de openbare ruimte aan bod. Het nieuwe Sport- en speelbeheerplan wordt in 2016 ter kennisname aan de raad aangeboden. Het beheer van de sportvelden wordt conform de uitgangspunten van het vigerend beheerplan uitgevoerd.

Ad e: Begraafplaatsen

Op de meeste onderdelen worden de begraafplaatsen onderhouden op niveau C. bepaalde onderdelen van de worden op niveau B onderhouden (bv. de entrees van de begraafplaatsen). Deze kwaliteitskeuze is gebaseerd op de IBOR-methodiek. In 2016 zal het beleidsplan Begraven en cremieren in de gemeente Woerden aan de raad worden voorgelegd. Een crematorium realiseren eventueel in samenwerking met marktpartijen en op basis van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek (dec. 2015) is de basis waarop het college keuzes maakt over de exploitatie van de begraafplaatsen. In 2016 vindt de implementatie van keuze in de organisatie plaats.

Ad f: Gebouwen

Gemeentelijk vastgoed

In 2004 en 2005 is een inventarisatie gemaakt van het gebouwenbeheer. Dit heeft geresulteerd in een gemeentebreed gebouwenbeheerplan dat door het college is vastgesteld. Hieruit komen de werkzaamheden voort die noodzakelijk zijn voor het in goede staat houden van de gebouwen. Er werd uitgegaan van een conditiescore tussen 2 en 3 volgens de NEN 2767: een sober maar doelmatig onderhoudsniveau (cijfer 7 op een schaal van 10).

In 2009 zijn de MeerjarenOnderhoudsPlanningen (MOP) opnieuw geactualiseerd. Op basis van de nieuwe financiële cijfers zou het jaarbudget moeten worden verhoogd. In het juni-overleg 2010 heeft de gemeenteraad aangegeven hieraan geen prioriteit te geven. Gevolg was dat de kwaliteit van het onderhoud verlaagd is naar conditiescore 3,5 à 4 (cijfer 5,5 à 6 op schaal van 10). Ook is het zogenoemde huurdersonderhoud in beeld gebracht en wordt na actualisatie van de huurcontracten dit huurdersonderhoud in mindering gebracht op het totale MOP-bedrag. Het bovenstaande is vastgelegd in de nota 'Spelregels vastgoed, staat van gemeentelijke gebouwen', najaar 2011.

De genoemde verlaging van het onderhoudsniveau is pas over een aantal jaren structureel financieel merkbaar. In 2016 en verder blijven we wel binnen het beschikbare budget. Bij de actualisatie van het MOP voor de jaren 2016 en verder gaan we voor de uitvoering meer duurzame materialen toepassen. Dit zal in eerste instantie een incidentele verhoging geven maar resulteert op langere termijn in een verdere verlaging van de onderhoudskosten.

Onderwijsgebouwen

Per 1 januari 2015 is het onderhoud aan de onderwijsgebouwen 'door-gedecentraliseerd'. Het onderhoud wordt nu geheel door het schoolbestuur gefinancierd en uitgevoerd. Wetgeving hierover is eind 2014 gereedgekomen. Daarom is de reserve Onderhoud buitenkant schoolgebouwen opgeheven. Lopende zaken worden afgerond en de onderwijshuisvesting-verordening wordt aan de nieuwe situatie aangepast.

Paragraaf 7 Grondbeleid

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Doel van deze paragraaf is om uw raad inzicht te geven in de resultaten en risico's van de grondexploitatie. Daarnaast bevat deze paragraaf een meerjarenprognose van afdrachten uit het grondbedrijf. Deze paragraaf is een van de onderdelen van het gemeentelijk grondbeleid, naast onder meer de MeerjarenPrognose Grondbedrijf 2015 (MPG) die in de raad is behandeld.

In deze paragraaf komen de volgende onderdelen aan de orde:

- Een beschrijving van het wettelijk kader en het gemeentelijk beleid met een blik op de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt;
- De uitgangspunten ten aanzien van rekenparameters en risicoafdekking die in de grondexploitaties worden gehanteerd;
- Een stand van zaken en vooruitblik van elk grondexploitatiegebied, waarbij ook eventuele risico's worden benoemd;
- Een meerjarenprognose van de afdrachten aan fondsen en de financiële relatie tussen de algemene reserve grondbedrijf en de algemene dienst;
- Aandachtspunten bij de grondexploitatie en kostenverhaal bij particuliere locatieontwikkelingen.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Het gemeentelijk grondbeleid is ondersteunend aan de door het bestuur geformuleerde beleidsdoelstellingen. Grondverwerving, -productie, -uitgifte en -beheer zijn onmisbare en logische ingrediënten van elke ontwikkeling met ruimtelijke consequenties. Het gaat om het bouwen van woningen, de aanleg van wegen of het realiseren van scholen en andere maatschappelijke voorzieningen.

De gemeentelijke doelstellingen van en werkwijzen binnen het grondbeleid, inclusief het te voeren grondprijnsbeleid liggen vast in de door de raad vastgestelde nota 'Vaste grond voor beleid'. In 2011 is een addendum op deze nota vastgesteld. Het vigerend grondbeleid is daarmee voldoende up-to-date. Met deze nota wordt ook invulling gegeven aan de begrotingsvoorschriften die een transparant en ingekaderd grondbeleid beogen. Het grondprijnsbeleid wordt uitgewerkt in de – elk jaar door het college vast te stellen – grondprijnsbrief, die ook in 2015 door ons college is vastgesteld. Tevens worden jaarlijks het MeerjarenPerspectief Grondbedrijf en de herziene grondexploitaties naar uw raad gestuurd. Ook in 2015 is deze cyclus doorlopen.

Ontwikkelingen op de vastgoedmarkt

In het verlengde van de economische crisis bevindt de vastgoedsector zich al enige jaren in zwaar weer. Het voorzichtige herstel dat vorig jaar waarneembaar was, lijkt zich voort te zetten. Hoewel er redenen zijn voor optimisme, blijft het van belang realistische toekomstverwachtingen te hebben. Diverse langjarige voorspellingen gaan uit van een meer gematigde waardegroei dan de groei die aan de crisis vooraf is gegaan.

De *Macro Economische Verkenning 2015* van het Centraal Planbureau (CPB) spreekt van een broos herstel. Het CPB heeft becijferd dat in 2014 sprake was van een groei van 0,75% (de voorspelling was 0,5% groei). Voor 2015 gaat het CPB uit van een groei van 1,25%. Er zijn partijen die voor 2015 uitgaan van een groei van 2%.

De verwachting is dat de consumptie groeit evenals de investeringen. De werkloosheid daalt licht naar 6,75%.

Het aantal verkochte woningen in Nederland laat een toename zien. Het kadaster registreerde in 2013 110.094 verkochte woningen, in 2014 groeide het aantal verkochte woningen tot 153.511. 2013 markeerde een dieptepunt in het aantal verkochte woningen in de crisis. In het eerste kwartaal van 2015 zijn 34.527 woningen verkocht tegen 28.963 in het eerste kwartaal van 2014, dat is een stijging van 19,2%. Waarbij opvalt dat de groei van het aantal verkopen (in de stedelijke delen van) de Randstad groter is dan in meer perifere gebieden in Nederland.

De gemiddelde koopsom in Nederland is tussen januari 2014 en januari 2015 met 2,5% gestegen. Ten opzichte van 1 januari 2013 ligt de gemiddelde koopsom in januari 2015 8,9% hoger.

Er is sprake van een toegenomen consumentenvertrouwen en verbeterde economische vooruitzichten. Daarnaast bevindt de hypotheekrente zich op een zeer laag niveau. Deze factoren leiden tot een aantrekkelijke huizenmarkt. Een andere belangrijke factor is de regelgeving rond hypotheeklen. Enerzijds is het positief dat er duidelijkheid is over deze regelgeving, anderzijds resulteert deze regelgeving in een beperking van de leencapaciteit. Op dit moment staan circa een derde van alle woningen "onder water". In die gevallen is de marktwaarde van de woning lager dan de waarde waartegen de woning is gefinancierd. Dit aantal lijkt gestabiliseerd. Er is dus sprake van zowel positieve als negatieve factoren die van invloed zijn op het herstel.

Woerden

Het aantal verkochte woningen in Woerden neemt sinds het tweede kwartaal van 2014 weer toe. Voor de crisis waren in de bestaande bouw verkoopaantallen van meer dan 175 woningen per kwartaal vrij gebruikelijk. Deze aantallen worden nu weer gehaald. In het eerste kwartaal van 2015 werden er 164 woningen verkocht in het tweede kwartaal van 2014 wisselden ongeveer 210 woningen van eigenaar. Ten opzichte van het tweede kwartaal van 2014 (150 verkochte woningen) is sprake van een duidelijke opwaartse lijn. De gemiddelde verkooptijd bedraagt 91 dagen, dat is korter dan de verkooptijd in tweede kwartaal van 2014. Het algemene beeld van de woningmarkt wordt steeds rooskleuriger, zijn er ook steeds meer positieve geluiden waarneembaar op de markt. De interesse in en verkoop van vrije kavels in het hoogste segment (Villapark) neemt ook weer toe.

In juli 2015 staan op www.funda.nl in de gemeente Woerden 443 woningen te koop (medio 2014: 498). De meerderheid van dit aanbod, 324 woningen, staat in Woerden. In Harmelen staan 59 woningen te koop, Kamerik heeft een aanbod van 25 woningen en Zegveld 35. Er is sprake van 300 grondgebonden woningen en 134 appartementen, in 9 gevallen is sprake van bouwgrond of parkeergelegenheid.

Over het algemeen zijn appartementen in de huidige markt lastiger te verkopen dan grondgebonden woningen. Het verminderen van het aantal nieuwe appartementen is eerder genoemd in de volkshuisvestingsmonitor. Bij het ontwikkelen van nieuwe plannen wordt hier rekening mee gehouden. Het aantal verkochte hoekwoningen, 2 onder 1 kapwoningen en vrijstaande woningen stijgt het hardst een teken dat de doorstroming beter wordt.

Nieuwbouwwoningen

Op basis van de locatiemonitor 2014-2015 worden in het jaar 2015 in Woerden circa 128 nieuwbouwwoningen opgeleverd, waarvan 52 op gemeentelijke locaties. In 2016 worden op basis van de locatiemonitor 232 nieuwbouwwoningen verwacht, waarvan meer dan de helft afkomstig is van gemeentelijke grondposities.

In het onderstaande gaan wij per exploitatiegebied in op de belangrijkste financiële wijzigingen. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar de vastgestelde exploitaties 2015 en de MPG 2015. Het in het coalitieprogramma vastgelegde uitgangspunt van gemiddeld 25% sociale woningbouw in de nieuwbouwplannen is richtinggevend. Per exploitatiegebied wordt steeds een goede afweging gemaakt tussen de wensen vanuit het volkshuisvestingsbeleid, de juridische en financiële haalbaarheid. Er is daardoor sprake van maatwerk.

Kantoren

In Woerden worden nauwelijks nog nieuwe kantoren ontwikkeld. In het Masterplan Snellerpoort wordt nog wel rekening gehouden met een ontwikkeling van maximaal circa 60.000 m² (inclusief de geldende contractuele afspraken, die goed zijn voor circa 90-95% van het totaal aantal m²). Voor het overige zijn er geen plannen tot kantoorontwikkeling. Gelet op de vooruitzichten voor de kantorenmarkt blijft het van belang om zeer terughoudend te zijn ten aanzien van nieuw kantoorareaal. In 2014 hebben de gemeenten van de U10 onderlinge afspraken gemaakt om de kantorenleegstand aan te pakken en de regionale kantorenmarkt weer gezond te maken. Deze afspraken zijn vastgelegd in de 'Regionale Overeenkomst Kantoren 2014-2030'. Gemeenten ondersteunen actief de transformatie van leegstaande en boventallige kantoorpanden naar bijvoorbeeld woningen of bedrijfsruimte, en bovenal: bestaande plannen voor nieuwe kantoren worden sterk beperkt en er worden geen nieuwe plannen ontwikkeld.

Bedrijventerreinen

In het coalitieakkoord 2010-2014 is gekozen om geen nieuw regionaal bedrijventerrein te realiseren maar in eerste instantie te werken aan revitalisering en transformatie van de huidige bedrijventerreinen binnen de gemeentegrenzen. Dit standpunt is in de huidige raadsperiode nog steeds van

kracht. Hiervoor wordt op basis van het convenant 'Bedrijventerreinen regio Utrecht-West' samengewerkt met de regiogemeenten. Uitgangspunt bij de revitalisering en transformatie is dat financiering grotendeels door andere partijen dan de gemeente Woerden moet plaatsvinden. In 2012 is een convenant gesloten met de gemeenten in West-Utrecht om tot een gezamenlijke aanpak van revitalisering en herstructurering te komen.

In de kern Woerden is geen grond meer uitgeefbaar door de gemeente. Buiten de gemeente komt soms, als gevolg van kleinschalige (particuliere) (her)ontwikkelingen, op bedrijventerrein Barwoutswaarder en Honthorst bedrijfsgrond beschikbaar. De gemeenteraad heeft op 26 januari 2012 besloten een aantal percelen in de plangebieden 'Kromwijkerwetering-West' en 'Werklint Bodegraven-Reeuwijk en Woerden' aan te wijzen als percelen waarop de Wet voorkeursrecht gemeente (Wvg) van toepassing is. In het geval van Kromwijkerwetering-West is de aanwijzing in het kader van de Wvg op 15 oktober 2013 ingetrokken en in het geval van het Werklint Bodegraven-Reeuwijk en Woerden is deze op 25 januari 2015 van rechtswege verlopen. Er wordt nu gezocht naar alternatieve schuifruimte van 6 hectare. Daarnaast blijft onze inzet op herstructurering van verouderde terreinen en op het tegengaan van leegstand in kantoren. Voor dit laatste is een pilot gestart op kantorenterrein Middelland in het gebied waar ook het gemeentehuis staat.

3. Uitgangspunten voor grondexploitaties

a. Parameters

De gemeentelijke grondexploitaties van de gebieden waar zich ontwikkelingen voordoen, worden jaarlijks herzien. In de grondexploitaties wordt uitgegaan van de boekwaardes per 31 december 2014 zoals opgenomen in de jaarrekening 2014. Daarnaast zijn de laatst bekende wijzigingen doorgevoerd waardoor meevallers en tegenvallers zijn ontstaan.

Met betrekking tot de parameters zijn de volgende percentages gehanteerd:

- Rentewinst en -verlies 4,25 %
- Kostenstijging in 2014 0 %
- Kostenstijging 2015 e.v. 1,50 %
- Opbrengstenstijging tot 2016 0 %
- Opbrengstenstijging vanaf 2016 0,50 %

Voor de onderbouwing van deze parameters wordt verwezen naar de nota 'Uitgangspunten grondexploitaties', door het college vastgesteld in 2015.

b. Fondsen

Binnen alle grondexploitaties (met een enkele uitzondering) wordt rekening gehouden met afdrachten ten gunste van onderstaande reserves:

- de Reserve Infrastructurele Werken (RIW)
- het Groenfonds

De bijdragen aan fondsen die – in overeenstemming met de nota 'Vaste grond voor beleid' – rechtstreeks ten laste van de grondexploitatie worden gebracht, bedragen € 31,- per m² uitgeefbaar terrein aan de RIW en € 7,- per m² uitgeefbaar terrein aan het Groenfonds (in Snel en Polanen is dit € 2,-/m²). De afdrachten vinden plaats in samenhang met gerealiseerde opbrengsten.

Bij particuliere ontwikkelaars worden de bedragen uit de grondprijsbrief in rekening gebracht indien op grond van een exploitatieovereenkomst medewerking wordt verleend aan particuliere plannen. De bedragen zijn gebaseerd op de structuurvisie en de daarop volgende 'Nota bovenwijks'. De Nota bovenwijks is in 2014 herzien in samenhang met de structuurvisie. Een belangrijk element van de herziening is de wijziging van de westelijke randweg. De fondsbijdragen worden/zijn aangepast in lijn met de herziening van de structuurvisie.

b1. Groenfonds

Voor een prognose van de toekomstige afdrachten vanuit de gemeentelijke grondexploitaties aan dit fonds wordt verwezen naar de MPG 2015.

Saldo tot en met 2014*: € 459.338

* volgens jaarrekening 2014

Overigens wordt ook ten laste van grondtransacties in de algemene dienst en bij private locatieontwikkeling aan het Groenfonds afgedragen en wordt rente over het saldo per 31-12 van elk jaar toegevoegd.

b2. Reserve Infrastructurele Werken

Uit dit fonds worden voornamelijk de kosten voor het project A12-BRAVO betaald. De afdracht aan de Reserve Infrastructurele Werken bestaat uit een bijdrage van € 31,- per m² uitgeefbare grond. Deze afdracht betekent voor een aantal exploitatiegebieden een zware belasting. Voor een prognose van de toekomstige afdrachten vanuit de gemeentelijke grondexploitaties aan dit fonds wordt verwezen naar de MPG 2015.

Saldo tot en met 2014*: € 14.932.170
* volgens jaarrekening 2014

Overigens wordt ook ten laste van grondtransacties in de algemene dienst en bij private locatieontwikkeling aan de RIW afgedragen.

c. Risicovoorzieningen

Voor de afdekking van risico's wordt in elke grondexploitatie een risicovoorziening opgenomen. Uitgangspunt hierbij is een vast percentage van de nog te realiseren opbrengsten. Op dit moment wordt binnen de grondexploitaties een kostenpost gemarkeerd ter grootte van 0%, 5% of 10% van de toekomstige verkoopopbrengsten. Als algemene richtlijn geldt dat deze 5% is voor woningbouwgebieden en 10% voor bedrijventerreinen. Voor Kamerik NO-II en voor Snel & Polanen is dat percentage in 2009, met de vaststelling van de grondexploitaties, verhoogd naar 7,5%, en voor Snel & Polanen is die risico-opslag in 2010 zelfs verhoogd naar 10%. Reden daarvoor was dat de exploitatietermijn is verlengd tot 1-1-2025. De exploitatieresultaten worden genomen naar gelang de opbrengsten gerealiseerd worden. Jaarlijks wordt het bedrijfsresultaat bepaald. Dit resultaat wordt gestort in de Algemene reserve grondbedrijf (ARG). Deze reserve heeft onder andere ten doel om onvoorziene risico's in de grondexploitatie op te vangen. De reserve wordt gevoed door winsten uit exploitatiegebieden en verliezen worden ten laste van deze reserve gebracht. De gewenste omvang van de ARG is in de nota 'Vaste grond voor beleid' gesteld op 10% van het totale in de grondexploitaties geïnvesteerde vermogen. Als deze reserve de gewenste omvang heeft bereikt, kan besloten worden het meerdere af te dragen aan de algemene dienst. In 2015 ligt de reserve onder de benodigde 10%, in de loop van 2016 komt deze weer op het gewenste niveau. In 2014 zijn geen afdrachten aan de algemene dienst ten laste van de algemene reserve grondbedrijf gedaan.

Per 31 december 2014 is het geïnvesteerde vermogen als volgt:

Complex	Boekwaarde 31-12-2014
Breeveld	5.772.205
Overige percelen	298.407
Snel en Polanen	247.367
Kamerik Noord-Oost II	-271.760
Defensie-eiland	16.086.100
Totale boekwaarde complexen per 31-12-2014	€ 22.132.319
Gewenste omvang ARG 2015 (10% van de boekwaarde)	€ 2.213.231

Stand per 31-12-2014 (cf. jaarrekening)	€ 1.939.718
Verwachte stortingen/onttrekkingen 2015 (uit MPG 2015):	
Af: Afdekking tekort Defensie-eiland	- € 265.000
Bij: Rentetoevoegingen (verliesvoorzieningen en ARG)	€ 796.316
Geprognosticeerde omvang ARG eind 2015	€ 2.471.034

4. Toelichting per exploitatiegebied

In het navolgende overzicht zijn de geprognosticeerde resultaten van de in exploitatie genomen complexen weergegeven.

In exploitatie genomen complexen	Boekwaarde	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengst	Verwacht expl.res. op eindwaarde	Voorziening	Verwacht expl.res. op eindwaarde incl. voorz.	Verwacht expl.res. op startwaarde incl. voorz.
Defensie-eiland	16.086.100	4.159.016	- 3.968.490	16.276.628	- 16.262.140	14.488	11.767
Snel en Polanen	247.367	50.492.601	- 58.087.625	- 7.347.657		- 7.347.657	- 4.459.000
Kamerik NO-II	- 271.760	1.523.995	- 1.971.168	- 718.931		- 718.931	- 609.000
Totaal	16.061.707	56.175.612	- 64.027.283	8.210.040	- 16.262.140	- 8.052.100	- 5.056.233

Ad 1: Snel en Polanen

Dit betreft een samengestelde gebiedsexploitatie bestaande uit meerdere deexploitaties (Waterrijk, Snellerpoort, Recreatiegebied Cattenbroek en Snel en Polanen Algemeen). In 2009 is mede vanwege de economische crisis besloten om het plandeel Snellerpoort te vertragen en in een later stadium te ontwikkelen. Vanwege de verlenging van de exploitatieperiode is bij vaststelling van de grondexploitatie 2010 besloten verder rekening gehouden met een verhoogde risico-opslag voor grondverkoop van 10%. In 2013 heeft de provincie Utrecht de locatie Snellerpoort aangewezen als kansrijke binnenstedelijke ontwikkelingsopgave. In 2013 en de eerste helft van 2014 is samen met de provincie naar het huidige stedenbouwkundig plan uit 2008 voor dit gebied gekeken en onderzocht of dit gebied organisch kan worden ontwikkeld. In 2014 zijn de resultaten hiervoor opgeleverd. Indien uit deze pilot programma-aanpassingen voortkomen, wordt de grondexploitatie hierop aangepast.

Op basis van de overeenkomst met Bavog eindigde op 31 december 2011 de zandwinning in recreatieplas Cattenbroek. In deze overeenkomst zijn de contouren van de recreatieplas en wooneiland vastgelegd, zoals de gemeente die nodig heeft voor de uitvoering van de plannen in het gebied. Bij de opname van de plas is vastgesteld dat de plas niet is gerealiseerd conform de afgesproken contouren. Bij eiland IV van Waterrijk en bij het recreatie-eiland bevinden zich belangrijke afwijkingen in de vorm van twee bressen. Op deze twee plekken is tijdens de zandwinperiode zand uit het talud 'weggevoerd'. Een kleinere afwijking bevindt zich bij de zuidelijke hoogspanningsmast. Vanaf 2012 zijn juridische stappen ondernomen tegen Bavog. De rechter heeft recent in hoger beroep geoordeeld dat Bavog niet hoeft te betalen voor de aangerichte schade. In 2013 zijn de plannen voor eiland IV aangepast aan de nieuwe situatie en de gevolgen verwerkt in de grondexploitatie.

In 2015 heeft de verkoop van het projectmatige deel van eiland 4 'De Mozaïek' plaatsgevonden; dit woningbouwblok is gefaseerd door Heijwaal op de markt gebracht, de bouw is inmiddels in volle gang. De eerste levering van de eerste particuliere zelfbouwkavels op eiland 4 staat gepland vanaf de laatste helft van 2015. Eind 2015 zal opnieuw een aantal zelfbouwkavels worden aangeboden voor verkoop.

Boekwaarde 31 december 2014	€	247.367
Exploitatie 2015:		
Totaal investeringen	€	239.958.190
waarvan nog te maken kosten	€	50.492.601
waarvan risicovoorziening	€	5.719.000
Totaal opbrengsten	€	- 247.305.847
waarvan nog te realiseren opbrengsten	€	- 58.087.625
Verliesvoorziening	€	0
Verwacht eindresultaat *	€ (winst)	- 7.347.657

* = contante waarde van (winst) € 4.459.000 (einddatum: 1 januari 2025)

Toelichting per deelgebied Snel en Polanen

Deelgebied Algemeen

Deze exploitatie bestaat uit het gebied ten westen van de Cattenbroekerdijk.

In het gebied ten westen van de Cattenbroekerdijk zijn 2.116 woningen gerealiseerd. Daarnaast bestaat het gebied uit bedrijventerrein Polanen dat geheel is uitgegeven aan bedrijven. In totaal is circa 284.000 m² grond verkocht en hebben zich circa 60 bedrijven gevestigd. Tevens zijn binnen het deelgebied op drie verschillende plekken kantoren en andere commerciële ruimtes gerealiseerd. Vijf kantoorpanden voor eigenaar-gebruikers zijn gevestigd langs de Helsinkilaan. In het winkelcentrum zijn circa 15 ondernemers en een gemeentelijk wijkcentrum gevestigd. Aansluitend op het winkelcentrum is ook een kantoorpand gerealiseerd. Het onderdeel bedrijventerrein Polanen is daarom afgesloten.

Tot het deelgebied/exploitatie Snel en Polanen Algemeen behoort ook de sportstrook die is gelegen tussen de spoorlijn en de Steinhagenseweg ten oosten van de Cattenbroekerdijk. In dit gebied zijn alle gronden uitgegeven en zijn een middelbare school, een sporthal, een voetbalvereniging en een kinderdagverblijf gevestigd. Het openbare gebied van dit deel van Snel en Polanen is in beheer en onderhoud overgedragen aan de Algemene Dienst

Nog te realiseren kosten en opbrengsten:

De nog te realiseren opbrengsten bestaan uit de verkoopopbrengsten voor de kavels aan de Rieslinggaard; hiervoor is het bestemmingplan uitgewerkt en zijn de kavels verkocht in 2015. Eind 2015 worden de kavels geleverd. Daarnaast zitten in deze deexploitatie onder andere de kosten voor de nog te realiseren bovenwijkse werken. Dit zijn onder andere de aanpassing van de Steinhagenseweg buiten Snellerpoort, kosten om extra geluidswerende maatregelen ten behoeve van de ontwikkeling van Snellerpoort te kunnen uitvoeren, maar ook de kosten voor bijvoorbeeld speelvoorzieningen en aanleg ondergrondse vuilinzameling voor het gehele nog uit te geven gebied Snel en Polanen.

Deelgebied Waterrijk

Dit deelgebied/exploitatie bestaat uit het gebied ten oosten van de Cattenbroekerdijk. Het gebied bestaat uit in totaal 1.104 woningen (verdeeld over het Villapark en vier wooneilanden), een brede school en een wijkpark. Tot 2015 zijn er inmiddels 891 woningen /kavels verkocht en moeten nog ca. 213 woningen worden gerealiseerd. Er moeten vanaf 2015 nog circa 38 vrije kavels in het Villapark (particulier opdrachtgeverschap) en 24 appartementen worden uitgegeven. De rest bestaat uit woningen/kavels op de eilanden. In 2014 zijn 8 woningen en/of kavels notarieel geleverd voor een totaalbedrag van ca. 2,6 miljoen. Door de vertraging in uitgifte van eiland 4 – als gevolg van de oplevering van de zandwinplas – zijn in 2014 geen kavels geleverd/verkocht. De goedkeuring van de oevers van eiland 4 is inmiddels verleend, op dit moment is het bestemmingsplan in procedure en is Heijwaal geselecteerd voor een project aan de oostzijde van eiland 4. De eerste fases van dit project staan inmiddels te koop. In 2015 worden deze ontwikkelvlek in 2 fases geleverd. De verkoop van de vrije kavels op eiland 4 is in 2014 opgestart. De eerste inkomsten voor eiland 4 staan gepland voor 2015 (vrije kavels en drijvende woningen). De grondexploitatie gaat uit van de verkaveling van het in 2012 vastgestelde stedenbouwkundige plan van eiland 4.

Uitgifte kavels Villapark

Een groot deel van de opbrengsten (circa 50%) van het deelgebied Waterrijk komt nog voort uit kavelverkoop in het Villapark. In 13 tranches is inmiddels circa 2/3 van de kavels verloot en verkocht. Alle resterende kavels staan te koop via www.waterrijkwoerden.nl met uitzondering van 3 kavels tegenover eiland 4 waar de komende jaren nog een noodontsluiting voor o.a. hulpdiensten wordt aangelegd.

Deelgebied Snellerpoort

Dit deelgebied/exploitatie bestaat uit het gebied tussen de Steinhagenseweg/Beneluxlaan en het spoor. Uitgangspunt voor de grondexploitatie 2015 is het masterplan uit 2007. In dit deelgebied worden op basis van dit masterplan circa 767 woningen, 2.500 m² sociaal culturele voorzieningen (kerkelijk centrum en onderwijs) en een uitbreiding van het winkelcentrum van 1.200 m² gerealiseerd. Ook het omleggen van de Steinhagenseweg is op basis van de uitgangspunten van het Masterplan Snellerpoort. Voor een verdere toelichting op het plan verwijzen we naar het door de raad vastgestelde masterplan Snellerpoort en de aanpassing van het programma van Snellerpoort zoals genoemd in het rapport van ABF.

In februari 2009 heeft het college besloten tot herbezinning op het plan voor Snellerpoort. Besloten is dat een flexibel bestemmingsplan vastgesteld wordt dat kan inspelen op een aantrekkelijke markt vraag. Daarnaast zou de ontwikkeling van een kerkelijk centrum en een woon-zorgcomplex worden afgerond. In 2010 is de grond onder het kerkelijk centrum verkocht. De onderhandelingen voor de ontwikkeling van een woon-zorgcomplex – door Groen-West en daarna een marktpartij – zijn gestaakt, omdat partijen niet tot overeenstemming konden komen. De fasering voor het overige gebied is in zijn geheel 5 jaar naar achteren geschoven.

In 2011 is een tijdelijke parkeervoorziening voor het winkelcentrum aangelegd. De kosten voor deze voorziening zijn voor 50% betaald door de eigenaar van het winkelcentrum. Het college heeft besloten de overige kosten te betalen uit de grondexploitatie Snel en Polanen. In 2012 is besloten (uit kosten oogpunt) om op een deel van het braakliggende terrein een tijdelijk baggerdepot in te richten voor de vrijkomende bagger uit de sloten in de wijk Snel en Polanen. Het baggerdepot is inmiddels weer ontmanteld, het gebied is uitgevlakt en ingezaaid.

In 2013 is een deel van de grond naast het 'Roche-gebouw' verhuurd ten behoeve van een tijdelijk parkeerprobleem van de aangrenzende kantoorgebruiker, en zijn gesprekken gevoerd over een tijdelijke bouwspeeltuin en moestuin. In 2013 heeft de provincie Utrecht de locatie Snellerpoort aangewezen als kansrijke binnenstedelijke ontwikkelingsopgave. In de loop van 2013 is samen met de provincie naar het huidige stedenbouwkundig plan (uit 2008) voor dit gebied gekeken en onderzocht of dit gebied organisch ontwikkeld kan worden. In 2014 zijn de resultaten hiervan opgeleverd. Indien uit deze pilot programma-aanpassingen voortkomen, zal de grondexploitatie hierop worden aangepast.

Deelgebied Recreatiegebied Cattenbroek

Dit deelgebied/exploitatie ligt tussen de Cattenbroekerdijk, Potterskade en A12. Tot december 2011 vonden hier ontgrondingwerkzaamheden plaats die werden uitgevoerd door Ballast-van Oord Grondstoffen VOF.

In 2013 zijn door het recreatieschap in samenwerking met de gemeente de voorbereidende handelingen ten behoeve van een ondernemersselectie gestart. Door het ontbreken van de formele oplevering van de recreatieplas kon deze selectie nog niet op de markt gezet worden.

In 2014 is daarom gekozen voor een tijdelijke exploitatie van dit gebied. Een deel van deze kosten wordt betaald uit de grondexploitatie. De overige kosten worden gedekt uit de algemene middelen. Na oplevering van de recreatieplas kan verder worden gegaan met de exploitatie van het deel van het recreatiegebied met intensieve recreatie. Daarnaast wordt het beheer van gebied geregeld.

Ad 2: Defensie-eiland

Op het Defensie-eiland voeren we een unieke binnenstedelijke herstructureringsopgave uit met een bouwprogramma van circa 230 woningen en een beperkt aantal voorzieningen. Binnen dit project is sprake van een bodemsanering. Daarnaast wordt er gebouwd met respect voor oude structuren en erfgoed. Het voornemen om de oude gracht rond het kasteel te herstellen is vooralsnog van de baan. In 2009 is een verliesvoorziening gecreëerd van € 5 miljoen op startwaarde. Deze komt voor € 2,5 miljoen uit de algemene dienst en voor € 2,5 miljoen uit de Algemene reserve grondbedrijf. Deze € 5 miljoen maakt onderdeel uit van de verliesvoorzieningen binnen de administratie van het grondbedrijf. Over dit bedrag wordt jaarlijks € 265.000,- rente bijgeschreven op de verliesvoorziening. In de grondexploitatie wordt tot 2018 nog € 795.000,- rente begroot die jaarlijks in delen wordt toegevoegd aan de verliesvoorziening. De renteaangroei is nodig om op eindwaarde het tekort van de grondexploitatie te kunnen dekken. Omdat de eerdergenoemde € 5 miljoen inclusief rente nog onvoldoende was om het exploitatietekort te kunnen opvangen, is in 2010 een aanvullende verliesvoorziening van circa € 7,45 miljoen op eindwaarde gereserveerd. Aan dit onderdeel wordt geen rente toegevoegd in de grondexploitatie. De rente over deze verliesvoorziening wordt rechtstreeks gestort in de Algemene reserve grondbedrijf. In de loop van 2013 zijn nieuwe afspraken gemaakt met de ontwikkelaar, daarnaast is gebleken dat de marktsituatie voor verdere vertraging heeft gezorgd.

Onderstaand worden de gereserveerde bedragen tot op heden samengevat:

- € 5.000.000,- op startwaarde
- € 1.060.000,- rente over € 5 miljoen op startwaarde
- € 7.450.000,- op eindwaarde
- € 2.752.140,- op eindwaarde

De verliesvoorziening bedraagt per 31-12-2014 € 16.262.140,-.

In de fasering van de grondexploitatie wordt voor de jaren 2015 tot 2018 rente over de € 5 miljoen op startwaarde begroot. Het betreft een bedrag van € 795.000,-. Het geprognosticeerde tekort in de grondexploitatie Defensie-eiland wordt gedekt door de getroffen voorzieningen (deels in de grondexploitatie en deels in de Algemene reserve grondbedrijf).

Boekwaarde 31 december 2014	€	16.086.100
<i>Exploitatie 2015:</i>		
Totaal investeringen	€	25.251.290
waarvan nog te maken kosten	€	4.159.016
waarvan risicovoorziening	€	0
Totaal opbrengsten	€	- 8.974.662
waarvan nog te realiseren opbrengsten	€	- 3.968.490
Verliesvoorziening	€	- 16.262.140
Verwacht eindresultaat *	€	14.488

* = contante waarde van 11.767 (einddatum: 1 januari 2020)

In de loop van 2013 heeft de gemeente in overleg met de provincie Utrecht en ontwikkelaar gezocht naar wegen om, ondanks de tegenzittende markt, toch een start met de bouw te maken. De gemeenteraad heeft het onderhandelsteam kaders meegegeven voor de gesprekken. De sleutel om tot start bouw te komen, ligt hoofdzakelijk in het mogelijk maken van een gefaseerde uitvoering van de plannen. Een deel van de afspraken ziet op het appartementengebouw in de eerste fase (Citadel/gebouw 1). Om te kunnen garanderen dat dit gebouw gerealiseerd wordt, is gekozen om het gebouw in de huursfeer te realiseren. Ook is ervoor gekozen om het gebouw minder hoog te maken. Deze omvorming heeft geresulteerd in een grondwaardeverandering die in 2013 is afgedekt vanuit de Algemene reserve grondbedrijf.

De effecten van de economische crisis waren de afgelopen jaren duidelijk terug te zien in de verkoop van woningen op het Defensie eiland. Nu de realisatie van de eerste fase in volle gang is, zit er meer vaart in. Momenteel wordt gekeken naar de volgende fase, het middengebied. Hoewel het beter loopt dan voorgaande jaren is er nog steeds sprake van een lager tempo dan in het verleden is aangenomen. Dat betekent dat opbrengsten later worden gerealiseerd dan werd aangenomen. In samenhang met de langere looptijd zal de gemeente ook langer ambtelijke inzet moeten plegen om dit project in goede banen te leiden, wat zorgt voor een bijstelling van het budget planontwikkelingskosten. De wijzigingen aan de kosten- en opbrengstenkant resulteren samen in een onveranderd resultaat.

Ad 3: Kamerik Noord-Oost II

Kamerik NO-II is een uitbreidingslocatie voor woningbouw en een zorgcomplex aan de noordoostzijde van de kern Kamerik. Hier worden in totaal 62 woningen gerealiseerd en een zorgcomplex. Kamerik NO-II bestaat uit vier fasen. De eerste twee fasen zijn afgerond. Fase 3 en 4 worden tussen 2014 en 2017 uitgevoerd. Er wordt gewerkt aan het vormgeven van de te realiseren plandelen.

Boekwaarde 31 december 2014	€	-271.760
<i>Exploitatie 2014:</i>		
Totaal investeringen	€	4.223.040
Waarvan nog te maken kosten	€	1.542.229
waarvan risicovoorziening	€	147.000
Totaal opbrengsten	€	- 4.895.128
Waarvan nog te realiseren opbrengsten	€	1.910.126
Verliesvoorziening	€	0
Verwacht eindresultaat *	€	- 672.088

* = contante waarde van (winst) € 546.000 (einddatum: 1 januari 2019)

Niet in exploitatie genomen gronden

Bedrijventerrein Breeveld (exclusief De Sluis-gebouw)

Dit complex kent een relatief hoge boekwaarde en er is in het verleden voor dit gebied een voorlopige verliesvoorziening van € 800.000,- getroffen. Over dit complex wordt jaarlijks in de begroting en jaarrekening gemeld dat een nieuwe exploitatieopzet wacht tot duidelijkheid over de inhoudelijke randvoorwaarden voor de herontwikkeling. Als de kaders voor deze herontwikkeling verder uitgewerkt zijn, wordt een nieuwe exploitatieopzet gemaakt en kan het financiële resultaat worden bepaald en verwerkt.

In de loop van 2014 is een keuze gemaakt voor invulling als bedrijventerrein. Eind 2014 is op bestuurlijk niveau op hoofdlijnen principeovereenstemming bereikt over de verkoop van een perceel bedrijfsgrond (circa 3,7 ha.) aan het bedrijf Blueprint (BPA). De principeovereenstemming is ambtelijk uitgewerkt tot een intentieovereenkomst op basis waarvan onder andere het bestemmingsplantraject en de verkoop verder kan worden uitgevoerd en afgerond. Conform de bij de overeenkomst gevoegde planning is het de bedoeling dat de bouw start in het eerste kwartaal van 2016. Op basis van deze intentieovereenkomst en de nog te maken kosten is een eerste grondexploitatie opgesteld voor Breeveld. Hieruit blijkt dat een deel van de gereserveerde verliesvoorziening conform het grondbeleid kan terugvloeien naar de Algemene reserve grondbedrijf. De grondexploitatie zal in de loop van 2015 voorgelegd worden aan de gemeenteraad.

Voor het naastgelegen gebied, dat geen eigendom is van de gemeente, is een overeenkomst gesloten met de eigenaar van het naastgelegen terrein (voormalig Den Oudsten) om samen het gewenste bouwprogramma te onderzoeken. De kosten van dit onderzoek zijn voor de eigenaar. Het college heeft besloten om de terreinen los van elkaar te ontwikkelen in verband met onder andere programma- en ontwikkelingsnelheid op beide locaties. Bij het voormalige Den Oudsten-terrein ligt de nadruk meer op woningbouw dan op bedrijven.

Boekwaarde 31 december 2014 bedrijventerreindeel € 5.772.205

Deelgebied: Overige percelen

In dit complex worden de overige gronden van het grondbedrijf beheerd. Dit zijn vooral agrarische percelen die als compensatiegrond of als ontwikkelingslocatie kunnen worden ingezet. Daarnaast worden de koopopties voor strategisch gelegen percelen in dit complex ondergebracht.

In onderstaande tabel zijn de overige percelen uitgewerkt (NIEGG):

Gebied	Kadastraal	m ²	Oorsprong	Gebruik huidig
Harmelen	B 1082	10.790	Compensatiegronden Harmelen	Verpacht + baggerdepot / overig
Harmelen	B 1760	16.850	Compensatiegronden Harmelen	Verpacht + compensatie kleine uitbreiding
Harmelen	B 2747	47.935	Compensatiegronden Harmelen	Verpacht + compensatie kleine uitbreiding
Harmelen	B 3776	19.135	Compensatiegronden Harmelen	Verpacht + baggerdepot / overig
Harmelen	C 109	7.140	voormalig Nap	Verpacht + tzt bravo / overig
Harmelen	C 352	11.717	voormalig Nap	Verpacht + bravo / overig
Harmelen	D 306	6.740	Compensatiegronden Harmelen	Verpacht + baggerdepot / overig
Kamerik	L 472	53.295	voormalig Nell	Voortgezet gebruik vml eigenaar + tzt woningbouw
Totaal eigendom		173.602	m²	

Deze gronden worden gebruikt als ruilgronden ten behoeve van bijvoorbeeld A12-BRAVO, water-/natuurcompensatie et cetera. In dit verband is van belang dat de gronden in Kamerik zijn gekocht met het oog op toekomstige ontwikkelingen. Dit is ook zo opgenomen in de vastgestelde structuurvisie. In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie zijn de ontwikkelingen in Kamerik (nog) niet opgenomen.

Onderbouwing huidige marktwaarde in relatie tot de boekwaarde.

De boekwaarde is lager gewaardeerd dan de prijs van gemiddelde landbouwgrond in deze regio, die zich in de praktijk beweegt in de bandbreedte van € 5,50 tot € 6,50.

Een deel van de gronden rondom Harmelen wordt ingebracht in het kader van de BRAVO-projecten. De opbrengst hiervoor bedraagt, conform afspraken met de provincie Utrecht, € 7,25 per m².

De conclusie voor dit complex is dat de financiële risico's zeer gering zijn. Wel zal bij de provincie te zijner tijd aandacht gevraagd moeten worden voor ontwikkeling van de gronden in Kamerik. Door

verpachting wordt op jaarbasis een opbrengst van een paar duizend euro gerealiseerd, deze opbrengsten komen ten gunste van de algemene middelen.

De adviescommissie BBV (ingesteld door de VNG) is bezig met herziening van de verslaggevingsregels grondexploitatie met ingang van 2016. Dit heeft mogelijk consequenties voor dit complex.

Boekwaarde 31 december 2014	€ 298.407
-----------------------------	-----------

5. Aandachtspunten grondexploitaties

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Met ingang van 1-1-2016 is (onder andere) het grondbedrijf vennootschapsbelastingplichtig. Hierdoor zullen mogelijk aanpassingen gedaan moeten worden in de lopende grondexploitaties. Ook worden er mogelijk voorstellen gedaan in het kader van nieuw te openen of Niegg-complexen.

Deel D: Bijlagen

Bijlage 1. Financiële begroting

In onderstaande tabel zijn per programma de lasten en baten en de mutatie van de reserves opgenomen. De in deze tabel opgenomen bedragen worden door de raad geautoriseerd.

Programma		2015	2016	2017	2018	2019
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid	Lasten	12.209.801	10.463.449	10.470.828	10.415.437	10.439.190
	Baten	-1.084.603	-1.066.627	-1.066.627	-1.066.627	-1.084.151
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid - Totaal		11.125.198	9.396.822	9.404.201	9.348.810	9.355.039
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer	Lasten	27.977.604	25.014.133	29.496.538	24.462.653	24.312.080
	Baten	-12.841.973	-13.256.800	-13.414.758	-13.486.611	-13.638.300
2. Fysiek beheer op. ruimte en vervoer - Totaal		15.135.631	11.757.333	16.081.780	10.976.042	10.678.780
3. Sociaal domein	Lasten	44.793.935	45.709.648	44.713.242	43.923.979	43.475.610
	Baten	-7.965.560	-7.966.453	-7.958.343	-7.950.613	-7.934.453
3. Sociaal domein - Totaal		36.828.375	37.743.195	36.754.899	35.973.366	35.541.157
4. Cultuur, economie en milieu	Lasten	5.727.061	5.486.436	5.470.569	5.445.425	5.427.655
	Baten	-1.159.133	-1.145.053	-1.145.053	-1.145.053	-1.145.053
4. Cultuur, economie en milieu - Totaal		4.567.928	4.341.383	4.325.516	4.300.372	4.282.602
5. Sport en Onderwijs	Lasten	14.265.060	13.916.513	13.208.180	13.048.527	12.875.805
	Baten	-2.599.620	-2.518.723	-2.074.223	-2.074.723	-2.074.723
5. Sport en Onderwijs - Totaal		11.665.440	11.397.790	11.133.957	10.973.804	10.801.082
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Lasten	8.205.111	7.704.578	7.665.163	7.652.424	7.628.747
	Baten	-3.716.371	-3.748.736	-3.798.736	-3.798.736	-3.798.736
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen - Totaal		4.488.740	3.955.842	3.866.427	3.853.688	3.830.011
7. Algemene inkomsten	Lasten	1.574.658	438.660	252.157	657.089	886.723
	Baten	-77.226.969	-79.073.202	-78.091.946	-77.574.794	-77.542.230
7. Algemene inkomsten - Totaal		-75.652.311	-78.634.542	-77.839.789	-76.917.705	-76.655.507
8. Mutatie reserves	Lasten	1.913.431	699.132	687.237	675.984	664.964
	Baten	-10.072.432	-2.870.131	-6.595.015	-1.571.201	-1.612.632
8. Mutatie reserves - Totaal		- 8.159.001	- 2.170.999	- 5.907.778	- 895.217	- 947.668
Totaal over alle programma's	€	0	- 2.223.176	- 2.200.787	- 2.416.840	- 3.149.504

Bijlage 2. Investeringsplanning

Tabel 1 en 2: Meerjarige ontwikkelingen. Toekomstige investeringen waarvan de kapitaallasten nog niet zijn toegerekend aan programma's. Wel zijn ze opgenomen in het financieel meerjarenperspectief.

Tabel 1.

Omschrijving	PG	Jaar van investering	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Vervanging automatisering (beveliging)	1	2016	€ 15	3		€ 6	€ 5	€ 5
Vervanging automatisering (uitwijk)	1	2016	€ 15	5		€ 4	€ 3	€ 3
Vervanging automatisering (pc's)	1	2016	€ 80	4		€ 23	€ 22	€ 21
Vervanging lpad's/tablets/licenties	1	2016			€ 27	€ 27	€ 27	€ 27
Vervanging iPhones/smartphones	1	2016			€ 35	€ 35	€ 35	€ 35
Servers algemeen (koppelvlakken)	1	2016			€ 75	€ 75	€ 75	€ 75
Software (doorgroei licenties)	1	2016			€ 16	€ 16	€ 16	€ 16
Regionale samenwerking Groene Hart	1	2016			€ 75	€ 75	€ 75	€ 75
Utbreiding uren BOA bikers	1	2016			€ 70	€ 70	€ 70	€ 70
Tijdelijke strand Cattenbroek	2	2016			€ 65	€ -	€ -	€ -
Projectontwikkeling crematorium	2	2016			€ 75			
Beschoeiing (vervanging)	2	2016	€ 1.200	20		€ 105	€ 103	€ 101
Vaste bruggen en tunnels	2	2016	€ 800	25		€ 62	€ 61	€ 60
Reconstructie/vervanging verharding	2	2016	€ 2.690	25		€ 208	€ 204	€ 200
Speelplaatsen algemeen	2	2016	€ 80	10		€ 11	€ 11	€ 10
Speelvoorzieningen	2	2016	€ 80	10		€ 11	€ 11	€ 10
IBOR (achterstallig onderhoud)	2	2016	€ 2.500	20		€ 219	€ 214	€ 209
Exploitatiebudget IBOR (verhoging)	2	2016			€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Organisatieverbetering openb. ruimte	2	2016			€ 500	€ -	€ -	€ -
Verkeerssituatie Woerden West	2	2016	€ 400	25		€ 31	€ 30	€ 30
Economisch actieplan	4	2016			€ 125	€ 125	€ 125	€ 125
Recreatiebeleid	4	2016			€ 30			
Sportveldenbeheersplan tranche 2016	5	2016	€ 232	15		€ 24	€ 23	€ 23
Sportveldenbeheersplan tranche 2016	5	2016	€ 428	30		€ 30	€ 30	€ 29
Sportveldenbeheersplan tranche 2016	5	2016	€ 50	15		€ 5	€ 5	€ 5
Renov./vernieuwing R. De Jagersch (ann)	5	2016	€ 875	40		€ 77	€ 77	€ 77
Scholenbouw Kamerik (ann)	5	2016	€ 677	40		€ 33	€ 33	€ 33
Totaal jaarschijf 2016			€ 10.122		€ 2.593	€ 2.772	€ 2.755	€ 2.739
Vervanging virtualisatie servers	1	2017	€ 93	3			€ 34	€ 33
Vervanging storage	1	2017	€ 96	3			€ 36	€ 35
Vervanging wifinetwerk	1	2017	€ 17	3			€ 6	€ 6
Vervanging backup	1	2017	€ 35	5			€ 8	€ 8
Vervanging vaste telefonie	1	2017	€ 54	6			€ 11	€ 11
Office en SA	1	2017	€ 229	4			€ 66	€ 64
Aanschaf/impl. E-loket parkeerservice	2	2017	€ 40	10			€ 6	€ 5
Vervanging parkeerapparatuur	2	2017	€ 100	10			€ 14	€ 13
Updaten parkeerverwijssysteem	2	2017	€ 40	10			€ 6	€ 5
Vaste bruggen en tunnels	2	2017	€ 800	25			€ 62	€ 61
Reconstructie/vervanging verharding	2	2017	€ 2.690	25			€ 208	€ 204
Speelplaatsen algemeen	2	2017	€ 160	10			€ 22	€ 22
IBOR (achterstallig onderhoud)	2	2017	€ 5.000	20			€ 438	€ 428
Organisatieverbetering openb. ruimte	2	2017				€ 300	€ -	€ -
Sportveldenbeheersplan tranche 2017	5	2017	€ 167	12			€ 20	€ 20
Sportveldenbeheersplan tranche 2017	5	2017	€ 333	30			€ 24	€ 23
Scholenbouw Kamerik (ann)	5	2017	€ 1.000	40			€ 49	€ 49
Totaal jaarschijf 2017			€ 10.854		€ -	€ 300	€ 1.010	€ 987

Omschrijving	PG	Jaar van investering	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Vervanging vaste telefonie	1	2018	€ 54	6				€ 11
IBOR (achterstallig onderhoud)	2	2018	€ 4.000	20				€ 350
Organisatieverbetering openb. ruimte	2	2018					€ 200	
Sportveldenbeheersplan tranche 2018	5	2018	€ 500	15				€ 52
Sport en combinatiefunctionarissen	5	2018					€ 48	€ 48
Scholenbouw Kamerik (ann)	5	2018	€ 3.500	40				€ 170
Totaal jaarschijf 2018			€ 8.054		€ -	€ -	€ 248	€ 631
Vervanging/verlenging beveiligingssoftw.	1	2019	€ 15	3				
Vervanging firewall	1	2019	€ 10	5				
Vervanging/verlening straalverbindingen	1	2019	€ 21	5				
IBOR (achterstallig onderhoud)	2	2019	€ 1.500	20				
Sportveldenbeheersplan tranche 2019	5	2019	€ 400	15				
Totaal jaarschijf 2019			€ 1.946		€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal prioriteiten/ontwikkelingen			€ 30.976		€ 2.593	€ 3.072	€ 4.013	€ 4.357

Tabel 2. Riolering

Omschrijving	PG	Jaar van investering	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Vrijvervalriolering	2	2016	€ 1.794	40		€ 112	€ 109	€ 105
Mechanische riolering	2	2016	€ 360	15		€ 38	€ 36	€ 34
Duikers en drainage	2	2016	€ 105	40		€ 7	€ 6	€ 6
Aanpassen putkoppen	2	2016	€ 65	40		€ 4	€ 4	€ 4
Extra investering agv inhaalslag verharding	2	2016	€ 1.500	40		€ 94	€ 91	€ 88
Totaal jaarschijf 2016			€ 3.824		€ -	€ 254	€ 246	€ 237
Vrijvervalriolering	2	2017	€ 1.794	40			€ 112	€ 109
Mechanische riolering	2	2017	€ 360	15			€ 38	€ 36
Duikers en drainage	2	2017	€ 105	15			€ 7	€ 6
Extra investering agv inhaalslag verharding	2	2017	€ 1.500	40			€ 94	€ 91
Totaal jaarschijf 2017			€ 3.759		€ -	€ -	€ 250	€ 242
Vrijvervalriolering	2	2018	€ 1.794	40				€ 112
Mechanische riolering	2	2018	€ 360	15				€ 38
Duikers en drainage	2	2018	€ 105	15				€ 7
Extra investering agv inhaalslag verharding	2	2018	€ 1.500	40				€ 94
Totaal jaarschijf 2018			€ 3.759		€ -	€ -	€ -	€ 250
Vrijvervalriolering	2	2019	€ 1.794	40				
Mechanische riolering	2	2019	€ 360	15				
Duikers en drainage	2	2019	€ 105	15				
Totaal jaarschijf 2019			€ 2.259		€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal			€ 13.601		€ -	€ 254	€ 496	€ 729

Tabel 3: Investerings die worden onttrokken aan reserves

Omschrijving	Jaar van inv.	Inv. x 1.000 euro	Afschr termijn	2016	2017	2018	2019
Parkeergarage Defensie-eiland (tlv AR)	2	2016	€ 2.850	n.v.t.	€ 2.850		
Totaal			€ 2.850		€ 2.850	€ -	€ -

Bijlage 3. Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen

In onderstaande tabellen is voor de verschillende reserves en voorzieningen weergegeven wat de begrote eindstanden zijn op basis van de in de begroting opgenomen mutaties.

Reserves

In onderstaand overzicht zijn de dotaties en onttrekkingen reserves opgenomen (plus-bedragen in de kolom dotaties zijn dotaties, plus-bedragen in de kolom onttrekkingen zijn onttrekkingen).

De belangrijkste mutaties zijn de volgende:

- Reserve infrastructurele werken: de onttrekkingen hangen samen met de projecten 'infrastructurele werken' binnen het programma fysiek beheer openbare ruimte en vervoer (randwegen en brug Harmelerwaard).
- Reserve onderhoud gemeentelijk vastgoed: de onttrekking hangt samen met het onderhoudsplan.
- Reserve onderwijskansenbeleid: de onttrekking komt voort uit het dekkingsplan bij het coalitieakkoord.
- Algemene reserve: het betreft de volgende onttrekkingen in 2016:

	2016	2017	2018	2019
Zachte landing decentralisaties (coalitieakkoord)	500	250	0	0
Onderwijskeuzes (coalitieakkoord)	0	150	100	0
Citymarketing	50	25	0	0
Totaal	€ x 1.000 € 550	€ 425	€ 100	€ 0

RESERVES	Mutaties 2016			Mutaties 2017			Mutaties 2018			Mutaties 2019				
	ultimo 2015	dotatie	onttrekking	ultimo 2016	dotatie	onttrekking	ultimo 2017	dotatie	onttrekking	ultimo 2018	dotatie	onttrekking	ultimo 2019	
<i>1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid</i>														
Geen reserves														
<i>2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer</i>														
VCP /kapitaallasten maatschappelijk nut	3.283	396	860	2.819	384	848	2.355	372	854	1.873	360	900	1.333	
Groenfonds	455		8	447		8	439		8	431		8	423	
Herstructurering Schilderskwartier	250			250			250			250			250	
Infrastructurele werken	11.500		500	11.000		4.700	6.300		6.300				6.300	
Openbare ruimte lbor	416			416			416			416			416	
<i>Subtotaal</i>	<i>15.904</i>	<i>396</i>	<i>1.368</i>	<i>14.932</i>	<i>384</i>	<i>5.556</i>	<i>9.760</i>	<i>372</i>	<i>862</i>	<i>9.270</i>	<i>360</i>	<i>908</i>	<i>8.722</i>	
<i>3. Sociaal domein</i>														
Wmo	2.243			2.243			2.243			2.243			2.243	
<i>Subtotaal</i>	<i>2.243</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.243</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.243</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.243</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.243</i>	
<i>4. Cultuur, economie en milieu</i>														
Geen reserves														
<i>5. Sport en Onderwijs</i>														
Onderwijskansenbeleid	300		250	50			50			50			50	
Regionale leerplicht	565	21		586	22		608	23		631	24		655	
<i>Subtotaal</i>	<i>865</i>	<i>21</i>	<i>250</i>	<i>636</i>	<i>22</i>	<i>0</i>	<i>658</i>	<i>23</i>	<i>0</i>	<i>681</i>	<i>24</i>	<i>0</i>	<i>705</i>	
<i>6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen</i>														
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	3.141		393	2.748		310	2.438		310	2.128		310	1.818	
<i>Subtotaal</i>	<i>3.141</i>	<i>0</i>	<i>393</i>	<i>2.748</i>	<i>0</i>	<i>310</i>	<i>2.438</i>	<i>0</i>	<i>310</i>	<i>2.128</i>	<i>0</i>	<i>310</i>	<i>1.818</i>	
<i>7. Algemene inkomsten</i>														
Algemene reserve Grondbedrijf	2.482	139		2.621	145		2.766	152		2.918	158		3.076	
Dekking kapitaallasten economisch nut	3.793	142	309	3.626	136	304	3.458	130	300	3.288	123	295	3.116	
Algemene reserve	42.740		550	42.190		425	41.765		100	41.665			41.665	
<i>Subtotaal</i>	<i>49.015</i>	<i>281</i>	<i>859</i>	<i>48.437</i>	<i>281</i>	<i>729</i>	<i>47.989</i>	<i>282</i>	<i>400</i>	<i>47.871</i>	<i>281</i>	<i>295</i>	<i>47.857</i>	
Totaal reserves	(€ x 1.000)	71.168	698	2.870	68.996	687	6.595	63.088	677	1.572	62.193	665	1.513	61.345

VOORZIENINGEN	Mutaties 2016			Mutaties 2017			Mutaties 2018			Mutaties 2019			ultimo 2019
	ultimo 2015	dotatie	onttrekking	ultimo 2016	dotatie	onttrekking	ultimo 2017	dotatie	onttrekking	ultimo 2018	dotatie	onttrekking	
<i>1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid</i>													
Pensioen (oud)wethouders	2.672	71	166	2.577	71	166	2.482	71	166	2.387	71	184	2.274
Verlofrechten	55			55			55			55			55
<i>Subtotaal</i>	<i>2.727</i>	<i>71</i>	<i>166</i>	<i>2.632</i>	<i>71</i>	<i>166</i>	<i>2.537</i>	<i>71</i>	<i>166</i>	<i>2.442</i>	<i>71</i>	<i>184</i>	<i>2.329</i>
<i>2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer</i>													
Afvalstoffen	3.288		467	2.821		453	2.368		345	2.023		310	1.713
Riolering	1.697	83		1.780	81		1.861	51		1.912	99		2.011
<i>Subtotaal</i>	<i>4.985</i>	<i>83</i>	<i>467</i>	<i>4.601</i>	<i>81</i>	<i>453</i>	<i>4.229</i>	<i>51</i>	<i>345</i>	<i>3.935</i>	<i>99</i>	<i>310</i>	<i>3.724</i>
Totaal voorzieningen	(€ x 1.000)	154	633	152	619	6.766	122	511	6.377	170	494	6.053	

Bijlage 4. Detaillering begroting en analyse verschillen begroting 2016-2015

In deze bijlage staat per programma:

- (1) een tabel met een specificatie van de lasten en baten per programma
- (2) een verklaring van de verschillen tussen de begroting 2016 en 2015, voor zover die op productniveau groter zijn dan € 50.000 en voor deze geen betrekking hebben op de doorbelasting van interne uren

Programma 1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Omschrijving	Inkomsten/ uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
001 Bestuursorganen	Lasten	2.140.711	2.124.603	2.112.603	2.094.603	2.112.127
002 Bestuursondersteuning college B&W		2.895.788	1.461.797	1.461.797	1.461.797	1.461.797
003 Burgerzaken		1.745.423	1.693.830	1.819.412	1.817.494	1.815.576
004 Baten secretarieleges burgerzaken		209.150	293.965	293.965	293.965	293.965
005 Bestuurlijke samenwerking		687.897	186.105	186.105	186.105	186.105
006 Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(functie)		412.261	440.594	440.594	440.594	440.594
120 Brandweer en rampenbestrijding		3.237.730	3.272.555	3.145.787	3.131.369	3.118.951
140 Openbare orde en veiligheid		880.841	990.000	1.010.565	989.510	1.010.075
Lasten - Totaal		12.209.801	10.463.449	10.470.828	10.415.437	10.439.190
001 Bestuursorganen	Baten	-184.998	-166.022	-166.022	-166.022	-183.546
003 Burgerzaken		-1.600	-1.600	-1.600	-1.600	-1.600
004 Baten secretarieleges burgerzaken		-751.040	-751.040	-751.040	-751.040	-751.040
120 Brandweer en rampenbestrijding		-121.525	-122.525	-122.525	-122.525	-122.525
140 Openbare orde en veiligheid		-25.440	-25.440	-25.440	-25.440	-25.440
Baten - Totaal		-1.084.603	-1.066.627	-1.066.627	-1.066.627	-1.084.151
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid - Totaal		11.125.198	9.396.822	9.404.201	9.348.810	9.355.039

Bestuursondersteuning college

De post frictiekosten reorganisatie neemt t.o.v. 2015 met € 1.364.000 af. Vanuit de jaarrekening 2014 is dit eenmalige budget overgeheveld naar 2015.

Burgerzaken (kosten verkiezingen)

In 2016 zijn er geen verkiezingen. Daardoor dalen de kosten voor verkiezingen in 2016 met € 95.924. In 2017, 2018 en 2019 is voor de verkiezingen een jaarbudget opgenomen van € 78.500.

Voor de komende jaren zijn de volgende verkiezingen gepland:

2017 Tweede Kamer

2018 Gemeenteraad

2019 Provinciale staten, waterschap en Europees parlement.

Baten secretarieleges (afdracht reisdocumenten)

Met ingang van 9 maart 2014 is het afdrachtspercentage van de leges reisdocumenten door het Rijk verhoogd naar 55%. Dit in verband met de verlengingsduur van de reisdocumenten. In maart 2015 is dat in een RIB gemeld. De structurele verhoging voor de begroting betreft € 85.000.

Bestuurlijke samenwerking

In 2015 is een eenmalig budget opgenomen van € 50.000 voor de uitvoering van het convenant groene hart. Ook is het restantbudget voor de frictiekosten Samenwerking Oudewater-Woerden ad € 454.762 overgeheveld. Beide bedragen vervallen in 2016, wat resulteert in een voordeel t.o.v. 2015.

Openbare orde en veiligheid

In verband met de wijziging van de kostenverdeling (urenverdeling en tariefstelling) worden er meer ambtelijke uren inclusief overhead doorbelast naar de producten APV en bijzondere wetten, algemeen veiligheidsbeleid en handhaving openbare ruimte.

Programma 2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

Omschrijving	Inkomsten/ uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
210 Wegen, straten en pleinen	Lasten	10.961.975	8.132.999	12.789.243	8.013.125	7.993.822
214 Parkeren		1.656.036	1.550.174	1.549.654	1.549.135	1.548.615
221 Binnenhavens en waterwegen		55.130	63.809	63.809	63.809	63.809
240 Waterkering, afwatering en landaanwinning		1.465.666	1.291.221	1.272.796	1.259.864	1.246.931
550 Natuurbescherming		129.193	127.907	127.771	127.634	127.497
560 Openbaar groen en openluchtrecreatie		2.926.331	2.839.189	2.833.241	2.830.369	2.830.061
580 Overige recreatieve voorzieningen		1.088.971	980.818	933.573	878.688	848.310
721 Afvalverwijdering en -verwerking		4.778.579	5.030.203	5.015.937	4.907.877	4.872.889
722 Riolering		4.147.021	4.200.629	4.118.853	4.056.323	4.009.131
724 Lijkbezorging		768.702	797.184	791.661	775.829	771.015
Lasten - Totaal		27.977.604	25.014.133	29.496.538	24.462.653	24.312.080
210 Wegen, straten en pleinen	Baten	-842.191	-852.649	-852.649	-852.649	-852.649
215 Baten parkeerbelasting		-1.552.140	-1.614.140	-1.614.140	-1.614.140	-1.614.140
221 Binnenhavens en waterwegen		-49.860	-40.860	-40.460	-40.860	-40.860
240 Waterkering, afwatering en landaanwinning		-200.000	-200.000	-200.000	-200.000	-200.000
560 Openbaar groen en openluchtrecreatie		-201.891	-201.891	-201.891	-201.891	-201.891
580 Overige recreatieve voorzieningen		-50	-1	-1	-1	-1
721 Afvalverwijdering en -verwerking		-898.955	-1.109.829	-1.095.963	-988.303	-953.715
722 Riolering		-131.029	-57.750	-57.750	-57.750	-57.750
725 Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing		-4.131.880	-4.156.000	-4.156.000	-4.156.000	-4.156.000
726 Baten rioolheffing		-4.115.897	-4.305.600	-4.477.824	-4.656.937	-4.843.214
732 Baten begraafplaatsrechten		-718.080	-718.080	-718.080	-718.080	-718.080
Baten - Totaal		-12.841.973	-13.256.800	-13.414.758	-13.486.611	-13.638.300
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer - Totaal		15.135.631	11.757.333	16.081.780	10.976.042	10.673.780

Wegen, straten en pleinen

- Asphaltverharding (IBOR)

Onder het product asphaltverharding is de post bijdrage infrastructurele werken opgenomen. In 2012 is gestart met een aantal BRAVO projecten die gedekt worden ten laste van de reserve FIW. De projecten worden over meerdere jaren uitgevoerd dus zijn gespreid verwerkt in de begroting, dit resulteert in grote pieken en dalen op het programma asphaltverharding en dus in programma 2. Conform de door de raad vastgestelde afschrijvingsnotitie worden de investeringen in Bravo-projecten in 1 jaar afgeschreven.

Het betreft de volgende projecten :

- Project Bravo 6a
- Project Bravo 8
- Project Bravo 3

Doorberekende BRAVO-investeringen t.l.v. reserves :

2016	€ 500.000,- (afname t.o.v. 2015 van € 3.500.000)
2017	€ 4.700.000,- (toename t.o.v. 2015 van € 700.000)
2018	€ 0,- (afname t.o.v. 2015 van € 3.500.000)
2019	€ 0,-

Op programma 7 staat daartegenover de onttrekking uit de reserve FIW geraamd.

De kapitaallasten IBOR stijgen in 2016, als gevolg van de in 2015 gestarte investeringen, met € 354.628 ten opzichte van 2015.

- Onkruidbestrijding

Het budget van onkruidbestrijding is in 2016 ten opzichte van 2015 met structureel € 200.000 verhoogd en in 2017 met € 400.000.

Parkeren

De kosten voor Parkeerservice kunnen door nieuwe contractafspraken neerwaarts worden bijgesteld. (€ 105.862)

Waterkering, afwatering en landaanwinning

In 2015 is een eenmalig budget opgenomen voor de inhaalslag baggeren van € 372.000. Dit bedrag wordt in 2016 niet meer geraamd, dus geeft een voordeel ten opzichte van 2015.

Daarentegen is met ingang van 2016 het structurele baggerbudget met € 60.000 verhoogd. Tevens zorgen de kapitaallasten uit de beschoeiingsinvesteringen tot een opwaartse druk van de lasten binnen dit programma.

Overige recreatieve voorzieningen

Dit betreft o.a. het vervallen van de subsidie aan Dezibel (€ 52.359).

Gesloten circuits

De onderdelen Afval en Riolering zijn zogenoemde gesloten circuits. Eventuele onder- of overschrijdingen worden verrekend via respectievelijk de voorziening Afvalstoffenheffing en de voorziening Riolering (zie paragraaf 1, Lokale heffingen).

De lasten van afvalverwijdering/-verwerking en van riolering stijgen in 2016 als gevolg van de kapitaallasten van de investeringen in 2015, die in het jaar volgend op uitvoering worden geactiveerd.

Afvalverwijdering

Het nadelig nettoresultaat op afvalverwijdering en -verwerking bedraagt € 467.094. Op programma 7 resulteert dit in een onttrekking aan de voorziening Afvalstoffenheffing van € 467.094. In de begroting 2015 bedroeg de onttrekking € 228.213. De onttrekking valt dus € 238.881 hoger uit.

Dit betreft o.a. een hogere urenoverbelasting van € 119.841 in verband met de wijziging van de kostenverdeelssystematiek en de hogere kapitaallasten.

De raad heeft gekozen voor een ander, duurzamer inzamelsysteem, dat zal bijdragen aan een verbetering van het scheidingspercentage. De geplande invoerdatum is 1 januari 2017.

Afhankelijk van de (financiële) uitwerking van dit nieuwe inzamelsysteem kan/zal de hoogte van de voorziening afvalstoffenheffing opnieuw beoordeeld worden.

Riolering

De storting in de voorziening riolering bedraagt € 83.383 (in 2015 een onttrekking van € 67.545). Deze is verwerkt in programma 7. Daartegenover vallen de netto lasten riolering op programma 2 lager uit.

Dit betreft o.a. hogere rioolrechten (conform GRP jaarlijks 4%).

Door het lineair afschrijven van investeringen dalen de jaarlijkse kapitaallasten van de geactiveerde investeringen.

Baten parkeerbelasting

De baten van het straatparkeren stijgen ten opzichte van vorig jaar. Dit is een trend die de afgelopen jaren zichtbaar is en die met name te maken heeft met het uitbreiden van de betaaltijden naar alle avonden. Daarnaast zijn er meer vergunningen voor bedrijven verstrekt.

Programma 3. Sociaal domein

Omschrijving	Inkomsten/ uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
610 Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen en -subsidies	Lasten	8.943.000	8.938.559	8.947.559	8.954.559	8.960.559
611 Sociale werkvoorziening		7.180.991	6.974.861	6.590.429	6.203.997	5.828.184
614 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid		2.108.451	2.382.696	2.382.696	2.382.696	2.382.696
623 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd		1.930.877	1.972.096	2.111.096	2.172.096	2.058.096
661 Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo		1.817.421	2.079.897	2.079.897	2.079.897	2.079.897
662 Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo		5.688.892	6.171.915	5.716.771	5.535.662	5.571.716
663 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd		19.340	35.790	35.790	35.790	35.790
667 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo		0	38.322	38.322	38.322	38.322
670 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd		3.842.364	2.578.333	2.311.767	2.059.239	2.059.047
671 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd		2.534.643	3.538.900	3.508.775	3.470.279	3.469.367
672 PGB Wmo en Jeugd		2.046.615	1.759.626	1.759.626	1.759.626	1.759.626
682 Individuele voorzieningen Natura Jeugd		4.286.838	4.749.289	4.741.150	4.742.452	4.742.946
683 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd		2.576.890	2.617.894	2.617.894	2.617.894	2.617.894
714 Openbare gezondheidszorg		648.570	722.080	722.080	722.080	722.080
715 Centra voor jeugd en gezin (jeugdgezondheidszorg)		1.169.043	1.149.390	1.149.390	1.149.390	1.149.390
Lasten - Totaal		44.793.935	45.709.648	44.713.242	43.923.979	43.475.610
610 Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen en -subsidies	Baten	-6.686.310	-6.778.872	-6.778.872	-6.778.872	-6.778.872
623 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd		-41.000	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
667 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo		-950.000	-950.000	-950.000	-950.000	-950.000
670 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd		-232.542	-141.873	-133.763	-126.033	-109.873
677 Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo		-1	-1	-1	-1	-1
687 Ouderbijdragen individuele voorzieningen en opvang jeugd		-55.707	-55.707	-55.707	-55.707	-55.707
Baten - Totaal		-7.965.560	-7.966.453	-7.958.343	-7.950.613	-7.934.453
3. Sociaal domein - Totaal		36.828.375	37.743.195	36.754.899	35.973.366	35.541.157

Bijstandsverlening

Het voordeel wordt veroorzaakt door een hogere raming van de rijksbijdrage BBZ.

Sociale werkvoorziening

Een belangrijke oorzaak van de lagere raming is de lagere rijksbijdrage, die wordt doorbetaald aan Ferm Werk. De rijksbijdrage is geraamd op programma 7.

Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid

De hogere raming betreft de WTCG/CER-gelden met € 141.560. Een deel van dit budget is ingezet als bezuinigingstaakstelling op het sociaal domein. In 2015 was deze taakstelling hoger dan in 2016.

Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo

De belangrijkste oorzaak van de hogere raming is de post Huishoudelijke Hulp Toeslag van € 176.000. Voor de jaren 2015 en 2016 wordt dit bedrag van het Rijk ontvangen. Deze rijksbijdrage is geraamd binnen programma 7.

Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd

Belangrijkste oorzaken van het voordelige saldo ten opzichte van 2015 zijn:

- In 2015 is voor 'zachte landing decentralisaties' € 1 miljoen beschikbaar gesteld. In 2016 betreft dit een bedrag van € 500.000 en in 2017 € 250.000. Met ingang van 2018 is het bedrag nul.
- In 2016 zijn enkele incidentele budgetten opgenomen die met ingang van 2016 niet terugkomen, zoals subsidie Thuishuis van € 18.000 en een budgetreservering Mantelzorg van € 13.919.

Eerstelijnsloket Wmo en jeugd

De belangrijkste oorzaak van het nadelig verschil betreft de raming van de uitvoeringskosten sociaal domein.

Programma 4. Cultuur, economie en milieu

Omschrijving	Inkomsten/ uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
310 Handel en ambacht	Lasten	738.684	615.382	614.891	614.399	613.908
330 Nutsbedrijven		118.667	146.367	146.367	146.367	146.367
510 Openbaar bibliotheekwerk		1.043.715	1.104.415	1.096.887	1.089.359	1.084.376
511 Vormings- en ontwikkelingswerk		1.163.512	1.161.973	1.154.203	1.142.159	1.129.941
540 Kunst		183.293	147.294	147.233	142.171	142.110
541 Musea		231.695	211.994	211.977	211.959	211.942
650 Kinderdagopvang		499.095	517.281	517.281	517.281	517.281
723 Milieubeheer		1.748.400	1.581.730	1.581.730	1.581.730	1.581.730
Lasten - Totaal		5.727.061	5.486.436	5.470.569	5.445.425	5.427.655
310 Handel en ambacht	Baten	-276.880	-276.880	-276.880	-276.880	-276.880
311 Baten marktgeden		-80.380	-80.380	-80.380	-80.380	-80.380
330 Nutsbedrijven		-183.000	-161.720	-161.720	-161.720	-161.720
510 Openbaar bibliotheekwerk		-190.265	-217.765	-217.765	-217.765	-217.765
511 Vormings- en ontwikkelingswerk		-180.000	-180.000	-180.000	-180.000	-180.000
650 Kinderdagopvang		-44.608	-44.608	-44.608	-44.608	-44.608
723 Milieubeheer		-204.000	-183.700	-183.700	-183.700	-183.700
Baten - Totaal		-1.159.133	-1.145.053	-1.145.053	-1.145.053	-1.145.053
4. Cultuur, economie en milieu - Totaal		4.567.928	4.341.383	4.325.516	4.300.372	4.282.602

Handel en ambacht

Het voordelige verschil 2016 ten opzichte van 2015 van € 123.302 wordt voornamelijk veroorzaakt door budgetreserveringen van in totaal € 108.448. Hiertoe heeft de raad bij vaststelling van de jaarrekening 2014 besloten.

Milieubeheer

De belangrijkste oorzaken van het voordelig verschil van per saldo € 146.370 zijn enerzijds een budgetreservering van € 18.600 in 2015 en anderzijds de invulling van de bezuinigingstaakstelling verbonden partijen, die is verwerkt bij de ODRU.

Programma 5. Sport en Onderwijs

Omschrijving	Inkomsten/ uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
420 Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	Lasten	363.026	444.178	444.178	444.178	444.178
421 Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting		1.379.497	1.601.490	1.573.563	1.521.941	1.502.874
430 Speciaal (voortgezet) onderwijs excl. onderwijshuisvesting		15.000	19.675	19.675	19.675	19.675
431 Openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting		160.414	155.581	153.844	152.107	150.371
440 Voortgezet Onderwijs (excl. huisvesting)		0	14.102	14.102	14.102	14.102
441 Openbaar voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting		2.921.993	2.940.852	2.918.008	2.899.681	2.892.675
480 Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs		4.104.629	3.676.838	3.069.481	3.013.596	3.012.898
482 Volwasseneneducatie		141.175	123.342	123.342	123.342	123.342
530 Sport		4.141.310	3.761.160	3.753.475	3.746.431	3.738.486
531 Groene sportvelden en terreinen		1.038.016	1.179.295	1.138.512	1.113.474	1.077.204
Lasten - Totaal		14.265.060	13.916.513	13.208.180	13.048.527	12.975.805
421 Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	Baten	-35.300	-30.600	-30.600	-30.600	-30.600
480 Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs		-816.746	-718.986	-273.986	-273.986	-273.986
482 Volwasseneneducatie		-85.020	-85.020	-85.020	-85.020	-85.020
530 Sport		-1.370.729	-1.339.293	-1.339.293	-1.339.293	-1.339.293
531 Groene sportvelden en terreinen		-291.825	-344.824	-345.324	-345.824	-345.824
Baten - Totaal		-2.599.620	-2.518.723	-2.074.223	-2.074.723	-2.074.723
5. Sport en Onderwijs - Totaal		11.665.440	11.397.790	11.133.957	10.973.804	10.901.082

Basisonderwijs, onderwijshuisvesting (openbaar en bijzonder)

Per saldo is er een nadelig verschil van € 226.693 ten opzichte van 2015. De belangrijkste oorzaak zijn hogere kapitaallasten € 300.950.

Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs

In het coalitieakkoord is afgesproken om extra geld uit te trekken voor onderwijs. Voor 2015 is dat € 300.000, 2016 € 250.000, 2017 € 150.000 en 2018 € 100.000.

Sport

Per saldo is er een voordelig verschil van € 348.714 ten opzichte van 2015.

Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Functionele invulling van de taakstelling zwembaden € 165.000
- Een budgetoverheveling die in 2015 heeft plaatsgevonden vanuit 2014 voor buurtsportcoaches € 98.000
- Lagere kostentoe rekening eigen organisatie € 85.000.

Groene sportvelden en terreinen

Per saldo is er een nadelig verschil van € 88.280 ten opzichte van 2015.

Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Hogere kapitaallasten € 102.830
- Hogere kostentoe rekening eigen organisatie € 38.959
- Hogere inkomsten huur/gebruiksvergoedingen sportverenigingen € 53.000

Programma 6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Omschrijving	Inkomsten/ uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
810 Ruimtelijke ordening	Lasten	1.160.290	1.406.251	1.406.251	1.406.251	1.406.251
821 Stads- en dorpsvernieuwing		512.453	360.711	349.686	349.612	349.537
822 Overige volkshuisvesting		5.587.833	4.996.993	4.968.603	4.955.938	4.932.336
830 Bouwgrondexploitatie		944.535	940.623	940.623	940.623	940.623
Lasten - Totaal		8.205.111	7.704.578	7.665.163	7.652.424	7.628.747
810 Ruimtelijke ordening	Baten	-199.711	-207.890	-207.890	-207.890	-207.890
821 Stads- en dorpsvernieuwing		-60.000	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
822 Overige volkshuisvesting		-1.378.830	-1.356.928	-1.356.928	-1.356.928	-1.356.928
823 Bouwvergunningen		-1.133.295	-1.183.295	-1.233.295	-1.233.295	-1.233.295
830 Bouwgrondexploitatie		-944.535	-940.623	-940.623	-940.623	-940.623
Baten - Totaal		-3.716.371	-3.748.736	-3.798.736	-3.798.736	-3.798.736
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen - Totaal		4.488.740	3.955.842	3.866.427	3.853.688	3.830.011

Stads- en dorpsvernieuwing

De belangrijkste oorzaken van het voordelig verschil van € 151.742 zijn enerzijds een budget-reservering van € 90.000 in 2015 en anderzijds een lagere subsidie aan De Molen Draait Door, conform de indertijd afgesproken afbouw.

Programma 7. Algemene inkomsten

Omschrijving	Inkomsten/ uitgaven	2015	2016	2017	2018	2019
911 Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	Lasten	42.400	41.181	41.181	41.181	41.181
913 Overige financiële middelen		13.216	13.216	13.216	13.216	13.216
921 Uitkering gemeentefonds		9.454	9.454	9.454	9.454	9.454
922 Algemene baten en lasten		-253.831	-183.958	-369.681	36.772	270.407
930 Uitvoering Wet WOZ		291.491	310.156	309.376	307.855	303.854
940 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen		247.467	248.611	248.611	248.611	248.611
960 Saldo van kostenplaatsen		1.054.465	0	0	0	0
990 Resultaat van de rekening van baten en lasten		169.996	0	0	0	0
Lasten - Totaal		1.574.658	438.660	252.157	657.089	886.723
911 Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	Baten	-705.126	-1.765.103	-1.608.690	-1.761.798	-2.009.449
913 Overige financiële middelen		-156.000	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
914 Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar		-3.678.810	-3.614.214	-3.515.554	-3.277.227	-2.993.585
921 Uitkering gemeentefonds		-40.660.844	-42.325.899	-41.851.942	-41.747.408	-41.953.739
923 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet		-21.152.743	-20.235.053	-19.490.243	-18.883.508	-18.565.331
931 Baten onroerendezaakbelasting gebruikers		-1.496.450	-1.518.897	-1.549.275	-1.580.260	-1.580.260
932 Baten onroerendezaakbelasting eigenaren		-8.985.379	-9.120.160	-9.302.563	-9.488.614	-9.488.614
936 Baten toeristenbelasting		-51.000	-51.765	-51.765	-51.765	-51.765
937 Baten hondenbelasting		-167.280	-169.789	-169.789	-169.789	-169.789
939 Baten precariobelasting		-86.260	-87.550	-87.550	-87.550	-87.550
940 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen		-35.000	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
960 Saldo van kostenplaatsen		-52.077	0	0	0	0
Baten - Totaal		-77.226.969	-79.023.430	-77.762.371	-77.182.919	-77.035.082
7. Algemene inkomsten - Totaal		-75.652.311	-78.584.770	-77.510.214	-76.525.830	-76.148.359

Algemene uitkering gemeentefonds (€ 1.700.000)

Dit is de uitkomst van de nieuwe berekeningen op basis van de meicirculaire 2015.

De bedragen zijn elk jaar anders door nieuwe parameters en financieel beleid van de Rijksoverheid.

Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet (€ - 917.690)

Dit is de uitkomst van de nieuwe berekeningen op basis van de meicirculaire 2015. De bedragen zijn elk jaar anders door nieuwe parameters en financieel beleid van de Rijksoverheid.

Saldo kostenplaatsen (€ 1.100.000)

Het saldo kostenplaatsen sluit bij het vaststellen van de primaire begroting op 0. Het bedrag van 2015 is het gevolg van vastgestelde begrotingswijzigingen.

Geldleningen en uitzettingen korter dan een 1 jaar (€ 1.000.000)

Het betreft een administratieve post. Deze heeft betrekking op het verschil tussen de begrote rente in de kapitaallasten en de raming van de werkelijk rente voor 2016. Onder andere omdat we in 2015 geen nieuwe langlopende geldleningen hebben afgesloten (en wel hebben afgelost) valt de raming van de werkelijke rente voor 2016 lager uit.

Bijlage 5. Incidentele lasten en baten

Voor een financieel robuuste begroting is het van belang dat incidentele baten niet worden ingezet ten behoeve van structurele lasten. Dit wordt transparant gemaakt met behulp van onderstaand overzicht. Op basis hiervan is de conclusie dat op dit punt sprake is van een financieel robuuste begroting.

NB in dit overzicht zijn de nieuwe ontwikkelingen waarover aan uw raad bij deze begroting een besluit wordt gevraagd niet meegenomen (crematorium en onderhoud openbare ruimte).

	2016	2017	2018	2019	
<i>1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid</i>					
Citymarketing	€ 50	€ 25	€ 0	€ 0	
<i>2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer</i>					
<i>3. Sociaal domein</i>					
Zachte landing decentralisaties	€ 500	€ 250	€ 0	€ 0	
Huishoudelijke Hulp Toeslag	€ 176	€ 0	€ 0	€ 0	
<i>4. Cultuur, economie en milieu</i>					
<i>5. Sport en onderwijs</i>					
Onderwijskeuzes	€ 250	€ 150	€ 100	€ 0	
<i>6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen</i>					
<i>7. Algemene inkomsten</i>					
Totaal incidentele lasten	(€ x 1.000)	€ 976	€ 425	€ 100	€ 0
<i>Mutaties reserves</i>					
Algemene reserve	€ 550	€ 425	€ 100	€ 0	
Onderwijsachterstandenbeleid	€ 250	€ 0	€ 0	€ 0	
<i>Rijksvergoeding</i>					
Huishoudelijke Hulp Toeslag	€ 176	€ 0	€ 0	€ 0	
Totaal incidentele baten	(€ x 1.000)	€ 976	€ 425	€ 100	€ 0
Saldo van incidentele lasten en baten		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Bijlage 6. EMU-saldo

In het kader van de beheersing van het EMU-saldo moeten de lokale overheden een raming van het eigen EMU-saldo opnemen in de begroting. In de begroting 2016 betreft dit de jaren 2015, 2016 en 2017. In onderstaand overzicht is opgenomen wat per jaar het EMU-saldo is. Dit is wettelijk verplicht op te nemen informatie (zie ook de paragraaf Financiering).

Gemeentenaam: Gemeentenummer: Jaar:		Gemeente Woerden 0632 2016		
Omschrijving		2015 x € 1000	2016 x € 1000	2017 x € 1000
		Volgens realisatie t/m sept. 2015, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2016	Volgens meerjarenraming in begroting 2016
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-5.355	-47	3.717
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	7.398	7.730	7.816
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	71	154	152
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	8.787	4.122	10.780
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord			
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	3.984	2.424	3.579
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	10.925	8.226	11.845
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen		633	619
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	Verkoop van effecten: Gaaf u effecten verkopen? (ja/nee) Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	nee	nee	nee
Berekend EMU-saldo		268	8.884	8.552

Bijlage 7. Specificatie heroverwogen uitgaven

Herijken bestaand beleid / kernstukdiscussie	2016	2017	2018	2019
dekking pluimsanering	81.000	81.000	81.000	81.000
onderwijsachterstandenbeleid	40.200	0	0	0
beleid toeristenbelasting	10.000	20.000	20.000	20.000
onderhoud wielervedaan (onderdeel MOP)	3.000	3.000	3.000	3.000
lidmaatschappen	1.000	1.000	1.000	1.000
bijdrage U10 (te hoog in de begroting)	16.000	16.000	16.000	16.000
communicatie project De Venen	6.600	6.600	6.600	6.600
passend onderwijs	0	69.000	69.000	69.000
vrijval lasten verkoop gem. Harmelen	0	40.000	40.000	40.000
vrijval lasten verkoop gem. vastgoed	0	26.200	26.200	26.200
bijdrage SGBW (te hoog in de begroting)	17.000	17.000	17.000	17.000
Totaal	€ 174.800	279.800	279.800	279.800